

YU ISSN 0021-6933

JEZIK IN SLOVSTVO

letnik XXXV – leto 1989/90 št. 4–5

Jezik in slovstvo

Letnik XXXV, številka 4-5

Ljubljana, februar-marec 1989/90

Časopis izhaja mesečno od oktobra do maja (8 številčk).

Izdaja ga Slavistično društvo Slovenije v Ljubljani.

Glavni in odgovorni urednik: Aleksander Skaza, Ljubljana, Aškerčeva 12.

Uredniški odbor: Aleksander Skaza (glavni in odgovorni urednik), Marko Juvan, Andrijan Lah (slovenska slovstvena zgodovina), Tone Pretnar (primerjalna slavistika), Hermina Jug-Kranjec (slovensko jezikoslovje), Alenka Šivic-Dular (primerjalno slovansko jezikoslovje) in Boža Krakar-Vogel (didaktika jezika in književnosti).

Lektor in korektor: Jože Sever.

Tehnični urednik: Andrej Verbič.

Svet časopisa: Marjeta Vasič (predsednica), Marjan Javornik, Mira Medved, Jože Munda, Pavle Vozlič, France Vurnik in uredniki.

Fotostavek: Studio Vojc, Ljubljana.

Tisk: Partner Grosuplje.

Opremila inž. Dora Vodopivec.

Naročila sprejema uredništvo JiS, Ljubljana, Aškerčeva 12.

Tekoči račun: Slavistično društvo Slovenije, Ljubljana 50100-678-45265.

Letna naročnina 30,00 din, polletna 15,00 din, posamezna številka 3,75 din.

Za dijake in študente, ki dobivajo revijo pri poverjenikih, 4,00 din.

Za tujino celoletna naročnina 50,00 din.

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo JiS, Ljubljana, Aškerčeva 12.

Revijo gmotno podpirajo Kulturna skupnost SRS, Znanstvenoraziskovalni center SAZU in Izobraževalna skupnost SRS za družboslovje.

Naklada 2400 izvodov.

Po mnenju Sekretariata za informacije SRS, št. 43-544/83 je revija oproščena plačila temeljnega davka od prometa proizvodov.

Vsebina četrte in pete številke

Razprave in članki

77 *Petr Karlik*, Komunikativnofunkcijska analiza pogojnih podredij

87 *Jože Pogačnik*, Koblarjevo delo za Stritarja

91 *Boža Krakar-Vogel*, Metodični sistem šolske interpretacije umetnostnega besedila

Jubileji

99 *Anka Novak in Marija Cvetek*, Profesor dr. Vilko Novak – osemdesetletnik

Slovenščina v javni rabi

102 *Erika Kržišnik*, Slovensko gospodarstvo o slovenskem jeziku

Bibliografija

107 *Marko Kranjec, Anka Sollner-Perdih in Marija Cvetek*, Slovenistika v letu 1988

Petr Karlík

Filozofska fakulteta v Brnu

UDK 801.559

KOMUNIKATIVNOFUNKCIJSKA ANALIZA POGOJNIH PODREDIJ

0. V okviru lingvističnih raziskav, ki jih je mogoče označiti kot pristop »od pomena k izrazu«, se – kot je znano – od obdobja, v katerem je bil poudarek na pomenoslovju, v današnjem času uveljavlja v pragmatiko usmerjeno preučevanje jezikovnih sporočil in pri funkcioniranju jezikovnih oblik upošteva vidik njihovih uporabnikov. Zato ni naključje, da sodobno jezikoslovje v svojih metodah združuje v različni meri tudi spoznanja in postopke drugih znanstvenih disciplin, zlasti psihologije, sociologije in etike na eni ter logike na drugi strani. V tem članku želimo pokazati enega od pristopov pri razlaganju pogojnih podredij (PP), ki usmerja pozornost prav na pojavljanje tovrstnih zloženih stavkov v govornem dejanju in omogoča opredelitev in oznako ilokucijskih potencialov, ki jih imajo PP na osnovi svoje skladenjskopomenske sestave. Prikazali bomo tudi, kakšne temeljne komunikacijske funkcije na osnovi ilokucijskih potencialov lahko izražajo PP v konkretnem govornem položaju in kako se kot izraz posamičnih komunikacijskih funkcij »skladenjsko obnašajo«, tj. kako se spreminja zlasti njihova izrazna struktura in katere vrste priredij so jim funkcijsko enakovredne. Da bi razlage po nepotrebnem ne zapletali, se v opazovanju omejimo zgolj na PP s t. i. uresničljivim pogojem.

1. K PP praviloma štejemo skladenjskopomenske oblike, ki temeljijo na zvezi dveh stavčnih propozicij, med katerima je logičnopomensko razmerje tipa $A \rightarrow B$, torej pomensko oslABLJENA vzročna implikacija: uresničitev pojava A je (ponavadi) povezana s sledečo ji uresničitvijo pojava B; prim. npr. pomembne študije čeških avtorjev S. Máchove (1972), I. Nebeske (1974), F. Daneša (1985) idr. Njihovo pravo jedro pa predstavljajo take vrste zloženih stavkov, v katerih se shema implikacije ($A \rightarrow B$) in shema kavzacije (pogoj – posledica) prekrivata, oziroma strukture, v katerih ima v antecedentu (A) umeščen pojav vrednost pogoja (p), v konsekventu (B) pa ima pojav pomen posledice (q), tj. »če velja p, potem tudi q«.

Opomba: Če vzamemo za izhodišče klasifikacije skladenjsko obliko jezikovnega izraza, je PP praviloma mogoče prišteti tudi take vrste zloženega stavka, ki sicer temeljijo na implikacijskem razmerju, za katere pa shemi implikacije in kavzacije ne ustrežata. Gre na eni strani za strukture, katerih logičnopomensko ozadje sloni na vzročnoimplikacijskem razmerju, obrnjeno pa je zaporedje v kavzacijsko-implikacijski shemi (*Če želiš biti zdrav in močan, moraš vsak dan piti mleko; če naj dobiš odlikovanje, moraš v redu študirati*), na drugi strani pa za strukture stavkov, v katerih ozadju je samó shema implikacije, ne pa tudi shema kavzacije (*Če hočeš, ti kupim sladoleđ; Če te to ne moti, si vzemi še eno jabolko; Če se ne motim, smo se že nekje videli; Če igro dobijo Francozi, sem papež idr.*). O semantični in komunikativnofunkcijski razčlenitvi teh stavkov prim. P. Karlík (v tisku, a).

Nadrobnejšo pomensko razčlenitev struktur, ki temeljijo na tipu »če velja p, potem tudi q« in iz te razčlenitve izhajajočo kategorizacijo PP, bomo pustili ob strani.¹ Po našem pojmovanju je namreč veliko pomembnejše dejstvo, da z uporabljanjem PP, ki imajo ugotovi-

¹ Tu se npr. lahko sklicujemo na najnovejšo monografsko obravnavo skladnje češkega jezika (M. Grepl – P. Karlík, 1986: Mluvnice češtiny, 1987) ali pa na monografijo poljskega jezika (Gramatyka, 1984).

tveno obliko povedi, govorec pogosto nima namena naslovnika le informirati o tem, da je med pojavoma (p) in (q) razmerje tipa »če velja p, potem tudi q«, tj. doseči spremembo v naslovnikovem vedenju, marveč vplivati na njegovo ravnanje (jezikovno in nejezikovno). Povedano drugače: podredne strukture z ugotovitveno obliko povedi, v propozicijski vsebini katerih je kavzalno implikacijsko razmerje med dvema pojavoma, lahko kljub svoji ugotovitveni obliki nakazujejo komunikacijske funkcije z različnimi pomeni neugotavljanja.

1.1. Možnost, uporabiti PP kot indikatorje komunikacijskih funkcij neugotavljanja, je seveda omejena z vrsto dejavnikov. Odločilna je tu predvsem okoliščina, da se na kavzalno implikacijsko osnovo »če velja p, potem tudi q« nalaga nova pomenska lastnost, in sicer govorceva domneva, da »je veljavnost pojava q za naslovnika zaželeno oziroma nezaželeno«, tj., da je naslovnikova namera (cilj) doseči, da naj pojav q nastane ali pa ne nastane.

Če naslovnik ve za posledice (q) nekega (prejšnjega) pojava (p), ki je (zadosten ali nujen) pogoj za to, da pojav q nastane, in če je zanj veljavnost pojava q zaželeno oz. nezaželeno, je namreč tudi pojav p mogoče presojati z vidika tega, ali je zaželen ali nezaželen, in torej tudi odločitev, ali ga uresničimo ali pa ne uresničimo: »Če vem, da p priključuje q, in vem, da je q zame zaželen, se odločim, da bom storil p, da bi nastal q«. Nujen pogoj za to, da bi se naslovnik za uresničitev ali neuresničitev pojava p lahko odločil, je seveda ne le njegova vednost o kavzalni povezavi med pojavoma p in q, ampak tudi to, da je v pojavu p tako dejanje/stanje, uresničitev katerega je naslovnik zmožen zagotoviti, seveda pa tudi to, da se ti pojavi še niso uresničili. Zato so PP, ki so predmet našega opazovanja, glede na trenutek govornega dejanja vedno usmerjena v prihodnost; ob strani bi tu pustili gnomične stavke.

1.2. Pri opisu procesov, ki vodijo od določenih namer in ciljev k odločitvam in od njih k pričakovanim dejanjem, bi izhajali iz splošne sheme odločitev, kakor jo je zasnoval G.H. von Wright (1971) in za potrebe lingvistične analize obdelal D. Wunderlich (1976, 1980), na čigar dela se opiramo tudi pri tej analizi. V poenostavljeni obliki je mogoče te procese shematično ponazoriti npr. takole:

premisa (a): A ima namen doseči q,

premisa (b): A misli, da lahko q doseže tedaj (samo tedaj), če stori p,

sklep (c): A se odloči, da bo storil p.

Govorec lahko računa s temi miselnimi operacijami pri normalnem, razumno mislečem in ravnajočem se naslovniku. To mu omogoča, če so izpolnjeni drugi pogoji interakcije, da lahko s strukturami zloženega stavka (ki imajo ugotovitveno obliko povedi in v propozicijski vsebini prav premiso (b), tj. logičnopomensko razmerje med dvema pojavoma tipa »če velja p, potem tudi q«) izrazi zlasti take komunikacijske funkcije, s katerimi želi vplivati na naslovnikovo odločitev, da neko dejanje/stanje (p) uresniči oz. ne uresniči, tj. ilokucijski potencial pogojnih podredij je mogoče imeti za »izzivalnost v širokem smislu«.

Naslovnikova namera, da nastane pojav q, tj. premisa (a), je lahko govorniku znana kar iz prejšnjega konteksta:

A 1: *Kako se pride na postajo?*

B 1: *Na postajo boste prišli, če greste tukaj čez most, potem pa v križišču zavijete na desno.*

B 1a: *Šli boste tukaj čez most, potem pa v križišču zavili na desno. // Pojdite tukaj čez most ...*

A 2: *Lepa hvala (za nasvet).*

V navedenem dvogovoru ima ustroj zloženega stavka (B 1) komunikacijsko funkcijo nasveta (reaktivnega tipa). Govorec iz prvega dela dialoga, iz povedi (A 1) izve, da je v nameri njenega avtorja (A) nastanek pojava q. S povedjo (B 1) izraža govorec premiso (b), tj. kavzalnoimplikacijsko razmerje »če velja p, potem tudi q«. Pri tem je pojav q, ki naj bi nastal po nameri sporočevalca (A), v položaju znane teme (in je zato po načelu sobesedilnega izpusta lahko opuščen (B 1a), pojav p, ki je zadosten pogoj (zp) za to, da nastane pojav q (to je, kar naj naslovnik stori), pa v položaju реме. Sklep (c), tj. od govorca pričakovana odločitev sogovorca (A), da stori p, impliciran v povedi (A 2), logično ni nujen (p v povedi (B 1) ni formuliran kot nujen pogoj (np) tega, da nastane q), ga pa je mogoče pričakovati: v normalnih položajih se za določeno ravnanje, potrebno, da bi dosegli uresničitve pojava, odločimo tudi, če vemo za zadosten pogoj.

Premisa (a), tj. tistega, kar naslovnik šteje za zaželeno, da pojav q nastane ali pa ne nastane, govorec seveda ne more vedno izvedeti iz prejšnjega konteksta. Dovolj je, če govorec lahko domneva, da je neki (prihodnji) pojav q za naslovnika pozitiven ali pa negativen. Potem namreč lahko na podlagi prakseološke maksime »Skušaj doseči tisto, kar je zate pozitivno« oziroma »Skušaj preprečiti tisto, kar je zate negativno« pričakuje, da je v prvem primeru naslovnikova namera doseči, da pojav q nastane (tj., da je za naslovnika zaželeno, naj bo q), v drugem primeru pa, da naj ta pojav ne nastane (tj., da je za naslovnika zaželeno, naj bo non q).

Pri tem je seveda pomembno, ali govorčeva domneva o tem, kako pojav q presoja naslovnik, ustreza dejanskemu naslovnikovemu vrednotenju tega pojava. Gledano z govorčevimi očmi, je torej v tem primeru premisa (a) dana p r a g m a t i č n o, z raznimi dejavniki in vidiki, ki izhajajo iz poznavanja govornega položaja, v katerem se govorno dejanje uresničuje.

Če npr. govorec ve, da se naslovnik pripravlja nekomu odposlati pismo, in meni, da je »dobiti pismo že v ponedeljek« pojav (q), ki ga ima naslovnik v danem komunikativnem položaju za p o z i t i v n e g a, zasnuje in uresniči poved

(2) *Če to pismo pošljete z glavne pošte, ga bodo dobili že v ponedeljek.*

kot nasvet (iniciacijskega tipa). V povedi (2) se pojav p, tj. tisto, kar je pogoj, da nastane pozitiven pojav q, uvršča v temo, pri čemer je njen iz konteksta znani del tisto, kar se naslovnik pripravlja storiti (»odposlati pismo«), v sobesedilo nezajeti (sporočilno novi) del pa je izraz »z glavne pošte«, ² tisto, kar je (prihodnja) pozitivna in zato zaželeno posledica, to je q, pa je v remi. V enakem smislu, to je kot nasvet (od kod naj pismo pošlje), si naslovnik razlaga in sprejema poved (2) seveda le takrat, če pojav q (»dobiti pismo že v ponedeljek«) resnično vrednoti kot pozitivnega; na poved (2) je mogoča tudi njegova reakcija tipa: *Hvala za nasvet, poslal ga bom z glavne pošte*. Sklep, tj. pričakovana odločitev pri naslovniku (»pismo bom poslal z glavne pošte«), logično spet ni nujen, kajti premisa (b) iz splošne sheme odločitev, vsebovana v propozicijski vsebini povedi (2), je formulirana tako, da je v pojavu p (»pismo poslati z glavne pošte«) zadosten pogoj za nastanek pozitivnega in zato zaželenega pojava q (»pismo dobiti že v ponedeljek«). Tak sklep pa bi bil nujen, če bi bila premisa (b) v povedi formulirana tako, da bi šlo v »pismo poslati z glavne pošte« za nujen pogoj: *Samo če boste poslali to pismo z glavne pošte, ga bodo dobili že v ponedeljek*.

² Ni nujno, da je tako zmeraj; vsakdanji so nasprotno primeri, ko je sobesedilno nezajeta tema celoten p.

Če pa je »dobiti pismo že v ponedeljek« v nasprotju z govorčevo domnevo pojav, ki ga naslovnik v istem govornem položaju presoja kot *n e g a t i v n e g a*, se poved (2) razlaga kot svarilo, čeprav je bila pri govorcu mišljena in uresničena kot nasvet. O tem priča naslovnikova reakcija na poved (2): *Od kod pa naj ga pošljem?* V danem primeru je potem sklep, to je naslovnikova odločitev »pisma ne bom poslal z glavne pošte, ampak od drugod«, logično nujen: če naslovnik želi, da ne nastane negativni pojav *q*, ki glede na to, da je nastal pojav *p* (naslovnik ima namen odposlati pismo), lahko nastane (kot smo namreč videli, propozicijska vsebina povedi (2) izraža, da je pojav *p* zadosten pogoj za to, da nastane *q*), mu ne ostaja druga možnost kot ravnati tako, da nastane *non p*.

2. Oglejmo si najprej PP, v katerih je *q* za naslovnika *p o z i t i v e n* (zaželen) pojav, in skušajmo označiti vsaj nekatere komunikacijske funkcije, ki jih lahko podredja te vrste sporočajo na osnovi svojega pomena.

2.1. Temeljni tip sestavljajo strukture, katerih komunikacijska funkcija je *n a s v e t*, tj. obveščajo naslovnika o tem, kaj pozitivnega je mogoče doseči. V bistvu gre za dve različici nasveta: za šibko in močno (D. Wunderlich, 1976). Razloček med njima je v tem, da šibki nasvet ne izključuje alternativnih dejanj za doseg pozitivno ocenjenega pojava, medtem ko jih močni nasvet izključuje.

2.1.1. Kavzalnoimplikacijska podlaga podrednih stavkov z ilokucijskim potencialom šibkega nasveta je razmerje tipa *zp* → *q*. Njihova propozicijska vsebina torej izraža, kaj je zadosten pogoj za to, da nastane pojav *q*:

(3) *Če boš redno študiral, boš dobil priznanje.*

(4) *Če ne boš nagajal, te bo imela babica rada.*

Ker govorci meni, da je pojav *q* za naslovnika pozitiven in torej zaželen, lahko domneva, da bo naslovnik povedi tipa (3) in (4) v skladu s splošnim načelom odločanja razlagal tako, da se bo odločil uresničiti pojav *p*.

Povrhu govorci lahko naslovniku v povedi z izrazi tipa *boš videl, da (obljubljam ti, da ipd.)* neposredno zagotovi, da bo prihodnja (zaželena) posledica zares nastala, če bo ravnal tako, da bo nastal *p*:

Če boš redno študiral, boš videl (ti obljubljam), da boš dobil priznanje.

Z vidika komunikacijske funkcije ustrezajo PP tipa (3) in (4) priredne oblike zloženega stavka z veznikom in (*pa*); o njihovi interpretaciji prim. Karlik (v tisku):

(3a) *Redno študiraj // Moraš redno študirati in*

(videl boš, da // obljubljam ti, da) boš dobil priznanje.

(4) *Ne nagajaj // Ne smeš nagajati in (videl boš, da // obljubljam ti, da) te bo babica imela rada.*

2.1.1.1. Če je pogoj (zadosten pogoj), da nastane za naslovnika pozitiven pojav, tako naslovnikovo ravnanje, ki krši zakone, norme, navade, predpise ipd., je danim strukturam dodana komunikacijska funkcija *n a p e l j e v a n j a*:

(5) *Če boš goljufal, (boš videl, da) boš imel denarja kot pečka.*

(5a) *Goljufaj // Goljufati moraš in (videl boš, da) boš imel denarja kot pečka.*

2.1.2. Enako kavzalno implikacijsko podlago (*zp* → *q*) imajo tudi povedi, v pomenskem ustroju katerih je poleg sestavine »*q*, ki je pozitivna za naslovnika«, vsebovana še sestavina »*p*, ki je zaželena za govorca«, torej (s stališča govorca) »če nastane zame zaželen *p* (storil

boš nekaj, kar je zame pozitivno, oziroma ne boš storil nečesa, kar je zame negativno), bo nastal zate pozitiven q (bom storil nekaj, kar je zate pozitivno).«

(6) *Če mi pomagaš pri matematiki, bom tvojemu očetu pomagal na vrtu.*

(7) *Če ne oblečeš ta črne obleke, bom ves večer plesal samo s tabo.*

Ta PP imajo lahko različne komunikacijske funkcije; to je odvisno predvsem od tega, v katerem govornem položaju so uresničena.

2.1.2.1. Zdi se, da najpogosteje signalizirajo d o g o v a r j a n j e . V nasprotju z nasvetom pri govorcu ne gre za ravnanje v naslovnikov prid, ampak za enega od tipov takega ravnanja, s katerim si govorec prizadeva za svoje lastne cilje in namere: želim, naj bo p, ker je zame pozitiven.

a) Govorčev komunikacijski cilj je doseči, da bi nastal pojav p, tj., da bi naslovnik storil nekaj, česar nima namena storiti. Da bi govorec naslovnika za tako ravnanje pridobil, mu mora obljubiti (ponuditi), da bo sam »za povračilo« storil dejanje q, za katero domneva, da bo za naslovnika pozitivno. Zato se v povedi pogoj, tj. tisto, kar naj naslovnik stori in kar je zaželeno za govorca, prišteva k novi (v sobesedilu nezajeti) temi, za naslovnika pozitivna posledica, tj. tisto, s čimer želi govorec zainteresirati naslovnika, da bi storil p, pa je rema. Pomenska sestavina »dogovarjanje« je poleg tega v zgradbi zloženega stavka lahko še izrecno izražena, npr. z izrazom z nadomestilnim pomenom tipa za to:

(8) *Če mi pomagaš pri matematiki, (ti obljubljam, da) bom (za to) pomagal tvojemu očetu na vrtu. // Pomagaj mi pri matematiki in jaz (ti obljubljam, da) bom (za to) pomagal tvojemu očetu na vrtu.*

Če govorec želi v komunikaciji doseči, da bo naslovnik spremenil svojo odločitev, tj. da bo storil nekaj, česar ni imel namena storiti, dobijo navedena podredja komunikacijsko funkcijo p r e g o v a r j a n j a . V danem primeru je potem pogoj znana tema, pri čemer sodi tisto, kar naj naslovnik stori, k njenemu povedno najbolj dinamičnemu delu oz. k diatemi, posledica (govorčeva obljuba, da bo storil nekaj, kar je za naslovnika pozitivno) pa je rema:

(9) A: *Jaz ti pri matematiki tokrat ne bom pomagal.*

B: *Če mi pri matematiki p o m a g a š, (ti obljubljam, da) bom (za to) pomagal tvojemu očetu na vrtu. // P o m a g a j mi pri matematiki in jaz (ti obljubljam, da) bom (za to) pomagal tvojemu očetu na vrtu.*

b) Če govorec ve za to, da naslovnik od njega želi, naj stori neko za naslovnika pozitivno dejanje q, lahko zlorablja to trenutno odvisnost, da naslovnika prisili v storitev dejanja p, tj., da ta stori nekaj, česar nima namena storiti, ali pa ne stori nečesa, kar se je bil namenil storiti. Posledica, tj. tisto, kar bo storil govorec in kar je zaželeno za naslovnika, je zato v danem primeru znana, v kontekst zajeta tema, pogoj, tj. tisto, kar hoče govorec in kar naj stori naslovnik, je v tej povedi rema:

(11) A: *Pomagaj mojemu očetu na vrtu.*

B: *Tvojemu očetu bom na vrtu pomagal, če mi (za to) pomagaš pri matematiki. // Pomagal bom, ti pa mi moraš (za to) pomagati pri matematiki.*

V priredno zloženih stavkih, ki so po komunikacijski funkciji PP enakovredni, je v danem primeru, kot je videti, uporabljen poleg nezaznamovanega veznika in tudi protivni veznik pa, ki izrecno sporoča nasprotje: govorec tistega, kar želi naslovnik, nikakor ne bo izpolnil avtomatično (kot bi morda pričakovali), ampak z domnevo, da bo naslovnik storil tisto, kar hoče govorec.

2.1.2.2. Tudi dogovarjanje ima seveda lahko pomen napeljevanja, če tisto, kako naj naslovnik ravna, da nastane za govorca zaželen pojav, krši norme, zakone ipd.:

(12) *Če to knjigo ukradeš, ti bom (za to) dal dvajset kron. // Ukradi to knjigo, in dal ti bom (za to) dvajset kron.*

2.2. Iz formulacije tega, da je pojav p zadosten pogoj za nastanek pojava q – glej (3) in (4) – je mogoče logično izpeljati nujen pogoj (np) za nastanek pojava non q, kakor to izhaja iz razmerja $pd \rightarrow q$ in $non\ np \rightarrow non\ q$. Te operacije pa seveda govorec pri naslovniku ne more pričakovati, kajti q je za naslovnika pozitiven pojav, govorec pa je upravičen domnevati, da v naslovnikovi nameri ni nastanek non q, ampak nastanek q. Zato tudi PP, katerih propozicijska vsebina izraža tisto, kar je nujno, da nastane pojav non q, nimajo ilokucijskega potenciala izziva, ampak prej zagotovila, da se naslovniku ni treba bati, da bo nastal non q.

(13) A: *Jaz letos najbrž ne bom dobil priznanja.*

B: *Priznanja ne boš dobil le tedaj, če ne boš redno študiral.*

Govorec pri tem izhaja iz tega, da naslovnik želi nastanek pojava q, ki je zanj pozitiven, vendar se boji, da bo nastal non q. Govorec pa je hkrati prepričan, da bo pojav q nastal, kajti naslovnik ravna tako (p), da je v njegovem ravnanju zadosten pogoj za nastanek q: »tisto, kar je zate pozitivno, ne bo nastalo le tedaj, če boš storil nekaj, česar nimaš namena storiti (česar ne delaš), oziroma če ne boš napravil nečesa, kar imaš namen storiti (kar delaš)« – dovolj je torej ravnati tako, kot ravnaš, in pozitivni pojav bo nastal.

2.3. Komunikacijsko funkcijo *m o č n e g a n a s v e t a* imata npr. PP

(14) *Če ne boš redno študiral, ne boš dobil priznanja.*

(15) *Če boš nagajal, te babica ne bo imela rada.*

V kavzalno implikacijski podlagi teh podredij je razmerje tipa $non\ zp \rightarrow non\ q$. Njihova propozicijska vsebina torej izraža, kaj je zadosten pogoj za to, da nastane pojav non q. Komunikacijsko funkcijo nasveta imajo dane strukture zato, ker iz njih naslovnik lahko izpelje, kako je mogoče priti do tega, da bi pojav q nastal. Tako miselno operacijo govorec pri naslovniku lahko domneva, ker izhaja iz tega, da naslovnik ne želi, da nastane non q, ampak nasprotno – da hoče nastanek q, kajti q je, kot vemo, za naslovnika pozitiven pojav. Če bo izraženo, kaj je zadosten pogoj za nastanek pojava non q, bo iz tega sledilo, kaj je nujno za nastanek pojava q, namreč ravnanje, nasprotno (glede na polarnost med trditvijo in zanikanjem) od ravnanja, ki je zadosten pogoj za nastanek pojava non q. Sklep, tj. naslovnikova odločitev, je torej logično nujen, zato govorimo o močnem nasvetu: če namreč želi naslovnik doseči to, da pojav q nastane, v svojem ravnanju nima možnosti izbiranja.

Ker gre v teh podredjih za opis, ob katerem pogoju pozitivni pojav ne bo nastal, v njih ni mogoče uporabiti glagola *obljubljati*, temveč le členku ustrezajoči izraz *videti*: *Če ne boš študiral, (boš videl, da) ne boš dobil priznanja.*

2.3.1. Enak ilokucijski potencial kot podredja tipa (14) in (15) imajo PP (14a) in (15a), ki s svojo propozicijsko vsebino izražajo prav to, da je neki pojav nujen za nastanek (pozitivnega) pojava q. Zato se naslovnik pri razumevanju tovrstnih stavkov lahko ravna po osnovni shemi odločitev in mu ni treba – kakor v primerih PP (14) in (15) – obravnavati poleg tega še zanikanja.

(14a) *Samo tedaj, če boš redno študiral, boš dobil priznanja.*

(15a) *Samo tedaj, če ne boš nagajal, te bo imela babica rada.*

S stališča komunikacijske funkcije so z navedenimi PP soustrezna priredja (14b), (14c) in (15c) z ločnimi konektorji; o interpretaciji teh stavkov glej prispevke H. Béličeve-Křížkove (1977), F. Daneša (1985), P. Karlíka (v tisku):

- (14b) *Redno študiraj // Moraš redno študirati, ali pa (boš videl, da) ne boš dobil priznanja.*
- (15b) *Ne nagajaj // Ne smeš nagajati, ali pa (boš videl, da) te babica ne bo imela rada.*
- (14) *Redno študiraj // Moraš redno študirati, drugače (namreč) ne boš dobil priznanja.*
- (15) *Ne nagajaj // Ne smeš nagajati, drugače te (namreč) babica ne bo imela rada.*

2.3.1.1. Če je nujni pogoj za to, da pozitivni pojav q nastane, takšno naslovnikovo ravnanje, ki krši norme, zakone, navade ipd., dobijo PP, ki temeljijo na pravkar obravnavanih tipih kavzalnega implikacijskega razmerja, komunikacijsko funkcijo močnega napeljevanja:

- (16) *Če ne boš goljufal, ne boš nikoli imel veliko denarja. // Goljufaj, ali pa / drugače ne boš nikoli imel veliko denarja. // Samo tedaj, če boš goljufal, boš imel veliko denarja.*

2.3.2. Na enaki kavzalni implikacijski podlagi temelji zgradba zloženih stavkov s komunikacijsko funkcijo izsiljevanja. Podobno kakor v PP, ki sporočajo dogovarjanje (glej 2.1.2.), je tudi v njihovem pomenskem ustroju poleg lastnosti »q, ki je pozitivna za naslovnika« vsebovana še lastnost »p, ki je zaželena za govorca«. V nasprotju z dogovarjanjem pa naslovnik pri izsiljevanju nima možnosti izbiranja: če želi, da bi nastal pojav q, mu ne ostane druga izbira kot ravnati tako, da nastane pojav p, ki ga hoče doseči govorec:

a) Povedi zloženih stavkov tipa

- (17) *Če mi ne boš pomagala pri matematiki, ne bom pomagal tvojemu očetu na vrtu.*
- (17a) *Pomagaj mi pri matematiki // Moraš mi pomagati pri matematiki, ali pa / drugače ne bom pomagal tvojemu očetu na vrtu.*
- (18) *Če boš tukaj kadil, ne bom s tabo igral šaha.*
- (18a) *Ne kadi tukaj // Ne smeš tukaj kaditi, ali pa / drugače s tabo ne bom igral šaha.*

katerih propozicijska vsebina izraža, kaj je zadosten pogoj, da nastane non q, se uporabljajo za izraz izsiljevanja zlasti tedaj, če govorec izhaja od domneve, da z njegovega stališča zaželeni pojav p ne bo nastal (npr. zato, ker je načeloma že izčrpal vse upravičene oblike iniciacijskega ravnanja, vendar je naslovnik uresničitev pojava p zavrnil, ali pa zato, ker je naslovnik v podobnih položajih p praviloma ne uresniči ipd.). Da bi naslovnika prisilil storiti p, ne pa non q, ga »opozarja« na negativne posledice pri domnevnem naslovnikovem ravnanju non p: v tem morebitnem naslovnikovem ravnanju je zadosten pogoj, da nastane za naslovnika nezaželen pojav non q, tj. govorec bo storil nasprotje tistega, kar od njega naslovnik iz najrazličnejših razlogov pričakuje. Temu ustreza tudi členitev po aktualnosti v teh povedih: znana tema je pogoj, tj. tisto, kar ima naslovnik namen storiti in česar govorec noče, rema pa je za naslovnika nezaželena posledica, tj. tisto, s čimer ima namen govorec naslovnika prisiliti, da bi storil, kar želi govorec.

- (18) A: *Eno si bom prižgal.*

B: *Če boš tukaj kadil, ne bom s tabo igral šaha.*

// *Ne kadi tukaj, ali pa s tabo ne bom igral šaha.*³

b) Podredne povedi tipa

(20) *Samo tedaj, če mi boš pomagal pri matematiki, bom tvojemu očetu pomagal na vrtu.*

(21) *Samo tedaj, če tukaj ne boš kadil, bom s tabo igral šah,*

katerih propozicijska vsebina kaže, kaj je nujni pogoj za nastanek pojava q, se uporabljajo kot izraz izsiljevanja posebej takrat, če govorec ve, da naslovnik od njega želi, da bi storil q, torej nekaj, kar je za naslovnika pozitivno. Zavedajoč se tega, da je naslovnik od njega odvisen, »zlorablja« to trenutno odvisnost za to, da naslovnika prisili v ravnanje, ki ga hoče govorec, tj. da stori p. Temu ustreza tudi členitev po aktualnosti: posledica, tj. tisto, kar želi naslovnik in kar naj stori govorec, je znana tema, in pogoj, tj. tisto, kar želi govorec in kar naj stori naslovnik, je rema:

(22) A: *Vesel bom, če boš mojemu očetu pomagal na vrtu.*

B: *Tvojemu očetu bom na vrtu pomagal, samo če mi boš ti pomagal pri matematiki.*

// *Pomagal bom in/ampak ti mi moraš pomagati pri matematiki.*

3. Nadalje nas bo zanimala analiza komunikacijskih funkcij pri PP, v katerih je q za naslovnika negativen (nezaželen) pojav.

3.1. Temeljni tip sestavljajo PP, ki imajo komunikacijsko funkcijo *svarila*, tj., nam sporočajo, kako preprečiti kaj negativnega. Govorec izhaja iz tega, da se je naslovnik namenil storiti p (že dela p), in želi doseči, da bi nastal non p, ker ve, da če bo nastal p, bo nastal q, ki je za naslovnika negativen.

PP s komunikacijsko funkcijo svarila temeljijo na kavzalnoimplikacijskem razmerju $zp \rightarrow q$, z logičnopomenske plati torej na enakem razmerju kot PP s komunikacijsko funkcijo šibkega nasveta (glej 2.1.1.). Razloček v njihovi komunikacijski funkciji je samo v tem, da pomeni q v PP s funkcijo nasveta pozitiven pojav, medtem ko je q v PP s funkcijo svarila negativen; to se kaže v tem, da je v PP s funkcijo šibkega nasveta mogoče uporabiti izraze *boš videl* in *obljubljam*, medtem ko v PP s funkcijo svarila le izraze tipa *boš videl*:

(23) *Če boš pil to vodo, (boš videl, da) boš dobil pljučnico.*

(24) *Če se ne boš učil, (boš videl, da) boš padel.*

Ker govorec meni, da naslovnik ne želi nastanka pojava q, ki je za naslovnika negativen, ampak hoče nastanek non q, lahko domneva, da bo naslovnik prišel do sklepa, kako doseči nastanek non q, in v tem je nujnost, da nastane p z nasprotnim predznakom, tj. ravnanje nasprotno ravnanju, v katerem je zadosten pogoj za nastanek q. Za naslovnika to pomeni nujnost, da ne uresniči tistega, kar se je bil namenil uresničiti (nehati tisto, kar je že delal), oziroma da uresniči tisto, česar se ni namenil storiti.

3.1.1. S PP (23) in (24) so, kar zadeva komunikacijsko funkcijo, enakovredni priredno zloženi stavki z ločnimi povezovalci (glej že 2.3.2.):

(23 a) *Ne pij te vode // Ne smeš piti te vode, ali pa (boš videl, da) boš dobil pljučnico.*

³ PP (19 B) uresničuje dejanje, ki logično pomeni izsiljevanje (brez možnosti izbiranja, če naj nastane nekaj, kar je za naslovnika pozitivno). Etično je seveda dano ravnanje sprejemljivo, kajti tisto, kar je nujno, da bi za naslovnika nastal pozitiven pojav (tj., da naslovnik ne bi kadil), je zaželeno tudi za družbo, ne samo za govorca.

(23 b) Ne pij te vode // Ne smeš piti te vode, drugače (namreč) dobiš pljučnico.

(24 a) Uči se // Učiti se moraš, ali pa (boš videl, da) boš padel.

(24 b) Uči se // Učiti se moraš, drugače boš (namreč) padel.

3.2. Strukturi zloženih stavkov (25) in (26), ki s svojo propozicijsko vsebino izrecno izražata, da je pojav non p nujen za nastanek pojava non q, sta sicer logično soustrezni zgradbam tipa (23), (24) (zp → q je enakovredno non np → non q), kot izrazno sredstvo za svarjenje pa seveda nista ustrezni:

(25) *Samo tedaj, če ne boš pil te vode, ne boš dobil pljučnice.*

(26) *Samo tedaj, če se boš učil, ne boš padel.*

Glede na to, da se naslovnik pripravlja storiti p (oziroma p celo že dela), lahko namreč negativni q nastane neposredno; nujno je torej naslovniku dati sporočilo takó, da bi grozečo nevarnost lahko ob pravem času preprečil: najsi bo z napotkom, kaj naj stori (Ne pij vode), ali pa s svarilnim opozorilom na negativno posledico njegovega domnevnega ali že potekačjega ravnanja (Zbolel boš). Ker je v konsekventu struktur (25) in (26) opisano, da bo nastal non q, tj., da bo nastalo nekaj, kar je za naslovnika zaželeno, sporočilo v njih ni podano dovolj izrecno, da bi naslovnik lahko ob pravem času reagiral na grozečo nevarnost. Zato imajo navedena podredja prej ilokucijski potencial z a g o t a v l j a n j a, kako preprečiti nastanek negativnega pojava.

3.3. Na kavzalni implikacijski podlagi tipa zp → q (pri čemer je q negativen) temeljijo tudi PP s komunikacijsko funkcijo g r o z i l n e g a s v a r i l a. Grožnja, kakor je znano, vsebuje zraven še sankcije govorca zoper naslovnika: pojav q, ki je za naslovnika negativen, povzroči s svojim ravnanjem govorec, bodisi tako, da kako dejanje stori sam, ali pa storitev dejanja vsaj spodbudi:

(27) *Če boš predrzen, (boš videl, da) ti primažem nekaj zaušnic.*

(27 a) *Ne bodi predrzen, drugače (boš videl, da) ti primažem nekaj zaušnic.*

(28) *Če se ne boš učil, (boš videl, da) te bom pustil pasti.*

(28 a) *Uči se, drugače (boš videl, da) te bom pustil pasti.*

3.4. Podobno strukturo imajo tudi PP s komunikacijsko funkcijo g r o z i l n e g a i z s i l j e v a n j a (o lastnostih izsiljevanja glej 2.3.3.).

Govorec izhaja iz tega, da bo nastal pojav p, ki je zanj nezaželen, zato hoče doseči nastanek non p. Da bi naslovnika prisilil k ravnanju, zaželenemu za govorca, mu »grozi« s tem, da bo nastal pojav q: »Če bo nastal zame nezaželeni pojav p, tj., če boš storil tisto, kar imaš namen storiti, bo zate nastal nezaželeni q, tj., storil bom nekaj, kar je zate negativno.« Tisto, s čimer se je govorec namenil prisiliti naslovnika k ravnanju, za govorca zaželenemu (tj. – za naslovnika nezaželeni posledica), je zato v tej povedi rema. Naslovnik torej nima možnosti izbiranja: če želi doseči, da nastane non q, mu ne kaže nič drugega kakor ravnati tako, da nastane non p, tj. ravnati tako, kot hoče govorec (kar je, kot je znano, bistvena lastnost izsiljevanja).

(29) *Če se boš ločil od mene, se obesim.*

(29 a) *Ne ločuj se od mene // Ne smeš se ločiti od mene, ali pa / drugače se obesim.*

(30) *Če mi ne daš pet tisoč, te bom naznanil.*

(30 a) *Daj mi pet tisoč // Moraš mi dati pet tisoč, ali pa // drugače te bom naznanil.*

3.5. Drugi temeljni tip sestavljajo strukture zloženega stavka, katerih propozicijska vsebina pove, kaj je zadosten pogoj, da nastane pojav non q. Temeljijo torej na enakem kavzalno implikacijskem razmerju kakor zloženi stavki z ilokucijskim potencialom močne-

ga nasveta (glej 2.3.), tj. non zp → non q, vendar v nasprotju z njimi vsebujejo pomensko potezo »q, ki je negativen«.

(31) *Če se boš učil, ne boš padel.*

(32) *Če ne boš pil te vode, ne boš dobil pljučnice.*

Ta PP imajo ilokucijski potencial z a g o t o v i l a, da bo nastal non q, torej nekaj, kar je za naslovnikarja zaželeno. Govorec izhaja iz tega, da naslovnik želi nastanek pojava q, toda boji se, da bo nastal (lahko nastane) non q. Govorec je hkrati prepričan, da bo nastal non q, kajti ve, da naslovnik ravna prav tako, da je njegovo ravnanje zadosten pogoj za nastanek non q: »Če boš ravnal tako, kot ravnáš, bo nastal non q (ni se ti torej treba bati, da bo nastal negativen pojav q)«.

3.5.1. Iz formulacije tega, kaj je zadosten pogoj, da nastane non q, sledi, da je za nastanek nujen pogoj p z nasprotnim predznakom, tj. da naslovnik ravna drugače kot ravna. Tudi ta različica kavzalno implikacijskega razmerja je lahko v strukturi zloženega stavka izrecno izražena.

(33) *Samo tedaj, če se ne boš učil, boš padel.*

(34) *Samo tedaj, če boš pil to vodo, boš dobil pljučnico.*

Tudi ta PP so v komunikacijski funkciji z a g o t a v l j a n j a. Ker naslovnik ravna tako, da je v njegovem ravnanju zadosten pogoj za nastanek non q, se mu ni treba bati, da bo nastal q: da bi nastal q, ki je za naslovnikarja negativen, in torej nezaželen, bi moral namreč spremeniti svoje ravnanje (kar pa ne pride v poštev):

(33) A: *Jaz bom letos najbrž padel.*

B: *Padel boš le tedaj, če se ne boš učil.*

4. Skušali smo prikazati, da so PP v svojem osnovnem pomenu ustrezna ne samo za to, da jih govorec uporablja pri informiranju naslovnikarja o tem, da med dvema pojavoma obstaja vzročna odvisnost »pogoj – posledica« (tj. da doseže spremembo v naslovnikarjevi zavesti), ampak tudi za to, da z njihovim uresničenjem govorec vpliva na (prihodnje) naslovnikarjevo ravnanje. S tem je treba računati tako pri opisu komunikacijskih funkcij in njihovih indikatorjev, kakor pri opisu struktur zloženega stavka.

(Prevedla Albina Lipovec)

Summary

UDK 801.559

COMMUNICATIONAL-FUNCTIONAL ANALYSIS OF CONDITIONAL SUBORDINATE CLAUSES

The analysis of conditional subordinate clauses takes into account the content of syntax in a concrete speech act: when describing communication functions (e.g. advice, persuasion, seduction, blackmail, warning, assertion, etc.) the analysis is centered on sub-clauses, with a realizable condition, accompanied by conditional sub-clauses of functionally equal co-ordinate clauses.

The content of syntax of conditional subordinate clauses is based on the connection of two clauses, which have an almost identical scheme of implication (A→B) and causation (cause – effect) in a logical relationship. A more detailed analysis of the structures in which the phenomenon of the antecedent (A) has the value of the condition (p), in consequence (B) however the significance of the effect (Q), is based on the description of illocutional potentials from the general scheme of decisions, as described by G. H. Wright (1971) and further developed by D. Wunderlich (1976, 1980) for the use linguistic analysis.

KOBLARJEVO DELO ZA STRITARJA

Načelno je mogoče reči, da je v obsežnem literarnozgodovinskem in literarnokritičnem delu F. Koblarja Josip Stritar stalna ali življenjska tema. Prvi objavljeni spis na to temo je objavljen že 1923., zadnji pa je izšel 1971. leta, kar pomeni, da gre za izredno intenziven in opazen interes, ki traja skoraj pet desetletij. Ta interes ima, če gledamo globalno, stalnost v izredno visoki oceni vloge in pomena Stritarjevega dela. Koblar je namreč že v nekrologu ob Stritarjevi smrti prepričan, da je umrl »gospodar slovenskega slovstva«, »zgodnji Nestor slovenske literature«, »literarni vlastelin« in »eden največjih Slovencev«. ¹ Ko je 1953. leta začel izdajati Stritarjeva *Zbrana dela*, je najprej ponovil Prijateljstvo sintagmo o »osrednji postavi slovenske literature«, nato pa dobršen del avtorjevih pesmi, proze, kritičnih in polemičnih spisov ter celo pisem proglasil za »najznamenitejše pobude v našem kulturnem razvoju in duhovnem napredovanju«. Splošna označba se je Koblarju zlila v naslednjo formulacijo: »V tem delu se nekaj časa stekajo vsa umetniška prizadevanja mladega rodu, ki je ključevalno stopal čez duhovne ograje, kakor so jih bili postavili ljudstvu tedanji politični in duhovni voditelji staroslovenci. Stritar je bil tudi prvi, ki je začel obravnavati umetnostna vprašanja na široko in jih razlagal v preprosti, vsakemuumljivi besedi, vendar na višini, ki jo potrebuje kulturni narod. Kot urednik *Zvona* je eden glavnih graditeljev naše omike.« ²

Bilo bi napak, ko ne bi opozorili tudi na tisto, kar Koblar imenuje Stritarjevo »tragično nesoglasje«. V omenjenem nekrologu je bila vsebina le-tega v spopadu med idealizmom in realizmom; nosilec prvega je bil Stritar, drugega so branili mladi. ³ V uvodu k literarnokritični izdaji je ta misel ponovljena, toda tokrat z bolj konkretnimi določnicami. »Tako sta si končno«, pravi Koblar, »stala nasproti Stritar in mladina, ne sovražnika, pač pa tujca, in zgodilo se je, da je bila mladina pravičnejša njemu kakor on nji: nazadnje Stritar ni branil le okostenelih oblik, z njimi je branil tudi okostenelega duha in svoj neživljenjski idealizem. V tujem okolju osamel in ostarel ni več poznal ne razumel slovenske resničnosti. In prav s te strani je Stritarjevo delo dragoceno gradivo za zgodovino našega narodnega duha in zgodovino naše družbene zavesti.« ⁴

Dejanski razkol, ki je nastal med Stritarjem in sodobniki, je Koblar torej opazil in ga poskušal razložiti. Pomembno pa je, da je globalna ocena Stritarja izredno visoka, razkol pa reduciran na pravo zgodovinsko razsežnost in ovrednoten po svoji resnični podobi, ki ni zastrla celote. Koblar v Stritarju vidi človeka in ustvarjalca tako imenovane epohalne iniciative, to pa pomeni, da prevzema izhodišča tiste družbene hierarhije in besednoumetnostne aksiologije, ki je veljala do nastopa Moderne. Njun najvidnejši izraz je ocena literarnega zgodovinarja K. Glaserja, po kateri je čas od 1868 do 1895 Stritarjeva doba, naravnost presenetljivo pa je spoznanje Stritarjevega nasprotnika A. Mahničja, po katerem je

¹ Nekrolog je bil objavljen v *Slovincu* 1923. leta v številki 269 na str. 1 (naslov + Josip Stritar).

² Prevzeto po *Načrtu zbranega dela*, ki je objavljen v prvi knjigi Stritarjevega *Zbranega dela* (str. 405). Zbrano delo je izšlo v desetih knjigah med 1953. in 1957. letom (v nadaljevanju bo to označeno s kratiko ZD in z ustrezno rimsko številko knjige).

³ Koblar je tvegalo celo, za priložnost zelo ostro, oceno; namreč, da je Stritar »naš realizem zavrl in nam celo vcepil druge sokove, tako da do pravega nismo nikoli prišli«.

⁴ ZD I, str. 405–406.

»novejše slovstvo naše s Stritarjevim imenom tako zrasteno, da se ne da od njega niti ločiti niti brez njega tolmačiti«. ⁵ S tem svojim izhodiščem je bil Koblar v načelnem nasprotju z akademsko literarnoznanstveno mislijo in – še veliko bolj – s poprečno predstavo, ki do današnjega dne označuje razmerje do Stritarjevega fenomena.

Na prvi pogled je presenetljivo, da Koblar svojo drugačno vizijo Stritarjevega pomena ni poskušal najprej uveljaviti z literarnokritično ali književnozgodovinsko dejavnostjo. Takšna dejavnost bi zahtevala obračun z imeni in stališči, česar avtorjev aristokratski duh ni mogel sprejeti. Svojo vizijo je uveljavljal na bolj dostojanstven in gosposki način: z objavljanjem Stritarjevih del, za katera je menil, da so zgodovinsko značilna in estetsko ugledna, svojim antološkimi izborom pa je dodajal lastno interpretacijo, s katero je želel uveljaviti delo in šele nato svojo misel o njem. Pravilno je spoznal, da je prevrednotenje mogoče začeti z mladino. Nekaj pred začetkom druge svetovne vojske se je dogovoril z urednikom *Cvetja iz domačih in tujih logov* (Jakob Šolar) za pet Stritarjevih knjig, ki naj bi rabile šolskim obveznostim in poljudnim interesom. ⁶ Zaradi začetka vojske je kot 16. knjiga zbirke objavljen samo *Izbor mladinskih spisov* (1941), drugo gradivo pa je v modificirani obliki lahko izšlo šele po končani vojski, in sicer v naslednjem zaporedju: *Pripovedni spisi* (1946), *Kritični spisi* (1948) in *Stritarjeve izbrane pesmi* (1949). Od načrtovanih knjig so izšle le štiri; izpadel je *Zorin* in v pošteve niso prišli satirični spisi. ⁷ Diktat časa, ki ni prenesel občutja odtujenosti ali kakršne koli satire, je s tem okrnil prvobitno zasnovu prav za tisti del Stritarjevega opusa, ki je še danes književno aktualen in družbeno živ. Ideološki in šolski aspekt sta onemogočila celostno predstavitev Stritarjevega dela. Izbor pripovednih in pesniških tekstov je izšel pri Mohorjevi družbi, ki je vezana z recepcijskim obzorjem svojih bralcev, razen tega pa v tem času pod budnim nadzorom varuhov družbenopolitične čistoče. Kritični spisi so bili objavljeni v zbirki *Klasje*, ki jo je izdajala Državna založba Slovenije, spremljala pa je pedagoško instrumentalen odnos do takratnega pouka slovenske književnosti. Pesništvo se je zato lahko pojavilo v tisti razsežnosti, ki jo je prenesel čas, to je v dimenziji kritičnosti do meščanske družbe in njenih socialnih protislovij, medtem ko je proza izšla brez *Zorina* ali nekaterih tekstov fantastike, kritika pa brez satiričnih besedil, v katerih je bil Stritar pravzaprav najbolj oseben in celovit. O celoti je bilo kljub temu mogoče nekaj zvedeti v spremnih študijah. Koblar je napisal čez šestdeset strani o pripovedni prozi in okrog štirideset strani o poeziji. Oboje je bilo izvedeno na ustrezni višini, ki ni le zgolj razlaga genoloških vprašanj, temveč skozi delno problematiko postavlja problem celote. Ti teksti niso le suha bera z literarnozgodovinskih logov, temveč esejistična storitev prvega reda. Razbremenjenost strokovne prezentacije z esejistično eleganco seveda ni improvizacija: Koblarjeva esejizacija je nasledek tiste stopnje obvladovanja gradiva, ko tudi najtežji problemi postanejo preprosto jasni in upovedno igriivi.

Koblar je v tridesetih letih, se pravi v času, ko je v njem zorela misel na poljudno izdajo, segal tudi širše. O tem priča objava Stritarjevih pisem bratu Andreju, ⁸ med objavljanjem zbranih del pa predvsem razprava o Ivanu Gorniku. ⁹ Oboje razodeva, da pri Koblarju ni mogoče govoriti zgolj o popularizaciji Stritarja, do katere naj bi prišlo na podlagi individualnega umetniškega okusa. Že od vsega začetka Koblarjevo ukvarjanje z avtorjem *Zorina* teži namreč v kulturno in literarnozgodovinsko celoto. Ta težnja je dovolj razvidna iz dej-

⁵ *Rimski katolik* I (1889), str. 6.

⁶ Prim. ZD I, str. 430.

⁷ ZD I, str. 430.

⁸ *Pisma Josipa Stritarja bratu Andreju, Dom in svet* 1936, str. 291–308.

⁹ *Ivan Gornik (Prispevek k Stritarjevi dobi), Slavistična revija* 1956, str. 118–147.

stva, da je deset knjig zbranega dela izšlo med 1953. in 1957. letom, se pravi, povprečno dve knjigi na leto.¹⁰

Stritarjevo *Zbrano delo* v ediciji *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* je, po urednikovi najavi, želelo »prikazati . . . najobsežnejše in najraznovrstnejše delo v našem starejšem slovstvu, ga organsko urediti in pojasniti, notranje skleniti, kakor je nastajalo«. Načrtoval je devet knjig: prvi dve naj bi prinesli pesništvo, naslednji dve pripovedno prozo, peta dramatiko, šesta kritične in polemične spise, sedma »razne spisek«, v osmi naj bi bila dela za mladino in v deveti korespondenca. Avtor je najavil tudi deseto knjigo, ki naj bi prinesla »oris pesnikovega življenja in oceno njegovega dela«. ¹¹ Uresničitev se od najave razločuje v dvojem, in sicer: a) namesto načrtovanih devet je izšlo deset knjig, in b) monografija o Stritarju sploh ni bila napisana. Do razločka v številu je prišlo, ker je bilo dela za mladino preveč samo za osmo knjigo, zato se je preneslo tudi v deveto, v njej pa se je začelo že tudi objavljane korespondence, ki se je končala v deseti knjigi. Do monografije ni prišlo najbrž zato, ker je imel Koblar z založnico in z glavnim urednikom negativno izkušnjo še iz svojega dela za S. Gregorčiča. Njegova zbrana dela je končal 1951. leta, monografijo o njem pa je, po raznih zapletih, objavila Slovenska matica (1962).

Koblar je svojo izdajo Stritarja imenoval »zgodovinskokritično«. ¹² Opirati se je začel predvsem na prvo izdajo zbranih spisov, ki jo je med 1887. in 1899. letom oskrbel avtor sam, poudaril pa je, da »bo marsikaj treba dopolniti in preurediti, zakaj pesnik je imel še oziroma na svoj čas, danes teh ozirov ni in odločajo predvsem stvarni zgodovinski vidiki«. ¹³ Stvarni vidiki so vidni predvsem v urednikovem komentarju. Stritarjevo delo je bilo namreč intenzivno vraščeno v svoj čas, zato je bilo ustrezna mesta, teh pa je veliko število, treba pojasnjevati. Urednik ni ostal le pri ugotavljanju ozadja, spuščal se je v presojo, ki je bila napravljena po ugotovitvah stroke in po lastnem raziskovanju, vedno pa plod treznega premisleka, ki spoštuje dejstva in jih logično osmišlja. Na ta način so nastale kar cele, večje ali manjše razprave, pri katerih je treba ugotoviti izredno pozitivistično poznanje gradiva in tankočutno moč v cenitvi njegove hierarhične vrednosti v okviru celote. Enako se te lastnosti odkrivajo tudi v urednikovih spremnih besedilih. V njih ne gre zgolj za osnovne bibliografske podatke ali poglobljena spoznanja iz problematike notranje pa zunanje geneze, temveč so to praviloma literarnokritične in književnozgodovinske študije, katere bi, smiselno zbrane in razporejene, dale celovito monografijo o besednoumetnostni vrednosti avtorja. Najboljši zgled takšnega strokovnega in gosposkega diskurza je najbrž študija o *Zorinu*, v kateri je razčlenjeno vprašanje, ki ga po L. Goldmanu kulturologija globalno imenuje tragična vizija sveta.

Koblar se je v literarnokritični prireditvi Stritarjevega dela želel držati prve (avtorjeve) izdaje zbranega dela. Načeloma je spoštoval po avtorju koncipirane celote (na primer *Pesmi* iz 1869. leta) ali pa je v take celote strnil tisto, kar je tematsko spadalo skupaj, a je bilo objavljeno v časovnih razmakih. Držal se je genološkega načela, v njem pa uveljavil kronološko zaporedje. Med delom je odstopil le od prvobitno načrtanega modela, ki ga je v prvi knjigi našel v prvi izdaji Stritarjevih zbranih del. V tem pogledu je nadvse značilna opomba ob *Svetinovi Metki* in *Zorinu*, v kateri urednik pravi da »je bilo treba upoštevati tudi prvi natis obeh del«, zato se mu je »zdelo prav, da postavi prvotno krepkejšo besedilo

¹⁰ Knjige so izhajale takole: 1953 – dve; 1954 – dve; 1955 – dve; 1956 – ena; 1957 – tri.

¹¹ ZD I, str. 406.

¹² ZD III, str. 402.

¹³ ZD I, str. 406.

zlasti tam, kjer je bilo pravemu Stritarjevemu jeziku bližje.¹⁴ Koblar je na tem mestu začutil notranje nasprotje, ki velja za celotno zasnovo zbranih del, mogoče pa ga je formulirati kot vprašanje: kateri tekst je s stališča tekstologije (kritične izdaje) relevanten? Katera koli teoretična obravnava tega problema stoji namreč na stališču, da je za literarnokritično izdajo merodaven *najboljši* tekst, kar močno relativizira na Slovenskem uveljavljeno prakso o prvi izdaji (*editio princeps*) in o tako imenovani avtorjevi zadnji volji.¹⁵ Koblar je uporabljal oba omenjena principa, vendar je v praksi prišlo tudi do kombinacij. Avtor je intuitivno zaslutil pomembno metodološko vprašanje in ga je, z najboljšo voljo ter estetskim poslušom, skušal reševati. To reševanje sicer ni dozorelo v novo in drugačno tekstološko izhodišče, bilo pa je imanentno navzoče in v praksi instinktivno uporabljeno.

Naslednja premisa literarnokritične prezentacije se nanaša na pravopisna in pomenoslovna vprašanja. Urednik izjavlja, da je »vse besedilo ... prirejeno po zahtevah sedanjega pravopisa in pomenoslovja«,¹⁶ kar pa gre v uresničevanju najbrž predaleč. Logično je, da se pridevnik *otročji*, ki ga Stritar uporablja samo v eni obliki pa v dvojnem pomenu, pojavlja kot *otročji* in *otroški*. Vprašanje pa se postavlja pri doslednem »prevajanju« pojma *bukve* v *knjiga*, kar je že leksična in stilna plast, katera naj bi ostala nedotaknjena. To pa so seveda vprašanja, v katerih je Koblar sledil zasnovi zbirke in volji glavnega urednika; še danes so pri nas teoretično nedomišljena in nedorečena ter bi bilo o njih treba govoriti v posebni študiji.

Po zbranem delu je Koblar objavil v zbirki *Kondor* še Stritarjeve *Kritične spise* (1971), v katerih pa se tako tekst kot spremna beseda in opombe skladajo z ustreznimi mesti v literarnokritični izdaji. Nov strokovni podvig pa je članek o Stritarjevem rodu, o Janezu Stritarju in o avtorju *Zorina* v *Slovenskem biografskem leksikonu* (III, zvezek 11, str. 510-520), ki je izšel 1971. leta. Ta leksikonski članek je strnil vse, kar se danes o Stritarju ve, v obliki, ki je impozantna po obvladovanju gradiva in zgledna po resnični uveljavitvi načela *non multum sed multa* (to načelo je pogosto poudarjal Stritar sam).¹⁷

Koblarjevo delo za Stritarja ima torej odlike resnega literarnozgodovinskega dejanja, katero po intenziteti raziskovalnega napora ter po doganljivosti v ugotavljanju genetičnih in kontekstualnih prvin zasluži vso pozornost. Koblar je pripravil zanesljivo literarnokritično izdajo in napisal relevantno stališče o avtorjevem delu. Oboje bo ostalo temelj, na katerem se bodo gradile prihodnje raziskave Stritarjevega dela in pomena.

Summary

UDK 886.3.09:929 Stritar J.: 929 Koblar F.

THE WORK OF FRANCE KOBLAR FOR STRITAR

Koblar's work for Josip Stritar bears the distinctions of a serious literary-historical act, which according to the intensity of research work and the possibility of explanation of genetic and contextual elements deserves every attention. Koblar prepared a literary-critical edition of *The Collected Works* of Josip Stritar in ten books (1953–1957) and also wrote a relevant appreciation of the author's work. Both will remain the basis on which the future research of Stritar's work and significance will have to rely.

¹⁵ Prim. sestavek avtorja tegale prispevka: *Kritična izdaja in njeni problemi*, *Naši razgledi*, 1979, 12. januarja, str. 2–4.

¹⁶ ZD III, str. 402.

¹⁷ Ustresen odlomek o Stritarju v Koblarjevi *Slovenski dramatik* I (1972) s stališča novot ne prinaša nič novega (str. 94–103).

METODIČNI SISTEM ŠOLSKE INTERPRETACIJE UMETNOSTNEGA BESEDILA

1. Naslovna besedna zveza poimenuje sistem postopkov in metod učenja, poučevanja in književnega raziskovanja, ki pri pouku književnosti omogočajo skupinsko interpretacijo umetnostnega besedila. V mislih imamo naslednje: doživljajsko-spoznavna motivacija, najava besedila (in njegova lokalizacija), interpretativno branje, premor po branju, izražanje doživetij, analiza, sinteza (in vrednotenje), nove naloge. Poimenovanje tega sistema ter imena in razporeditev njegovih faz izvirajo iz hrvaške književnodidaktične literature.¹ V njej se izraz metodični sistem šolske interpretacije in njegova vsebina obravnavata kot izvirna iznajdba zagrebške metodične šole. V mnogih podrobnostih to zagotovo tudi sta, čeprav o podobnih razdelitvah in razčlenitvah interpretativnih postopkov pri pouku beremo tudi v drugih književnodidaktičnih razpravah, bodili iz slovanskih, angloameriških ali drugih raziskovalnih delavnic.² Prav tako pa (v marsičem moderne) napotke za delo z umetnostnim besedilom najdemo tudi v naši skoraj neznani književnodidaktični tradiciji. Za ta del je posebno zanimiva knjiga J. Bezjaka *Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v ljudski šoli* (1906), v kateri avtor interpretativni proces imenuje razpravljanje beril po učnih stopnjah in našteva pet takih stopenj: priprava, podavanje, druženje, povzetek ali jedro, uporaba in vaje. Že tedaj pa ta sistem ni bil edini strokovno obdelani sistem metod za šolsko branje umetnostnega besedila pri nas, saj se je istočasno uveljavljala tudi Bežkova razvijajoče-upodabljaljoča metoda, po kateri se vsebina besedila obravnava pred branjem.³

2. Izmed vseh naštetih možnosti sem se za prikaz in (skoraj v celoti) tudi za uporabo zagrebške inačice odločila predvsem iz naslednjega razloga:

Ta inačica se je dokaj uveljavila tudi v naši teoriji in praksi književnega poučevanja, pa naj gre za konkretne metodične modele obravnav posameznih umetnostnih besedil⁴ ali za načelna naklonjena⁵ ali bolj kritična razmišljanja (V. Cuderman npr. kritizira Rosandićeve predloge za realizacijo nekaterih faz, denimo motivacije ali interpretativnega branja)⁶ ali pa kar za konkretno delo pri pouku, ki marsikje poteka po tem sistemu.

Poleg razširjenosti v našem prostoru pa ima zagrebška inačica tudi druge dobre lastnosti. Za učitelja je sistematična, nazorna in uporabna, pri čemer po sodobni utemeljenosti z interdisciplinarno sintezo različnih spoznanj nič ne zaostaja za drugimi podobnimi napotki po svetu. Tudi ona namreč zadovoljivo združuje spoznanja književnoreceptijske vede, ki

¹ Prim. predvsem D. Rosandić, *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb 1986.

² Dve tudi pri nas dostopni razpravi sta npr.: Z. Adamczykowa, *Nekaj problemov poljskega slovstvenega pouka*, JiS 1984/85, št. 1–2; M. Grosman, *Pouk bralne sposobnosti* (1, 2). JiS 1986/87, št. 5, 6 – zdaj tudi v knjigi te avtorice *Bralec in književnost*. Ljubljana 1989

³ Prim. F. Žagar, *Starejše šolske interpretacije Kettejeve ljubzenske pesmi*, JiS 1976/77, 8 ali J. Lipnik, *Kako preiti od interpretacijskega branja proznega besedila k interpretaciji*, JiS 1977/78, št. 7–8.

⁵ Prim. S. Fatur, *O šolski interpretaciji leposlovnega besedila*. JiS 1976/77, št. 7.

⁶ Prim. V. Cuderman, *Interpretacija sodobne slovenske lirike v srednji šoli*. Magistrska naloga. Ljubljana 1981.

stik z besedilom opisujejo kot doživljanje, razumevanje in vrednotenje,⁷ in, čeprav manj artikulirano, ustrezne izsledke spoznavne psihologije oz. teorije izkustvenega učenja Piageta in njegovih naslednikov. Zato je tudi v tem metodičnem sistemu mogoče stik z umetnostnim besedilom razumeti kot spoznavni proces, usmerjen v spoznavanje posebnega pojava – književnega dela. – Za osvetlitev te trditve si zato najprej oglejmo, kakšni so načini človekovega spoznavanja oz. izkustvenega učenja nasploh, kakor jih je opisal D. Colb,⁸ kako se ujemajo z možnostmi sprejemanja umetnostnega besedila, nato pa še, kako se te spoznavno-sprejemne stopnje uresničujejo v obravnavanem sistemu šolske interpretacije.

2.1 D. Colb pravi, da človekovo spoznavanje (učenje) poteka skozi štiri stopnje, ki vodijo od konkretnega k abstraktnemu in nazaj: konkretno izkušnjo (KI), razmišljujoče opazovanje (RO – refleksija o dobljeni izkušnji s pomočjo predhodnih izkušenj in teoretičnega znanja), abstraktno konceptualizacijo (AK – formalizacija spoznanj, nastanek novih logičnih teorij) in aktivno preizkušanje (AP – ponovno delovanje z izkoriščanjem pridobljenih spoznanj). Tem načinom učenčevega spoznavanja naj bi se prilagajale tudi oblike učiteljeve dejavnosti in obnašanja: spočetka spodbujevalec in prijatelj, nato ustvarjalec metodologije, posredovalec znanja, pa avtoriteta in razsodnik na stopnji AK ter zopet spodbujevalec ob novih nalogah. – Vse to pomeni, da sta v učnem procesu učenec in učitelj dejavna s celotno osebnostjo, s čustvi, intuicijo, fantazijo, razumom itd. Če ta trditev velja za vsa področja človekovega spoznavanja, pa zaradi narave umetnostnega besedila za pouk književnosti velja še toliko bolj.

Doživljanje, razumevanje in vrednotenje umetnostnega besedila so potemtakem (vsaj v grobem) specifična konkretna izkušnja, razmišljujoče opazovanje in abstraktna konceptualizacija. Posamezne spoznavno-sprejemne stopnje pa bi natančneje opisali takole:

a) Konkretna izkušnja je (motivirano) branje umetnostnega besedila, njegovo »čutno-čustveno-miselno neposredno, celostno«⁹ doživljanje in reagiranje, ali kot pravi recepcijska teorija, učenčeva konkretizacija oz. aktualizacija¹⁰ umetnostnega besedila glede na njegovo obzorje pričakovani.

b) Razmišljujoče opazovanje so v bralnem procesu analitično-sintetični postopki razumevanja umetnostnega besedila (ponavadi ob ponovnem branju), taktno »preusmerjanje« in »dopolnjevanje« prvotnega bralčevega doživetja s pomočjo literarnovednih dejstev in metod, nabiranje in aktiviranje za to potrebnega literarnozgodovinskega in literarnoteoretičnega znanja; vse to pa z namenom, usposablja učenca za kasnejše samostojno branje umetnostnih besedil in razmišljanje o njih, ki pomaga k poglobljenemu doživljanju in vrednotenju literature.

c) Colb pravi, da gre na stopnji abstraktne konceptualizacije za abstraktne racionalne dejavnosti, s katerimi se spoznanja sintetizirajo, formalizirajo, organizirajo v nove teorije. Pri interpretaciji umetnostnega besedila pa naj bi bralec na koncu hkrati samostojno strnil spoznanja in presodil, ovrednotil prebrano. To pa je še zapletenejše početje. Literarno

⁷ Tako V. Cuderman v n.d., B. Paternu v članku Pot k dialogu, Sodobnost XXXV, 1987, podobno M. Grosman v n.d.

⁸ Prim. D. A. Colb, *Experiential Learning. Experience as the source of Learning and Development*. New Jersey 1984.

⁹ M. Kmecl, *Mala literarna teorija*. Ljubljana 1976, 161.

¹⁰ Prim. M. Grosman, n. čl.

vrednotenje je namreč zahtevna subjektivno-objektivna dejavnost, tako da gre hkrati za »najbolj abstraktno raven branja«, »končno abstraktno ubeseditev teme«, »stopnjo, na kateri bralec razume delo kot umetniško celoto«, ¹¹ obenem pa stopnjo, »odvisno od bralčevega osebnega videnja pomena in izbora zanj najpomembnejših tem«, ¹² h kateri pristopa vsak po svoje, kot pravi B. Paternu: »Previdni skrivajo ali krotijo ta svoj prvotni vrednotenjski impulz, domišljavi ga razkazujejo z vseh strani, razsodni pa ga poskušajo objektivirati in utemeljiti, kolikor se pač da.« ¹³ Gre torej res za novo, višjo stopnjo v bralnem procesu, ki se razlikuje od razmišljujočega opazovanja, za celovit pogled na literarno delo, ki je »nujna sestavina razvite bralne sposobnosti«. ¹⁴ Zaradi tega menim, da bi to vrednotenjsko sintezo lahko kljub specifičnostim uvrstili na stopnjo abstraktne konceptualizacije v Colbovem ciklu učnih načinov.

č) Interpretacija določenega umetnostnega besedila je na tej stopnji resda končana, razvijanje bralne sposobnosti in kulture pa se nadaljuje, in sicer tako, da se bralec na naslednji spoznavni stopnji aktivnega preizkušanja loti branja nove knjige.

2.2 Metodični sistem šolske interpretacije umetnostnega besedila, ki s konkretnimi praktičnimi navodili usmerja delo z besedilom pri pouku, spodbuja uresničevanje opisanega spoznavno-sprejemnega procesa, saj omogoča uresničevanje dveh pomembnih iz njega izvirajočih književnodidaktičnih načel:

a) Bralna sposobnost in kultura se razvijata ob dejavnem stiku z besedilom; pouka književnosti torej ni brez branja leposlovja, saj je to v tem spoznavnem procesu učenčeva izhodiščna izkušnja.

b) Stik z besedilom je, v skladu z bistvom literature in spoznavnega procesa, mnogostranski – čustven, čuten, razumski itd., nikakor pa ne samo čustven ali samo razumski – kar je (bila) pogosta slabost poučevalne prakse.

Zaradi teh spoznanj vsebuje obravnavani sistem šolske interpretacije v veliki meri ustrezne smernice za učiteljevo ravnanje.

3. Natančen opis postopkov v posameznih fazah interpretativnega procesa je na več mestih v Rosandičevi knjigi. ¹⁵ Poskusili ga bomo na kratko povzeti in pokazati, kateri spoznavno-sprejemni stopnji ustrezajo posamezne faze. Ponekod bomo sproti opozarjali tudi na našo poučevalno prakso.

3.1 Začetne faze v metodičnem sistemu šolske interpretacije – uvodna motivacija, najava besedila (in njegova lokalizacija), interpretativno branje in verjetno še čustveni premor po branju – sodijo na prvo spoznavno-sprejemno stopnjo konkretne izkušnje oz. doživljanja besedila.

Motivacija za branje sodi na to stopnjo zato, ker aktivira poprejšnje (bralne) izkušnje, osvetli obzorje pričakovanj. D. Rosandič ¹⁶ našteva več vrst motivacije, v glavnem pa čustveno in intelektualno-spoznavno. Učence je na branje mogoče pripravljati pisno, npr. s pis-

¹¹ M. Grosman, n. čl., 194–5.

¹² Prav tam.

¹³ B. Paternu, n. čl., 339.

¹⁴ M. Grosman, n. čl., 195.

¹⁵ Prim. D. Rosandič, n. d., npr. str. 501–527.

¹⁶ D. Rosandič, n. d., 501.

nimi miniaturnimi ali doživljajskimi spisi, ali pa ustno, z vprašanji: *Ste že kdaj užalili mamo?* (pred branjem Skodelice kave v 5. r.), *Zakaj se vam zdi mladost lepa?* (pred Slovesom od mladosti, 1. letnik sr. šole), *Zakaj menite, da Kettejeve Melanholične misli veljajo za balado?* (po branju pesmi kot uvoda v obravnavo vrst Kettejevega pesništva).¹⁷ Uro lahko začnemo še na druge načine: z branjem kakega dodatnega umetnostnega ali neumetnostnega besedila, s pogovorom o že prebranem ali pa s preprosto reprodukcijo literarnega znanja – prav slednji način je v naši praksi najpogostejši. Največkrat slišimo obnovitev literarnozgodovinskih podatkov, čeprav bi bil ob izvirnejših načinih motivacije pouk pestrejši in učenci za branje bolj navdušeni. – Menim, da je vrsta motivacije (tako kot celoten potek interpretacije) odvisna od operativnega cilja, ki si ga učitelj zastavi v pripravi. (Ne glede na to, ali so v določeni šoli pisne priprave od vodstva zahtevane ali pa ne, menim, da je za vsako učno uro potrebno načrtovati cilj, usklajen s temeljnimi smotri, in tak potek ure, da se bo cilj uresničil. – Če učitelj to zmore obdržati v spominu brez pisanja, po mojem pač ni nujno, da pripravo tudi piše. Vendar menim, da ga slej ko prej obilica nalog prisili k najbolj praktičnemu zoperstavljanju pozabi, k pisanju.)

V drugi fazi (najava besedila in njegova lokalizacija) naj bi besedilo osvetlili z literarnozgodovinskimi podatki o avtorju, času nastanka, stilni formaciji itd. Vendar D. Rosandić dopušča, da se lokalizacija opravi tudi po branju in čustvenem premoru, torej ob analizi. Gotovo je odločitev o tem, kdaj bomo besedilo umestili v prostor in čas nastanka, zopet odvisna od njegove narave in od vedenja učencev. Literarnozgodovinski in drugi stvarni podatki včasih omogočajo doživljanje besedila in so dodatna motivacija (npr. informacije o antični književnosti in kulturi pred branjem Iliade), drugič pa so odveč (npr. prepogosto ponavljanje novoromantičnih značilnosti pred branjem tovrstnih besedil).¹⁸

Interpretativno branje umetnostnega besedila, imenovano tudi izrazno, estetsko branje, ima za cilj spodbujanje umetniškega doživljanja. Biti mora čustveno obarvano in logično razumljivo, tj., upoštevati mora zakonitosti govorjene besede in izražati interpreta. Šolsko branje naj bi bilo poudarjeno nazorno, a ne vsiljivo. Bere se neprekinjeno, brez vmesnih pojasnil. Učenci to branje lahko spremljajo z berilom v roki (po načelu, da si človek bolje zapomni tisto, kar vidi in sliši, kot pa tisto, kar samo sliši), lahko pa tudi samo poslušajo, kar je zopet odvisno od lastnosti besedila. Bere lahko učitelj, lahko dobri bralci med učenci, lahko pa tudi vsak učenec sam zase, kar V. Cuderman zlasti priporoča za moderno poezijo.¹⁹ Subjektivno umetniško doživetje, spodbujeno z najprimernejšim načinom interpretativnega branja, je za učence nova aktivna izkušnja, izhodišče za poglobljeno spoznavanje literature.

Po interpretativnem branju naj bi bil kratek čustveni premor, trenutek tišine, v katerem naj bi učenci imeli možnost reagirati, vsak zase utrditi svoje vtise, začutiti novo izkušnjo. – V naši poučevalni praksi se ta faza skoraj praviloma izpušča. Če je tudi branje slabo organizirano – če učenci nimajo beril, učitelj pa to opazi med branjem in se jezi ali pa branje eden ali drugi še kako drugače obremenjuje – potem je učencem umetniško doživetje, aktivna izkušnja z umetniškim besedilom onemogočena in učence k nadaljnjemu razmišljanju o literaturi bolj spodbuja prisila kot pa lastna radovednost. Seveda potem razvite bralne sposobnosti in kulture ne moremo pričakovati, vse krivde pa tudi ne zvrčati na zuna-

¹⁷ Vsi primeri so z nastopov in hospitacij študentov na ljubljanskih šolah. V mnogih objavljenih metodičnih modelih (gl. op. 4) najdemo še bolj posrečene zglede.

¹⁸ Izkušnja z opazovanja poučevalne prakse.

¹⁹ Prim. V. Cuderman, n. d.

nje vzroke. Bralna sposobnost se pač najbolj razvija ob konkretnem delu z besedilom, kjer sodeluje konkreten učitelj s konkretnimi učenci.

3.2 Izražanje doživetij in njihova korekcija sodi po mojem mnenju že na drugo stopnjo spoznavno-sprejemnega ciklusa, na stopnjo razumevanja oz. razmišljujočega opazovanja. Tu se že začne razčlenjevanje in medsebojna konfrontacija stališč, od katere bo odvisna tudi nadaljnja analiza dela. Učenci svoje vtise lahko ubesedujejo ustno, v pogovoru, ali pisno, npr. z doživljajskim spisom, pisno miniaturo, celo z esejem. – Zato najbrž ni treba posebej poudarjati, da se pri pouku književnosti razvijajo tudi sporočanje zmožnosti za tvorjenje različnih neumetnostnih in umetnostnih besedil. (Le izkoriščati bi jih morali bolj iznajdljivo.) Strokovnjaki se strinjajo, da lahko učitelj s primerno taktiko popolnoma neustrezne in protislovne vtise tudi zavrne ali preusmeri.²⁰

Analiza besedila²¹ se ponavadi začne s pojasnili težjih mest v besedilu (kolikor ni bilo to opravljeno že prej, pri najavi) – imen, besednih pomenov, skladenjskih zvez in figur. (V praksi se je npr. pokazalo, da učenci ne morejo slediti analizi besedila, ker preprosto ne razumejo verzov kot »*Viharjev jeznih mrzle domači je / bile pokrajne naše so, kar, Samo! / tvoj duh je zginil. . .*« ali: »*Vam izročim, prijat' lja dragi mani, / ki spi v prezgodnjem grobu, pesem milo. . .*« in je bilo zato treba najprej razvozlati inverzije.) V. Cuderman ob tem priporoča pri prevodih tudi primerjavo z originalom, če je mogoče, odsvetuje pa zamudno iskanje pojmov po leksikonih, s čimer se pouk književnosti oddaljuje od svojih primarnih smotrov.²²

Tem pojasnilom sledi razčlenjevanje pomenske zgradbe (pomena in smisla)²³ umetnostnega besedila z namenom, odkriti tiste sestavine, ki so dale umetniškemu delu njemu lastno umetniško vrednost. Pri razčlenjevanju besedilnih sestavin pomaga operativno (uporabno) znanje iz literarne zgodovine in teorije, zlasti literarne morfologije, iz stilistike in besediloslovja. Manjkajoče podatke in metode za opazovanje besedila sproti dopolnjuje učitelj. Prav pomanjkljiva sistematična teoretična razčlenitev te in naslednjih najzahtevnejših faz v sistemu šolske interpretacije je največja slabost Rosandičevega opisa. – Ko npr. v poglavju Redoslijed postupaka²⁴ pride z opisom do analize, zapis konča z besedami: »Tu započinje racionalno pristupanje djelu, istraživanje kvaliteta koje pobuđuju doživljajnost.«²⁵ Tako so analitično-sintetične faze interpretacije sicer predvidene in ob konkretnih primerih tudi prikazane, vendar ne tudi teoretično razčlenjene, tako da bi bile učitelju za načelno oporo pri kateri koli šolski interpretaciji. Tudi v naši poučevalni praksi je analiza besedila največja slabost. Izostaja tako »miselna in terminološka disciplina«²⁶ kot tudi osmišljenost te analize, ki naj bi ne bila samozadostna, ampak naj bi v besedilu pokazala na tiste najpomembnejše sestavine, ki najbolj prispevajo k umetniški vrednosti. Vendar namesto takega ravnanja pogosto srečamo precej poljubno obravnavanje vedno istih kategorij ali pa prepodrobno formalistično razčlenjevanje, ki se ne izteka v sintezo.

20 Tako D. Rosandić in M. Grosman v n. d.

21 D. Rosandić pogosto pravi tudi interpretacija, mi pa se bomo držali razločevanja, kot ga navaja J. Mistrik v knjigi Štylistika, Bratislava 1985: analiza je razčlenjevanje izraznih sredstev z modernimi metodami, interpretacija pa razlaganje besedila z združevanjem intuicije, raziskovalnih postopkov in sodbe o delu.

22 Prim. V Cuderman, n. d.

23 Prim. Hermina Jug-Kranjec, Semantika umetnostnega besedila. JiS, 1986/87, št. 6.

24 Prim. D. Rosandić, n. d., 230–231.

25 N. d., 231.

26 Prim. B. Paternu, n. d.

3.2.1 Poskušala bom nanizati nekaj metodoloških možnosti za šolsko analizo književnega dela, kakor jih nakazujejo jezikoslovni in literarnoteoretični viri²⁷ ter praktične izkušnje. Šolska analiza ima tako kot šolska interpretacija manj elementov in spoznavne globine kot znanstvena, ima pa zato druge, didaktične vidike: poteka v pedagoški komunikaciji med besedilom, učencem in učiteljem, v kateri učitelj spodbuja učenčovo dejavnost, največkrat z vaji in nalogami, predvsem s tistimi višjega nivoja. B. Marentič-Požarnik jih deli v štiri skupine:²⁸ vprašanja analize (navajanje sestavin, vzrokov, dokazov, sklepov in posplošitev – *Zakaj velja, da je Jevgenij Onjegin romantični junak? V katerih verzih petega izmed Sonetov nesreče je opazna ideja ključovalnosti?*), sinteze (kombiniranje, predlogi za reševanje problemov – *Katera je torej osrednja misel v Prešernovem Slovesu od mladosti?*, *V katero slogovno obdobje bi uvrstili metaforiko Kosovelove Ekstaze smrti?*), razumevanja (pripovedovanje s svojimi besedami, npr. kratka obnova pred analizo), uporabe (usmerjanje k uporabi znanja v novih, podobnih primerih – *Razčlenite besedotvorno-pomenske sestavine besede »nožica« v verzu »Nožica pa Mince za mano drobi«; uporabite besedo v dveh neumetnostnih povedih!*). – Vse te vrste vprašanj navajajo učenca k uporabi metod literarnega raziskovanja pri opazovanju umetnostnega besedila, s čimer pridobi za samostojno delo potreben instrumentarij, kot ga je izoblikovala literarna veda. V tej pa gre, se zdi, za dva temeljna načina analize literarnega dela. Prvi, tradicionalen, ločuje vsebinske in oblikovne elemente; vsebinski so: (snov), tema, motiv, ideja in notranja forma, oblikovni pa: (zunanja) zgradba, ritem in slog.²⁹ Drugi način pa je strukturalistično-semiotičen. V njem se sestavine vsebine in oblike ne ločujejo strogo, saj velja, da drugačno izrazno sredstvo tvori tudi drugačno vsebino. Ta vrsta analize sicer še družijo mnoge elemente tradicionalne poetike v enake kategorije kot tradicionalna, torej še govori o slogu, kompoziciji, tematiki itd., le da se ne vprašuje ločeno po vsebini in obliki, ampak po tem, katere sestavine so v danem umetnostnem besedilu najbolj relevantne, katere najbolj bistveno prispevajo k umetniški vrednosti, ga »držijo skupaj«. In s tistimi se analiza besedila začne, šolska pa po navadi že tudi konča. Poskusimo povzeti možne sestavine za (šolsko) analizo umetnostnega besedila,³⁰ pri čemer imamo v zavesti, da v različnih teorijah srečamo različne razporeditve in poimenovanja:

a) tematološke: snov, tema, ideja, motiv,

b) zgradbene (na ravnini besedila kot nadpovedne enote):

– prvine notranje zgradbe: književna oseba, čas, prostor, dogajanje.³¹

– prvine zunanje, vidne zgradbe (J. Mistrík jih imenuje tektonske sestavine, J. Toporišič nekatere izmed njih tudi sestavine vodoravne razčlenitve³²): naslov, poglavje, odstavek, okvir, uvod, zaključek, citat, pripovedovalčev govor . . .

– gramatične besedilne prvine, navezovalna sredstva: členki, zaimki, sobesedilne sopenke, časovno-prostorski navezovalci . . .³³

²⁷ Poleg že navedenih literarnih teorij M. Kmecla in J. Kosa ter razprave H. Jug-Kranjec npr. še naslednja dela: M. J. Lotman, *Analiz poetičeskogo teksta*, Leningrad 1972, D. Pirjevec, *Strukturalna poetika*, Ljubljana 1981, J. Toporišič, *Slovenska slovnica*, Maribor 1984, pogl. Besedilo, 616–627, J. Mistrík, n. d. idr.

²⁸ Prim. B. Marentič-Požarnik in B. Plut, *Kakršno vprašanje, takšen odgovor*. Ljubljana 1980.

²⁹ Prim. J. Kos, n. d.

³⁰ Izhajam iz del, navedenih v op. št. 27.

³¹ Prim. M. Kmecl, n. d.

³² Prim. J. Mistrík, n. d. in J. Toporišič, n. d.

³³ Prim. J. Mistrík, n. d.

– arhitektonske (makrokompozicijske) sestavine na ravni celotnega besedila:³⁴ slogovni postopki, književne zvrsti in vrste,

c) slogovne: v tradiciji naše prakse (in teorije) so to največkrat opazna jezikovna sredstva do skladenjske ravnine (»izbor besed, besednih zvez in oblik«³⁵), torej na: glasoslovni, oblikoslovni, besedoslovni in skladenjski ravnini,

č) zunajbesedilne sestavine: druga besedila, avtor, doba, slogovna formacija.

Kot smo že dejali, šolska analiza umetnostnega besedila ne upošteva vseh elementov znanstvene. Potrebno pa je posvečati pozornost naslednjim rečem: lotiti se je treba res najvidnejših strukturnih sestavin umetnostnega besedila, utemeljiti, kako te sestavine prispevajo k umetniški (spoznavni, estetski in etični) vrednosti besedila, in se držati, kot meni B. Paternu, »miselne in terminološke discipline«.³⁶ Važno je tudi, da učitelj ravna v skladu z zastavljenim ciljem in da učenci sodelujejo z uporabnim književnim znanjem, ki ga črpajo iz sistema dejstev, nastajajočega npr. pri literarnozgodovinskih lokalizacijah in literarno-teoretičnih sintezah.

3.3 Fazo, ki jo D. Rosandić imenuje sinteza, generalizacija, tudi sistemizacija spoznanj, M. Grosman pa tudi interpretacija,³⁷ bomo mi imenovali sinteza spoznanj in vrednotenje ter jo v spoznavno-sprejemnem ciklu uvrstili na stopnjo abstraktne konceptualizacije. Odgovoriti je treba na dve vprašanji: Kaj določeno delo (v določeni dobi, v času branja) pomeni? in Zakaj mi je (oz. ni) všeč? Pri odgovarjanju naj bi prišlo do izraza učenčeve samostojno ustno ali pisno povzemanje subjektivnih in objektivnih spoznanj. Pri pisanju nastane eno od interpretativnih besedil: recenzija (vsebuje strokovne podatke in vrednotenje³⁸), esej oz. doživljajski spis (bolj poudarja aktualne in subjektivne sestavine branja in izvirnost izražanja), lahko pa tudi – pri zahtevnejšem šolskem delu – zametki strokovnoznanstvene razprave. – Tudi ustni odgovori naj bi bili nekoliko daljša, celovita besedila, v katerih se učenci vadijo med drugim tudi ustno utemeljevati svoja stališča. Vsekakor je najvažnejše, da učenec res samostojno izrazi svoj celoviti pogled na umetnostno besedilo in da učitelj ve, da je to mogoče šele po predhodnih fazah metodičnega sistema šolske interpretacije, ko se je učenec prebil skozi predhodne spoznavno-sprejemne stopnje. – V naši praksi učenec le pre pogosto celovito razmišlja o literarnem delu šele za oceno, pri šolski nalogi, ne da bi bil tega vajen že od prej. To dokazujejo številni »spisi« učencev, ki pogosto moralizirajo mimo prebrane literature in ne da bi poznali zakonitosti tvorjenja interpretativnih besedil.

3.4 Fazo novih nalog smo umestili v Colbovem ciklu učnih stilov na stopnjo aktivnega preizkušanja. Gre namreč za uporabo spoznanj v novih okoliščinah, torej ob novem umetnostnem besedilu. Šele tedaj, ko je naše interpretativno prizadevanje obrodilo sad v učenčevem zanimanju in usposobljenosti za branje nove knjige, je bil naš cilj – vzgoja bralne sposobnosti in kulture – dosežen. Naloge ob novem besedilu tudi preverjajo, če je bil naš proces uspešen. Nove naloge pa se seveda nanašajo tudi na obravnavano besedilo, ki se ga

³⁴ Prav tam.

³⁵ J. Kos, n. d., 135, M. Kmecl pa dodaja še razširjene figure, prim. n. d., 134.

³⁶ Pri pripravi take analize učitelju lahko pomaga bodisi ustrezna strokovna literatura bodisi poseben priročnik za učitelje (če seveda obstaja) bodisi kar učbenik, npr. novi učbeniki G. Kocijana in S. Šimenca za osnovno in J. Kosa za srednjo šolo.

³⁷ Prim. D. Rosandić, n. d. in M. Grosman, n. d.

³⁸ Prim. J. Mistrik, n. d.

učenci samostojno lotijo z druge strani kot v šoli, npr. iščejo dopolnilne vire, dodatne dokaze, še druga izrazna sredstva itd.

4. Primerjava opisanega metodičnega sistema s kombinacijo spoznavnopsihološkega in književnoreceptijskega kroga pridobivanja novih spoznanj res pokaže njegovo spoznavno osmišljenost in odprtost za različne metode učenja, poučevanja in književnega raziskovanja. Dasi na vprašanja o analizi besedila, sintezi in vrednotenju zagrebška teorija ne daje vedno zadovoljivih sistematičnih odgovorov in dasi lahko oporekamo tudi nekaterim predlogom za praktično ravnanje v drugih fazah, pa pušča odprte roke in možnost, da učitelj te vrzeli dopolni s svojim vedenjem, zlasti s strokovno razgledanostjo.

5. Celovita šolska interpretacija umetnostnega besedila z vsemi naštetimi fazami seveda ne pride v poštev vedno, ampak le pri t. i. intenzivnem branju,³⁹ ki ponuja čim popolnejši instrumentarij za kasnejše samostojne interpretacije leposlovja. Tako interpretacijo lahko v šoli uresničimo vsako šolsko leto le pri nekaj besedilih.

Razen z intenzivnim pa v šoli spodbujamo bralno kulturo tudi z ekstenzivnim branjem⁴⁰ (M. Kmecl ga imenuje tudi naravno, sproščeno branje⁴¹), katerega glavna naloga je, da pri učencih vzbuja in poteši zanimanje za knjigo. Pri takem branju je bralčeva interpretacija po navadi doživljajsko-aktualizacijsko-vrednotenjska, sintetična, ne da bi se spuščala v analitične pretrse (analitični postopki se vključujejo naključno, podzvestno, če si jih je bralec pridobil pri intenzivnem branju).

V nasprotju z ekstenzivnim branjem, ki se dogaja doma in v šoli, pa je intenzivno branje po metodičnem sistemu šolske interpretacije koristno v vseh fazah uresničiti v šoli ali pa vsaj dati metodološke napotke za domače delo, nato pa v šoli skupaj preveriti rezultate.

Priprava celovite šolske interpretacije zahteva od učitelja veliko naporov, zlasti zato, ker ima na voljo premalo strokovno-didaktičnih pripomočkov in možnosti, seznanjati se z novimi vsebinskimi in metodološkimi rezultati strokovnega in metodičnega raziskovanja ali celo aktivne udeležbe pri tem početju.

Summary

UDK 372.882

THE METHODICAL SYSTEM OF SCHOOL INTERPRETATION OF A LITERARY TEXT

The methodical system of interpreting literary art texts in schools is a system of procedures and methods of teaching and learning literary research, which in teaching literature enable a group interpretation of a literary work. The model that I describe has eight phases and was founded by the literary-methodic school in Zagreb. In the article I tried to establish its gnostic/receptive comparability and describe the role of individual phases in developing reader's ability and culture. At the same time I pointed out certain specificities in its use in our school practice.

³⁹ Prim. G. D. Pickett, *Reading Speed and Literature Teaching*. Literature and language Teaching, Oxford 1986, 262–281.

⁴⁰ Prav tam.

⁴¹ M. Kmecl, n. d., 106.

PROFESOR DR. VILKO NOVAK – OSEMDESETLETNIK

Častitljiva leta profesorja Vilka Novaka se nam razodevajo v polnem ustvarjalnem zagonu in z dragocenimi sadovi, ki pripadajo dvema vedama: etnologiji in slavistiki. Že od študentskih let naprej si je utiral poti na različna področja raziskovanj; v različnih obdobjih je odmerjal več svojih moči zdaj tej zdaj drugi smeri. Nalog, ki si jih je naložil, se je vselej loteval z velikim občutkom, s širino svoje izobrazbe in z izjemno znanstveno prodornostjo, doslednostjo in natančnostjo. Vseskozi je bil zavezan rodnemu Prekmurju, ki se mu je oddolžil v odkrivanju njegove specifične zgodovinske, jezikovne, kulturnozgodovinske in etnološke podobe.

Rodil se je 28. aprila 1909. leta v obrtniško-kmečki hiši v Beltincih. Gimnazijo je obiskoval v Murski Soboti in v Ljubljani, kjer je maturiral. Študiral je slavistiko na ljubljanski univerzi in diplomiral leta 1933. Pot srednješolskega profesorja ga je najprej pripeljala v Maribor (1933–1937), nato v Mursko Soboto in od tam v Kranj (1938–1941), nato spet v Mursko Soboto, od koder so ga prestavili v Sento (1942–1945), kjer je bil po osvoboditvi šef odseka za prosveto in ravnatelj gimnazije. Ponovno se je znašel v Murski Soboti, potem na kranjski gimnaziji in na gospodarski srednji šoli v Ljubljani. Ko je bila leta 1940 ustanovljena stolica za etnologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani, se je odločil za študij tega predmeta in po vojni (1946) diplomiral tudi iz etnologije, dve leti kasneje pa je dosegel doktorat znanosti z disertacijo *Ljudska prehrana v Prekmurju*. Potem se je začela njegova pot univerzitetnega profesorja od asistenta, docenta, izrednega in rednega profesorja (1972), na etnološki stolici je ostal vse do svoje upokojitve leta 1975.

Njegova znanstvena publicistična zakladnica je tako bogata, da jo je težko nahitro predstaviti. V svoji Bibliografiji o Slovenski krajini, objavljeni v zborniku *Slovenska krajina* (1935), ki ga je tudi sam uredil, je svoje obsežno, a razdrobljeno publicistično delo predstavil v naslednjih razdelkih: Pregledi, Pokrajina in ljudstvo, Zgodovina, Slovsvena zgodovina in biografsko gradivo, Jezikoslovje, Narodopisje in Rabski Slovenci. Najpomembnejše je v tem obdobju njegovo literarnozgodovinsko delovanje. Že naslednje leto je izdal svoj prvi Izbor prekmurske književnosti. Štirideset let kasneje (1976) je v razširjeni in izpopolnjeni obliki izšel njegov drugi Izbor prekmurskega slovstva. Prav vsestransko zanimanje za zgodovinsko in kulturno podobo Prekmurja je privedlo Vilka Novaka na etnološko področje. Neposredne pobude je dobival ob delu svojega rojaka, slavista in etnologa Avgusta Pavla. Že leta 1928 je prevedel iz madžarščine njegova Odrpta ognjišča v kuhinjah rabskih Slovencev, v samostojni knjižici pa je predstavil zbiralca prekmurskega ljudskega izročila, rojaka Štefana Kūharja (1932). Članek Dijaštvu Slovenske krajine (Novine, 1931) ni le vabilo dijakom za zbiranje snovnih dokazov ljudske kulture za muzej Slovenske krajine, vsebuje tudi sestavine programa za tako delo. Božič v Slovenski krajini (Slovenec, 1931) je njegov prvi prispevek, s katerim je segel na področje običajev, ki mu je v prvem obdobju svojega etnološkega dela tudi sicer odmerjal več zanimanja. Njegovi poglavitni prispevki iz prvega obdobja njegovega etnološkega dela so še: Ženitovanjski običaji v Slovenski krajini (Mladika, 1935), Lan in njegovi izdelki v Slovenski krajini (ČZN 31, 1936), Zgodovina in narodopisje v prekmurski publicistiki (ČZN 32, 1937), Apotropejske prvine v slovenskih ženitovanjskih običajih (Etnolog 14, 1942), Ovčarstvo pod Stolom in v Planici (Etnolog 15, 1943), Pridelovanje lanu v Slovenski krajini (Etnolog 17, 1945).

Vilko Novak si je sam iskal teoretične in metodološke opore za svoje delo s študijem literature, saj je bila slovenska etnologija v obdobju med dvema vojnama, kot je sam zapisal, prepuščena naključni strokovni razgledanosti ljubiteljev. S svojim inavguralnim delom *Ljudska prehrana v Prekmurju* je postal najboljši strokovnjak za to področje ljudske kulture v Jugoslaviji. Kasneje je ob veliki akciji slovenskih etnologov v zvezi s pripravo vprašalnic za etnološko topografijo slovenskega etničnega ozemlja prispeval svoj delež s teoretičnim, metodološkim in praktičnim vodilom za raziskovanje ljudske prehrane pri nas. Razen materialne kulture Prekmurja, ki ga je predstavil še v drugih svojih prispevkih, med katerimi naj omenim Lončarstvo v Prekmurju (SE, 1951), Kmečko vinogradništvo v Prekmurju (Zbornik etnografskega muzeja v Beogradu, 1953), ga je k etnološkemu delu vabila Gorenjska (Doneski o tkalstvu in suknarstvu med Begunjami in Žirovnico, SE, 1954), predvsem še življenje in kultura Gorenjcev, ki jim je dala posebno vsebino živinoreja kot najpomembnejša oblika njihovega gospodarskega udejstvovanja (Odkup in ureditev pašnih služnostnih pravic v Bohinju, Slovenija). Ljudsko stavbarstvo v naši etnografiji (SE, 1952) je razprava, v kateri kritično ocenjuje dosedanje delo na tem področju in daje hkrati smernice za bodoče delo. Skupaj z Borisom Orlom, tedanjim direktorjem Slovenskega etnografskega muzeja, sta se lotevala problematike varstva etnoloških spomenikov in iskala izhod tudi v slovenskem muzeju na prostem. Pisal je še o drugih sestavinah gmotne kulture: Ljudski lov na Slovenskem v luči narodopisja (Lovec, 1952), Vprašanje nabi-ralništva pri Slovencih (SE, 1957). Na mednarodnih strokovnih posvetovanjih je sodeloval s poglobljenimi študijami o slovenski živinoreji in mlekarstvu, ki jih je objavljaval v pomembnih tujih strokovnih publikacijah: *Die Stellung des Alpwesens in Slovenien zwischen dem germanischen und romanischen Raume* (Volkskunde im Ostalpenraum, Graz, 1961), *Übersicht über Viehhaltungsformen und Alpwesen in Slovenien* (Viehzucht und Hirtenleben in Ostmitteleuropa, Budapest, 1961), *Über die Milchwirtschaft bei den Völkern Jugoslaviens* (Viehwirtschaft und Hirtenkultur, Budapest, 1969), *Pastirska kultura – vez med narodi Srednje Evrope* (referat na Incontri culturali mitteleuropei v Gorici, 1969). Njegovo delo *Živinoreja* (Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev, Zgodovina agrarnih panog I, 1970) je sinteza vseh dotedanjih spoznanj o tej sestavini ljudske kulture in z njo povezane-ga načina življenja.

Raziskovanje strukture slovenske ljudske kulture je druga izstopajoča smer Novakovega znanstvenega delovanja. Že leta 1951 je na mednarodnem etnološkem kongresu v Stockholmu seznanil mednarodno etnološko občinstvo s svojo koncepcijo etnološkega dela z odmevnim referatom *Structure de la culture populaire slovène* in ga nato objavil še v nemški strokovni reviji (*Zeitschrift für Ethnologie* 77, Braunschweig 1952).

S trdnim jezikoslovnim znanjem in primerjalnim gradivom je odkrival genezo posameznih sestavin slovenske ljudske kulture in ugotavljal značilne plasti v njenem razvoju. Plod dolgotrajnega dela na tem področju je njegova obsežna razprava *Struktura slovenske ljudske kulture* (Razprave IV, SAZU, 1958). Prizadeval si je, da bi slovensko etnološko misel, ki se je po drugi vojni dušila v zaostalih toretičnih izhodiščih, dvignil na sodobnejšo evropsko raven. Zato se je v svojem delu posvetil tudi izrazito teoretičnemu reševanju etnoloških problemov. S svojo razpravo *O bistvu etnografije in njeni metodi* (SE, 1956) je Vilko Novak prenesel v naš prostor sodobne poglede na stroko.

V svojem sintetičnem delu, priročniku *Slovenska ljudska kultura* (Ljubljana, 1960) je združil vsa dotedanja dognanja in svoje poglede na stroko. Zgodovina etnologije je stalnica v njegovem znanstvenem delovanju, tako tudi etnološka bibliografija. V njegovem delu Raziskovalci slovenskega življenja (Ljubljana, 1986) podaja velik del svojih dognanj o začetkih, razvoju, pojmovanjih in načinih etnološkega dela na Slovenskem od Valvasorja do

danes. Etnološko zanimive drobce odkriva tudi v delih naših protestantskih piscev, zgodovino etnološke misli nam odgrinja od Trubarja, Linharta, B. Hacqueta in J. Košiča do slovenskih etnologov iz generacije, ki ji sam pripada. Dosežke na tem pomembnem področju svojega etnološkega zanimanja je objavljala doma in na tujem: *Die slovenische Volkskunde* seit 1920 (*Zeitschrift für slavische Philologie*, Berlin, 1960), *Die Erforschung der Slovenischen Volksdichtung in den Jahren 1920–1959* (*Zeitschrift für slavische Philologie*, 1960), *Delež Slovanov v raziskovanju slovenske ljudske kulture* (SR, 1971) in ponovitev v nemščini *Der Anteil slawischer Volkskundler an der Erforschung der slowenischen Volkskultur* (*Etnologia Slavica*, Bratislava), *Madžarski spisi o ljudskem življenju v Prekmurju* (*Traditiones*, 1977) in *Etnologija*, prispevek, v katerem je predstavil zgodovino etnološkega vzgojnega dela na naši univerzi. Pomembni so tudi njegovi kritični in polemični prispevki. Izstopajoče kritično delo je knjiga *Über den Character der slovenischen Volkskultur in Kärnten* (München, 1973), ki je poglobljeno nadaljevanje kritike, namenjene tendencioznim in znanstveno neutemeljenim in površnim predstavitvam koroških Slovencev v publicističnem delu nekaterih avstrijskih etnologov.

Prof. Vilko Novak se je ob svojem pedagoškem in raziskovalnem delu živo vključeval tudi v programe etnoloških ustanov doma, v okviru medrepubliškega in mednarodnega značaja. Sodeloval je v terenskih ekipah Slovenskega etnografskega muzeja, Mestnega muzeja v Celju, jih tudi vodil, od leta 1950 je bil sodelavec komisije, nato Inštituta za slovensko narodopisje pri SAZU. Bil je med ustanovitelji Etnološkega društva Jugoslavije (1957), v prvi polovici sedemdesetih let tudi njegov predsednik in odbornik slovenske podružnice EDJ. Sodeloval je v komisiji za etnološki atlas Jugoslavije in bil njen poverjenik za Slovenijo. Prevedel je slovenske vprašalnice, razpredel široko organizacijsko mrežo in sodeloval pri izdaji osmih poskusnih kart. Mnogo časa in naporov je posvetil temu delu. V svojem prispevku *Etnološki atlas* v Evropi (*Traditiones*, 1974) posreduje svoje poglede na pomen kartografskega dela na področju etnologije.

Potem, ko je leta 1985 odložil obveznosti univerzitetnega učitelja – mentorja, se je vključil v delo komisije za zgodovinske slovarje slovenskega jezika prekmurskih pisateljev 18. in 19. stoletja. Izšel je prvi poskusni snopič *Slovar stare knjižne prekmurščine* (1988). Izdal je tudi *Slovar beltinskega prekmurskega govora*, delo svojega brata Franca Novaka, kmeta iz Beltincev. Delo je dokončal, uredil in napisal zanj uvod. Etnologiji in literarni zgodovini pripada tudi knjiga *slovenske ljudske molitve* (Ljubljana, 1983). Zbral in uredil je *Ljudsko izročilo Prekmurja* (Murska Sobota, 1988), ki ga je zapisoval Števan Kühar v svoji rodni krajini.

Ogromno in vsestransko delo profesorja Vilka Novaka je zakoreninjeno v njegovem Prekmurju. V drugi izdaji *Izbora prekmurskega slovstva* je zapisal: »To svoje delo ... v spoštovanju in hvaležnosti posvečam vsem, o katerih v njem govorim, ob katerih sem se pred šestdesetimi leti učil slovensko brati in čutiti, o katerih sem pol stoletja zbiral gradivo in skoraj toliko let skušal povedati nekaj novega – kljub vsem težkim razmeram in drugačnemu poklicnemu delu.«

Ob vsem, kar je Vilko Novak postoril za slovensko etnologijo in slavistiko, in ob delu, ki ga še obljublja, mu kot zvestemu sodelavcu Jezika in slovstva zaželimo še mnogo ustvarjalnih zamisli in dragocenih sadov.

Anka Novak
Gorenjski muzej Kranj

Marija Cvetek
Filozofska fakulteta v Ljubljani

SLOVENSKO GOSPODARSTVO O SLOVENSKEM JEZIKU

Skupina za jezik v gospodarstvu in turizmu (Svet za slovenščino v javnosti) je sestavila vprašalnik, s katerim je želela izvedeti, kako v gospodarskih organizacijah skrbijo za jezikovno podobo svojih besedil, kdo za to skrbi in kakšen je nasploh odnos do slovenskega jezika v slovenskem gospodarstvu.

Besedila, ki nastajajo v gospodarstvu, jezikovnozvrstno niso enotna. Spadajo v zvrst strokovnih jezikov (strokovna navodila, pravno-upravna besedila), publicističnega (glasila delovnih organizacij), praktičnosporazumevalnega jezika (dopisi, vabila, obvestila, različni obrazci), z reklamnimi besedili pa deloma celo v umetnostno zvrst. Tako raznovrstna zadevajo ta besedila veliko večino prebivalcev Slovenije, po količini in vsakodnevni pogostnosti so takoj za publicističnimi besedili. Z njimi se delovni ljudje spopadajo bodisi aktivno kot njihovi tvorci (pisanje dopisov, pogodb, ponudb, prispevkov v glasilih . . .) ali pasivno kot sprejemniki (reklame, navodila za uporabo, svetleči in nesvetleči napisi z imeni gospodarskih organizacij in izdelkov). S svojo pogostnostjo in praktično potrebnostjo oblikujejo jezikovno kulturo v slovenskem prostoru.

Kaj o jeziku v gospodarstvu menijo slavisti, je bilo že večkrat zapisano, pregledano npr. v zborniku *Slovenščina v javnosti*, poglavje *Jezik v gospodarstvu* (Ljubljana 1983, 47–55). Nas pa je zanimalo, kakšen je pogled gospodarstvenikov »v praksi« na jezik.

Razposlali smo 2.425 vprašalnikov, odgovorilo nam je 616 (25,4 %) vprašanih (odstotek je v resnici nekoliko nižji, ker so v nekaterih organizacijah vprašalnike razmnožili in poslali kar dva ali tri odgovore). Vzorec je dovolj obsežen in menimo, da je z dobljenimi podatki mogoče prikazati stanje jezikovne zavesti in možnosti v slovenskem gospodarstvu.¹

Vprašalnik in statistika odgovorov

I.	Ali se vam zdi skrb za jezik v gospodarstvu in turizmu potrebna?	
1.	Da.	611 (99,2 %)
2.	Odvisno od . . .	3 (0,5 %)
3.	Ne.	2 (0,3 %)
II.	Ali v vaši organizaciji skrbite za jezik?	
1.	v dopisih?	
a)	Da.	397 (65,4 %*/64,4 %**)
b)	Občasno.	177 (29,2 %/28,7 %)
c)	Ne.	33 (5,4 %)
2.	v navodilih in drugih besedilih, ki spremljajo vaše izdelke in storitve?	
a)	Da.	421 (72,6 %/68,3 %)
b)	Občasno.	140 (24,1 %/22,7 %)
c)	Ne.	(3,3 %/3,1 %)

¹ Podatki so bili objavljeni tudi v *Gospodarskem vestniku* 30. junija 1989, 20, 21.

* Od vseh odgovorov (nekateri niso odgovorili, ponekod pa je bilo mogoče obkrožiti po več odgovorov; kjer ni dveh podatkov, sta pač oba deleža enaka).

** Od 616 (toliko vprašalnikov smo dobili).

3. v reklamnih besedilih?	
a) Da.	473 (84,3 %/76,8 %)
b) Občasno.	53 (9,4 %/8,6 %)
c) Ne.	16 (2,9 %/2,6 %)
č) Nimamo.	19 (3,4 %/3,1 %)
4. v svojem glasilu?	
a) Da.	331 (66,7 %/53,7 %)
b) Občasno.	33 (6,7 %/5,4 %)
c) Ne.	16 (3,2 %/2,6 %)
č) Nimamo.	116 (23,4 %/18,8 %)
5. v javnih nastopih vaših predstavnikov?	
a) Da.	282 (52,0 %/45,8 %)
b) Občasno.	166 (28,8 %/25,3 %)
c) Ne.	101 (18,6 %/16,4 %)
č) Nimamo.	3 (0,6 %/0,5 %)
III. Komu ste naložili skrb za jezik v vaši organizaciji?	
1. Imamo svojega lektorja.	18 (2,4 %/2,9 %)
2. Imamo delavca, ki lektorira, a je tudi ...	37 (4,8 %/6,0 %)
3. Imamo delavca, čigar poglavitno delo je ... poleg tega pa skrbi še za jezik.	91 (11,9 %/14,8 %)
4. Za jezik skrbi zunanji sodelavec.	69 (9,0 %/11,2 %)
5. Vsak pisec (govorec) mora skrbeti za jezik sam.	436 (57,0 %/70,8 %)
6. Za jezik pri nas nihče posebej ne skrbi.	114 (14,9 %/18,5 %)
IV. Kakšno izobrazbo ima človek ki v vaši organizaciji skrbi za jezik?	
1. Smer (stroka): ... glejte razlago	
2. Stopnja: ... glejte razlago	
Na to vprašanje je bilo malo odgovorov.	
V. Ali se dopolnilno izobražuje?	
1. Da,	23 (5,0 %/3,7 %)
a) na seminarjih in posvetih	111 (24,2 %/18,0 %)
b) s študijem ob delu	49 (10,7 %/8,0 %)
c) s podiplomskim študijem	3 (0,7 %/0,5 %)
č) s samoizobraževanjem	135 (29,5 %/21,9 %)
d) drugače: ...	33 (7,2 %/5,4 %)
2. Ne.	104 (22,7 %/16,9 %)
Na to vprašanje mnogi niso odgovorili.	
VI. Čemu se predvsem posveča?	
1. Slovnčni in pravopisni pravilnosti	199 (33,7 %/32,3 %)
2. Slovenskemu izražanju	169 (28,6 %/27,4 %)
3. Pravilni rabi strokovnih izrazov	123 (20,9 %/20,0 %)
4. Slogu	63 (10,7 %/10,2 %)
5. Drugemu: ...	6 (1,0 %)
6. Ni opaziti izrazitih posegov	28 (4,8 %/4,5 %)
7. Vsemu	2 (0,3 %)
Na to vprašanje mnogi niso odgovorili.	
VII. Ali vodilni delavci v vaši organizaciji podpirajo skrb za jezik?	
1. Da.	477 (78,6 %/77,4 %)
2. Vseeno jim je.	90 (14,8 %/14,6 %)
3. Ne.	30 (4,9 %)
4. Različno.	10 (1,7 %/1,6 %)

- VIII. Kateri vzroki po vašem mnenju botrujejo slabemu jeziku v organizacijah?
1. Slaba jezikovna izobrazba (slab jezikovni pouk). 281 (23,8 %/45,6 %)
 2. Prepričanje, da je važna vsebina, jezik pa ne. 248 (21,0 %/40,3 %)
 3. Prevladovanje gmotnih koristi nad kulturo (jezika). 91 (7,7 %/14,8 %)
 4. Slab jezik predpisov, okrožnic in drugih uradnih besedil, ki prihajajo v organizacije. 201 (17,0 %/32,6 %)
 5. Splošna nezainteresiranost in površnost pišočih ... 300 (25,4 %/48,7 %)
 6. Drugo: ... 59 (5,0 %/9,6 %)
- IX. Ali bi bili v vaši organizaciji voljni pripraviti pogovor o jeziku, kjer bi sodelovali člani sveta za slovenščino v javnosti pri RK SZDL in vaši delavci, tudi vodilni, še posebej pa seveda tisti, ki se ukvarjajo z obveščanjem, ekonomsko propagando, glasilom in podobnim?
1. Da. Predlagamo, da bi se pogovarjali o ... 281 (51,7 %/45,6 %)
 2. Ne. 235 (43,3 %/38,1 %)
 3. Ne vem. 6 (1,1 %/1,0 %)
 4. Skupaj z drugimi. 21 (3,9 %/3,4 %)
- X. Ali bi se udeležili seminarja o jeziku v gospodarstvu in turizmu?
1. Da. 407 (70,8 %/66,1 %)
 2. Ne. 150 (26,1 %/24,4 %)
 3. Mogoče. 18 (3,1 %/2,9 %)
- XI. Da bomo lažje navezali stike z vami, nam povejte še pglavitne podatke
1. o svoji delovni organizaciji: ...
 2. o sebi ...

Zelo redki nam niso zaupali, kdo, kaj in od kod so.

Povednost odstotkovnih podatkov

I. Skrb za jezik v gospodarstvu je, sodeč po dobljenih podatkih, absolutno *potrebna*. To zatrjuje 99,2 % vrnjenih vprašalnikov. Vprašanje je seveda, kako si razlagamo 74,6 % nevrnjenih.

II. Opazno je, da v delovnih organizacijah najbolj skrbijo za jezik v zunanjem sporočanju, še posebej v prepričevalnih besedilih (reklami), namenjenih nestrokovnjakom – kupcem. Že za besedila, namenjena istemu sprejemniku, ki pa nimajo prepričevalnega namena, ampak so predvsem informacija (navodila, spremna besedila k izdelkom), je skrb manjša. Še manjša (ali sploh ne) je skrb za jezik v notranjem sporočanju delovne organizacije, tj. v glasilih in dopisih. Po podatkih, ki smo jih mimo ankete dobili ob pregledovanju glasil delovnih organizacij, lahko to potrdimo. Od pregledanih 110 glasil jih ima le 18 imenovanega lektorja, ki je odgovoren za njihovo jezikovno podobo. Le del dopisov sodi k notranjemu sporočanju, drugi del gre med besedila zunanjega obveščanja (dopisi med delovnimi organizacijami). Dopisi so bolj strokovni kot reklame. Zdi se, da dopisi kljub občutljivemu razmerju med ponudbo, prodajo in nakupom še vedno ostajajo klišejski in jim prepričevalnost ni potrebna.

III. Precej nad polovico odgovorov (57 % oz. 70,8 %) trdi, da mora za jezik skrbeti vsak sam. To bi neobremenjenemu bralcu vprašalnikov (tj. tistemu, ki o jeziku gospodarskih besedil ne ve ničesar) pričalo o povprečno zelo razviti jezikovni zavesti (in znanju) pišočih v slovenskem gospodarstvu. Vsake-mu, ki ima opravka s temi besedili (kot jezikoslovec ali le kot kupec), pa tolikšen odstotek zaverovano-sti v svoj lastni prav lahko pomeni le brezbriznost. Skrb za jezik je v tem kontekstu samo pravica vsakega posameznika, ne pa tudi njegova dolžnost, čeprav se odgovor III. 5 glasi Vsak pisec (govorec) mora skrbeti za jezik sam. In če ne skrbi? Njegov problem! (Gospodična v Pigmalionu je s svojim »je-zikom« lahko samo ulična prodajalka vijolic, ne more pa biti trgovka, kaj šele gospodarstvenica!) Lek-tor kot »čistilec« po našem mišljenju nikakor ni rešitev za jezikovno podobo kateregakoli gospodar-stva, tudi slovenskega ne. In vendar je v stanju, ko »mora vsak sam skrbeti za svoj jezik« (kakor ve in zna), večinoma eden redkih, ki zares ve, kako se stvari streže. Za razpravo o tem, kaj je in kaj naj bi bil lektor v delovni organizaciji, tu ni prostora, opozorimo naj le na razliko med jezikovnim »čistilcem-/gasilcem« in jezikovnim svetovalcem.

Samo 18 anketirancev je odgovorilo, da imajo svoje lektorje, pa še od teh jih 6 ne lektorira vsega (4 samo glasilo), 4 pa so le zunanji sodelavci. Po izobrazbi so večinoma slovenisti (8 z visoko in 2 z višjo izobrazbo), po eden pa novinar, višji upravni delavec in gimnazijski maturant (za 5 nimamo odgovorov). Organizacije, ki imajo lektorje, imajo v primerjavi s povprečjem nekaj prednosti: več dopolnilnega jezikovnega izobraževanja (samoizobraževanje 72,2 %, seminarji 44,4 %), bolj (seveda ne vemo, ali tudi bolje) skrbijo za jezik v navodilih (88,9 %), reklamah (94,4 %) in zlasti v glasilih svojih organizacij (da 77,8 %, ne 11,1 %) ter za seminarje (da 88,9 %, ne 5,6 %). Razmerja zlasti pri skrbi za jezik v posameznih vrstah besedil v resnici gotovo niso taka, kot kažejo odstotki, temveč so še bolj v prid organizacijam z lektorji, saj je veliko anketirancev odgovorilo na vprašanja II. 1–5 z »da«, potem pa so obkrožili III. 5 ali celo III. 6.

2. in 3. ponujeni odgovor na III. vprašanje sta anketirance zaradi podobnosti verjetno nekoliko zmedla, saj težko verjamemo, da imajo v dveh organizacijah delavca, katerega poglavitno delo je lektoriranje, mimogrede pa je še vodstveni delavec. Skrb za jezik, v prvi vrsti ali dodatno, je pretežno naložena referentom za izobraževanje in informiranje, prevajalcem, urednikom in kadrovikom (?). Zanimivo je, da med lektorji ni veliko novinarjev in da le malo korektorjev skrbi tudi za jezik (dobri stari časi, ko se je človek lahko zanesel na korektorja kot na pravopis ali slovnico, so torej nepreklicno minili). Da pa so lektorji hkrati tudi korektorji in uredniki, je logična posledica dejstva, da se v organizacijah ukvarja z izdajo glasila večinoma en sam človek.

IV. Na prvi del vprašanja je bilo 195 odgovorov. Najpogostejše skrbijo za jezikovno pravilnost slavisti (51, ali so vsi tudi slovenisti?). Od teh jih ima 19 višjo izobrazbo in samo 32 visoko. Poleg slavistov oblikujejo jezik največkrat pravniki (19), novinarji (16), profesorji (10, seveda neslovenisti) in ekonomisti (10). Od višje izobraženih se ukvarjajo z jezikom višji upravni delavci (23) in učitelji različnih smeri (7). Gimnazijski maturanti (11), tehniki (10), ekonomski tehniki (10) pa so najpogostejši oblikovalci jezika s srednjo izobrazbo.

Na prvi del vprašanja pogosto ni odgovora, pač pa so odgovorili le na drugi del in zapisali stopnjo izobrazbe. Odgovorilo je 200 vprašanih: z jezikom se ukvarja 92 visoko izobraženih, 73 jih ima višjo izobrazbo in 35 srednjo.

V. Peto vprašanje je bilo nekoliko zavajalno. Ni namreč posebej poudarjeno, ali se dodatno *jezikovno* izobražuje (ne pa morebiti v svoji stroki, ki večinoma, kot je razvidno iz IV. vprašanja, ni slovenistika). Rezultat ankete, da se jih 77,3 % oz. 57,3 % dopolnilno (jezikovno) izobražuje, je malce preveč optimističen, tudi če upoštevamo, da je na to vprašanje odgovorilo le 74,4 % vrnjenih vprašalnikov.

VI. Skrb za jezik je namenjena predvsem slovnični in pravopisni pravilnosti (33,7 % oz. 32,3 %) in slovenskemu izražanju (28,6 % oz. 27,4 %), to se pravi tistemu normativnemu minimumu, ki ga mora upoštevati vsako zapisano besedilo, ki ni izključno zasebno. Da slovensko gospodarstvo dá nekaj na lastno strokovnost, kažejo odgovori, da skrbijo za pravilno rabo strokovnih izrazov (20,9 % oz. 20 %). Le 10,7 % oz. 10,2 % anketiranih skrbi za slog in zahtevnejše prvine besedila.

VII. Vodilni delavci tako rekoč v celoti podpirajo skrb za jezik. Tako trdi 78,6 % oz. 77,4 % vrnjenih vprašalnikov. Pri tem se ne moremo ubraniti primerjanju odgovorov na to vprašanje z odgovori na XI. 2. In seveda, kako je s to podporo v organizacijah, ki na vprašalnik niso odgovorile.

VIII. Slab jezik besedil v gospodarstvu je v glavnem posledica slabe jezikovne izobrazbe, splošnega nezanimanja in površnosti pišočih ter prepričanja, da je važna vsebina, jezik pa ne (in vendar vemo, da je vsebina neločljivo povezana z obliko, in to ne le v besedilu) – skupaj tako misli 70,2 % anketirancev. Ker je kar 59 vprašanih zapisalo svoje mnenje o vzrokih pod Drugo (to je 10 % od 616 vrnjenih vprašalnikov), navedimo še najpogostejše dodatne razloge: na prvem mestu (15) je številčnost delavcev iz drugih republik, po 8 jih meni, da je za to kriva nizka izobrazbena raven (delno sodi to k VIII. 1) in pomanjkanje časa (preobremenjenost); po trije krivijo srbohrvatizme, ki so posledica poslovanja z neslovenskimi jugoslovanskimi podjetji, in pretirano zagledanost v lastno stroko (poslovnost, komercializacija), znotraj katere so jezikovna vprašanja nepomembna (ponovno se nam vsiljuje zgodba iz Pigmaliona).

IX. Polovica organizacij, ki so na to vprašanje odgovorile, želi z nami sodelovati pri pripravi pogovora o jeziku.² Predlagajo več tem. Nekatere so širše: jezik kot kulturna in narodnostna identiteta – odnos do jezika, jezikovna pravilnost/normativnost. Druge zadevajo gospodarstvo nasploh: jezik v gospodarstvu, pomen jezika za uspešnost in ugled delovne organizacije, strokovno izrazje; ali posamezna področja znotraj gospodarstva: poslovni jezik, jezik gospodarskega obveščanja (EP), jezik v glasilih, jezikovni stiki z neslovenskimi organizacijami v Jugoslaviji, jezikovno izobraževanje delavcev iz drugih republik. Organizacijam, ki si pogovora želijo, lahko prištejemo še odgovore IX. 4, tj. tistih, ki bi pogovor o jeziku želeli, a so premajhni in so pripravljeni sodelovati pri pripravi takega pogovora skupaj z drugimi organizacijami. Poglavitni razlog za odgovore »ne« so ekonomske težave (za kaj takega ni denarja) in premalo razumevanja za pogovor o jeziku.

X. Le 26,1 % oz. 24,4 % odgovorov zatrjuje, da se seminarja o jeziku v gospodarstvu in turizmu ne bi udeležili. Za odgovore Mogoče je največkrat razlog denar: izpolnjevalec vprašalnika ni prepričan, da bi delovna organizacija takšno izobraževanje plačala.

XI. Povzemanje in vrednotenje odgovorov na vprašanje o delovnem mestu izpolnjevalca vprašalnika je oteženo zaradi različnosti poimenovanj (istega?) delovnega mesta (npr. nekateri so vodje splošne kadrovske službe, drugi njeni direktorji) in zaradi pomanjkljivega navajanja (mnogi so npr. navedli le, da so direktorji ali pomočniki direktorja, ne pa tudi direktorji česa, kar za vrednotenje podatkov ni brez pomena). Ne glede na to lahko povzamemo, da je nad polovico izpolnjevalcev (344) vodstvenih delavcev v delovni organizaciji (direktor, pomočnik direktorja, vodja splošne kadrovske, pravne, samoupravne, finančno-računovodske službe itd.). Tem sledijo tajnice oz. tajniki (44). Tistih, ki se pri svojem delu (in po svoji funkciji) največ ubadajo z jezikom, je presenetljivo malo (v primerjavi z vodstvenimi delavci): organizator izobraževanja (44), urednik glasila (14), novinar (7), lektor in/ali korektor (6), prevajalec (2) – skupaj torej 73.

Takšno razmerje funkcij, ki jih opravljajo izpolnjevalci naše ankete, je za nas nekoliko presenetljivo. Pričakovali smo, da se bodo v večji meri odzivali tisti, ki nekako po naravi dela spremljajo jezikovno problematiko v gospodarstvu in zato lahko bolje ocenijo odnos do jezika v delovni organizaciji.

V povzetku lahko ugotovimo, da je jezikovna zavest slovenskih gospodarstvenikov deklarirano enotna, možnosti in zmožnosti pa so različne. Predvsem velja, da gospodarstvo za to zavest in zmožnosti pogosto ni pripravljeno plačati. In če se hočemo obnašati tržno, moramo skoraj priznati, da imajo prav, a s to pripombo, da bi moralo to isto gospodarstvo hkrati zahtevati, da strokovnjaki različnih stopenj pridejo na delovno mesto z že pridobljenim jezikovnim znanjem. Ker morajo biti najbolj »pismeni« ravnno visoko izobraženi kadri (t. i. vodstveni delavci, ker preprosto največkrat nastopajo kot tvorci besedil), gotovo ni v interesu podjetja, da je njihov strokovnjak o slovenski slovnici in pravopisu, pa o jezikovni zvrstnosti itd. nazadnje nekaj slišal ob koncu srednje šole, nato pa med študijem požiral znanje predvsem iz obsežne tuje literature in se učil le tujega (npr. angleškega) strokovnega jezika. In kljub temu prevajalska služba v gospodarskih organizacijah ni vprašanje. Stanje lektorske dejavnosti pa je razvidno iz III. vprašanja.

Anketo so obdelali člani delovne skupine za jezik v gospodarstvu in turizmu.

Erika Kržišnik
Filozofska fakulteta v Ljubljani

² V gospodarski organizaciji Krka v Novem mestu smo se npr. že pogovarjali o jeziku v njihovem glasilu.

SLOVENISTIKA V LETU 1988

Bibliografski pregled

BIBLIOGRAFIJA

Fras, Antonija: Iz bibliografije Frana Roša. Nekaj dopolnil. – Celjski zbornik 1988, 199–202.

Kaufman, Mojca: Gledališke igre, prizori in priredbe za oder. Gradivo zbrala in pripravila: Mojca Kaufman in Andrijan Lah. Zamisel: Dušan Tomše. V Lj., Slovenski gledališki in filmski muzej 1988. 189 str. (Slovenske igre in scenariji. 1.)

Kocijan, Gregor: Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918. Bibliografija. Lj., ZIFF 1988. str. (Razprave Filozofske fakultete.)

Mahnič, Joža: Bibliografija Joža Mahniča. Ob sedemdesetletnici. – SR 36 (1988), 123–131.

Sedej, Danijela: Bibliografija Štefana Barbariča. – SR 36 (1988), 317–329.

Šimenc, Stanko: Bibliografija del o teoriji pouka slovenskega jezika in književnosti v osnovni in srednji šoli 1977–1987. – JiS 33 (1987/88), št. 5. ov. II–IV, št. 6 ov. IV; 34 (1988/89), št. 3, 79–80 + ov. III–IV.

Se nadaljuje.

JEZIKOSLOVJE

Andoljšek, Ivan: Ob 70-letnici smrti Stanislava Škrabca. – Mohorjev koledar 1989, 51–54.

Baudouin de Courtenay, Jan: Materiali per la dialettologia e l'etnografia slava meridionale = za južnoslovansko dialektologijo in etnografijo. IV. Testi popolari in prosa e in versi raccolti in Val Natisone nel 1973 = Ljudska besedila v prozi in verzih, zbrana v nadiških dolinah leta 1973. Inediti pubblicati a cura di = pripravila za prvo objavo Liliana Spinozzi Monai. Con commento folklorico di = folklorni komentar prispeval Milko Matičetov. Trieste, Editoriale stampa triestina; Špeter Slovenov, »Nadiža« 1988. 243 str.

Blaznik, Pavle: Slovenska Štajerska in jugoslovanski del Koroške do leta 1500. 2. N-Ž. Maribor, Obzorja 1988. 575 str. (Historična topografija Slovenije. 2.)

Bonazza, Sergio: Jan Baudouin de Courtenay e il problema di čakavismi nei dialetti sloveni occidentali. – Prace filologiczne (Warszawa) 34 (1988), 319–323.

Bračič, Stojan: Nekateri vidiki sosledice časov v nemškem in slovenskem jeziku. – Vestnik (Društvo za tuje jezike in knjiž. SRS) 12 (1988), 60–65.

Brozović, Dalibor: Contemporary standard Slovene: a complex linguistic phenomenon. – Slove-

ne studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 175–190.

– Suvremeni slovenski standardni jezik – kompleksan lingvistički fenomen. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 245–260.

Cvetek, Minka: Bohinjski govor. – JiS 34 (1988/89), 34–41.

Černelič-Kozlevčar, Ivanka: Reševanje besednovrstnih vprašanj v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 289–300.

Černigoj, Dejan: Poskus primerjave in ocenitve prevodov Resnacije Adama Mickiewicza v slovenski jezik. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 84–93.

Čok, Lucija: Po poti jezika in kulture k družbeni dvojezičnosti. – Primorska srečanja 12 (1988), 537–539.

Čujec Stres, Helena: Bovški govor in nekatere njegove posebnosti ter različno poimenovanje na Bovškem. – Pokrajina in ljudje na Bovškem. Zbornik. Lj. 1988, 109–116.

Čujec Stres, Helena v sodel. z Milošem Šulinom: Slovar besed bovškega narečnega govora. – Prav tam, 133–171.

Čušin, Branko: Lebrant (poskus etimološke razlage imena potoka). – Mohorjev koledar 1988, 35–36.

Delovna skupina za jezik v gospodarstvu in turizmu: Pod slobodnim soncem. – Lipov list 30 (1988), št. 12, 348.

Derganc, Aleksandra: On the history of the dual in Slovene and Russian. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 237–247.

Desinan, Cornelio C.: Storia e morfologia toponomastica nell'area di confine friulano – slovena. – Prace filologiczne (Warszawa) 34 (1988), 325–343.

Dimec, J., Š. Adamič: Računalniška analiza slovenskega jezika v medicini. – Računalniška obdelava jezikovnih podatkov (4; 1988; Portorož). Zbornik. Lj. 1988, 177–180.

Dolenc, Milan: Slovensko medicinsko, veterinarsko-medicinsko in farmacevtsko besedišče, ki ni več v rabi. – Zdravstveni vestnik 57 (1988), 354.

Domej, Theodor: Slowenisch als Unterrichtssprache in der Frühzeit des Kärntner Pflichtschulwesens (1774–1848). – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 333–344.

Doria, Mario: Considerazioni sugli slavismi del dialetto triestino giunti per intermediazione friulana. – Prace filologiczne (Warszawa) 34 (1988), 345–354.

Držičnik, Janko: Kontinenca in retencija pa še kaj. – Zdravstveni vestnik 57 (1988), 354.

Dular, Janez: Med jezikovno politiko in jezikovno kulturo. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 31–47.

– O jezikovni ravni novinarstva. – Teorija in praksa 25 (1988), 634.

Gabrovec, Stane: Slovnica besede in prerok besede. – Celovski zvon 6 (1988), št. 19, 63–66.
Jakob Šolar.

Gjurin, Velemir: Iz besedišča Dalmatinovih Registrov I: geslo vamp. – SR 36 (1988), 308–310.

– Opuščanje skladišnih ločil ob enačbah, ki so del povedi. – Strojniški vestnik 34 (1988), 71.

Godini, Neva: Prestiti veneti nel lessico marinarresco dei pescatori sloveni di Aurisina (Trieste). – Prace filologiczne (Warszawa) 34 (1988), 355–360.

Hamp, Eric P.: Indo-European o-grade deverbals in Slovene. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 65–70.

– Innovations in tuw Bile (S. Giorgio). – Prace filologiczne (Warszawa) 34 (1988), 360–367.

– On the survival of Slovene o-grade deverbals in Resian. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 171–173.

Horvat, Jože: Dve paradigmi časnikarskega jezika. – NRazgl 37 (1988), 604–605.

Horvat, Sonja: Jože Gregorič in njegov slovar kostelskega govora. Ob osemdesetletnici rojstva. – JiS 34 (1988/89), 73–76.

Humar, Marjeta: Tipologija v Slovar slovenskega knjižnega jezika nesprejetega besedišča. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 311–324.

Jakopin, Franc: O priimku Jergel. – Rodna gruda 35 (1988), št. 2, 41.

– Osebna imena v zgodovini Slovencev. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 49–53.

– Pohlin in Gutsman kot leksikografa. – Leksikografija i leksikologija. Sarajevo 1988, 35–43.

Jakopin, F[ranc], T[omo] Korošec, T[ine] Logar, S[tane] Suhadolnik: O krajevnih imenih v izolski občini. – JiS 33 (1987/88), 240–242.

Glej: J. Morato-Vatovec, Vprašanje poimenovanja naselij in zaselkov v izolski občini, prav tam 127–128.

Jan, Zoltan: Slovenščina na zahodni meji. – JiS 33 (1987/88), 244 – ov. III.

O študiju slovenščine na tržaški univerzi.

Jesenšek, Marko: Pomenske funkcije nedoločnika, namenilnika in pasivnih konstrukcij v Krempljovih Dogodivščinah štajerske zemlje. – Časopis za zgodovino in narodopisje n. v. 24 (1988), 200–215.

Jogan, Maca: Slovenščina na univerzi. Iz zgodovine bojev za slovensko univerzo. – NRazgl 37 (1988), 377–378.
2 pismi univerezitnemu svetu.

Kadunc, Marta: Primerjava načinov tvorbe besed v angleščini in slovenščini. – Mostovi 23 (1988), št. 2, 14–23.

Kaučič Baša, Majda: Jezikovno razsodišče v Trstu. – Bilten Slavističnega društva Trst–Gorica–Videm. Št. 2 (1988), 1–5.

Keber, Janez: Leksikon imen: Izvor imen na Slovenskem. Celje, Mohorjeva družba 1988. 479 str.
– Volk – preneseni, frazeološki in simbolični pomeni. – Mohorjevo koledar 1988, 108–111.

Kenda-Jež, Carmen: Gombrowicz po slovensko. (Razčlemba prevoda romana Ferdjdyurke.) – SR 36 (1988), 359–374.

Kirchoff, Hans-Joachim: Zum Problem sprachlicher Adäquatheit/Angemessenheit. Einige Be-

- merkungen zu ausgewählten Übersetzungen einiger slovenischer Gedichte ins Deutsche unter besonderer Berücksichtigung des Bildaspekts. – SR 36 (1988), 267–282.
- Klinar, Stanko: Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih. Lj., FF 1988, 130 str.
- Klinar, Stanko, Tina Mahkota: Samostalniškost angleščine v primeri s slovenščino. – Vestnik (Društvo za tuje jezike in književnosti SRS) 12 (1988) 1–17.
- Korošec, Tomo: Besedilni nastop. (K tipologiji začetkov časopisnih besedil.) – SR 36 (1988), 81–99.
- Zastrti časopisni naslovi. – JiS 33 (1987/88), 137–143.
- Kotnik, Bertrand: Ta hiša je ... – Družina in dom 39 (1988), št. 1–3, št. 5–10.
- O hišnih imenih v vaseh Ščedem, Vrsta vas, Zg. Vesca na južnem Koroškem.
- Kozar, Lojze, Vilko Novak: O slovarju knjižne prekmurščine. – Stopinje 1988, 92–96.
- Kraker-Vogel, Boža: Možna pestrost sprejemanja. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 15–18.
- Ob oceni S. Borovnik priročnika Slovenščina za popotnike M. Hladnika in T. Hočevarja.
- Kroupová, Libuše, Vladimír Mejstřík, Věra Petráčková: K některým otázkám spojitelnosti adjektiv (na základě lexikografické praxe, zejména SSJČ a SSKJ). – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 351–358.
- Kržišnik, Erika: Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. – Slava 2 (1987/88), št. 2, 143–162.
- Kržišnik-Kolšek, Erika: Ocena nastajajočega eksotičnega publicističnega besedila. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 19–24.
- Ob oceni S. Borovnik priročnika Slovenščina za popotnike M. Hladnika in T. Hočevarja.
- Kunaver, Jurij: Zemljepisna imena v visokogorskem svetu in njihova uporaba na primeru Rombona in Goričice. – Pokrajina in ljudje na Bovškem. Zbornik. Lj. 1988, 125–131 + zvd.
- Kunst-Gnamuš, Olga: Prispevka k nadstavnici skladnji. – JiS 33 (1987/88), 161–166.
- Lausegger, Herta: Interakcija odraslih z najmlajšimi v slovenskem plajberskem govoru. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 277–287.
- Sprachliche Charakteristika des volkstümlichen »Gierten Shpils« von Andreas Schuster Drabosnjak. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 273–294.
- Leder-Mancini, Zvonka: Terminološka zalaganja u Sloveniji. – Terminologija, načela, normiranje, usaglašavanje rada. Beograd 1988, 91–103.
- Lenček, Rado L.: Jan Baudouin de Courtenay's theory on geolinguistic diffusion and its application to the dialects of Benečija. – Prace filologiczne (Warszawa) 34 (1988), 369–374.
- On literature in diasporas and the life span of their medium. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 119–123.
- Vprašanje ohranitve slovenščine kot pesniškega jezika med izseljenci. – Isto v: Acta neophilologica 21 (1988), 63–67.
- On the system of isoglosses in the Western South Slavic dialects. – American contributions to the Tenth International Congress of slavists. Sofia, September 1988. Linguistics. Columbus, Oh. 1988, 199–241.
- Lesarska terminološka komisija pri ZDIT GL SRS: Gradivo za tehniški slovar lesarstva. Področje: sušenje lesa. – Les 1988, št. 1–12.
- Lipovec, Albinca: Zmeda kot del strategije. Diskusijski prispevek. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 25–27.
- Ob oceni S. Borovnik priročnika Slovenščina za popotnike M. Hladnika in T. Hočevarja.
- Majdič, Viktor: Proti lektorskim pretiravanjem. JiS 33 (1987/88), 193–200.
- Mečkovska, Nina: Različja medu sistemami mestoimenij v slovenskom i vostočnoslavjanskijh jazykah. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura 383–397.
- Merkù, Pavle: La i parassita nello sloveno triestino. – Linguistica 28 (1988), 53–54.
- Posvetovanje o slovenščini v Tipani. – Primorska srečanja 12 (1988), 664–665.
- Primorski imenoslovni prispevki. – Primorska srečanja 12 (1988), 61, 356–357, 459–460, 564–565, 677.
- Volčji grad, Podpeč; Tomaj; Ustje. Vipava; Senadole; Naklo, Pliskovica, Ponikve.
- Relitti veteroslavi e arcaismi sloveni nel dialetto del Torre. – Prace filologiczne (Warszawa) 34 (1988), 375–378.
- Svetniki v slovenskem imenoslovju. – Mladika 32 (1988), št. 1–10, priloga (str. 1–36, Abel – Elisabeth).
- Se nadaljuje.

– Še enkrat o krajevnem imenu Mavhinje. – SR 36 (1988), 121.

Merše, Majda: Besedotvorni pomeni iz samostalniških glagolov v Dalmatinovi Bibliji. – SR 36 (1988), 375–379.

Minnich, Robert G.: Speaking Slovene – being Slovene. Verbal codes and collective self-images: some correlations between Kanalska dolina and Ziljska dolina. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 125–147.

Moder, Janko: Materinščina. – Rodna gruda 35 (1988), št. 1–12.

Moiseenko, V. E.: Slovensko-češkie leksičeskie svjazi epohi nacional'nogo vrozozhdenija i ih otrazhenie v leksikografičeskoj praktike 30–80h g.g. XIX v. – Slavjanskije literaturnye jazyki i istoriografija slavjanovedenija. Tartu 1988, 69–79.

Morato-Vatovec, Jelka: Vprašanje poimenovanja naselij in zaselkov v izolski občini. – JiS 33 (1987/88), 127–128 + ov. III.

Ob: Slovenska krajevna imena. Leksikon CZ. Lj. 1985. – Glej tudi: F. Jakopin [itd.], O krajevnih imenih v izolski občini, JiS 33 (1987/88), 240–242.

Mrdavšič, Janez: Krajevna in domača imena v Črni na Koroškem in njeni širši okolici. Ravne na Koroškem, Koroška osrednja knjižnica »Dr. Franc Sušnik«, Kulturna skupnost, Raziskovalna skupnost koroških občin 1988. 93 str., 1 zvd.

Müller, Barbara: Funktionswörter in der modernen slowenischen Grammatik und Lexikographie. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 359–366.

Nakrst, Janja: K vzorčnosti dveh paradigem časnikarskega jezika. – NRazgl 37 (1988), 703–704.

Nartnik, Vlado: H knjižnim in neknjižnim besednim oblikam v Prešernovih pesmih. – Slava 2 (1987/88), št. 2, 163–170.

– K obravnavi dvojine v povojnih slovenskih slovnica. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 375–382.

Neweklowsky, Gerhard: Slowenische Elemente im Kärntner Deutsch. – Slowenische Jahrbücher 1986–1988. Klagenfurt/Celovec 1988, 52–68.

– Zur Häufigkeit morphologischer Kategorien in slowenischen Prosatexten. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 337–349.

Novak, France: Leksikografija in leksikologija v slovenski reformaciji. – Leksikografija i leksikologija. Sarajevo 1988, 125–134.

Novak, Vilko: Slovar stare knjižne prekmurščine. Poskusni snopič. Lj., ZRC SAZU 1988. 73 str.

– Zakaj »Murska« Sobota? – Stopinje 1988, 48–49.

Orel-Pogačnik, Irena: Vprašanje ekvivalentov v Kastelec-Vorenčevem latinsko-slovenskem rokopisnem slovarju iz začetka 18. stoletja. – Leksikografija i leksikologija. Sarajevo 1988, 81–88.

Orožen, Martina: Narečje in knjižni jezik. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 5–17.

Papež, Viktor: Nekaj pripomb k slovenskemu prevodu zakonika cerkvenega prava. – Cerkev v sedanjem svetu 22 (1988), št. 5/6, 87–90.

Pavlin, Rudi, Štefan Adamič: Rizičnost. – Zdravstveni vestnik 57 (1988), 34–35.

Petermann, Jürgen: Frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (I–IV). Nekaj osnovnih vprašanj vloge frazeologije v slovarju. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 301–310.

Petkanov, Ivan: Slavjanski elementi v v friulski. – V: Petkanov, I.: Slavjanski vlijanja v romanskite ezici i dialekti. Sofija 1988, 30–39.

Podbevšek, Katja: Neukročene lektorjeve misli. – NRazgl 37 (1988), 216.

Gledališko lektorstvo.

Pogačnik, Jože: Vuk S. Karadžić in Slovenci. – Prešernov koledar 1988, 62–66.

Pogorelec, Breda: Konstituiranje slovenskega knjižnega jezika z jezikom znanosti in umetnosti. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 19–29.

Pohl, Heinz Dieter: Zum slavischen (slowenischen) Einfluss auf die Deutsch-Kärntner Mundart. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 295–310.

Povše, Ivana: Oblikoslovje v govoru Šmarja pri Jelšah. – SR 36 (1988), 251–266.

Premk, Francka: Problematični hebraizem sela pri slovenskih protestantskih piscih. – Leksikografija i leksikologija. Sarajevo 1988, 115–124.

Pretnar, Tone: V jeziku tekst in v tekstu jezik se zatika. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 28–29.

Ob oceni S. Borovnik priročnika Slovenščina za popotnike M. Hladnika in T. Hočvarja.

Priestly, Tom: Accelerated grammatical change in Carinthian Slovene: dialect mixture or »linguistic decay«? – Canadian Slavonic papers (Toronto) 30 (1988), No. 1, 62–80.

- Baudouin de Courtenay as phonetician: his description of the zasopli vokali in the Rezijan dialect. – *Prace filologiczne* (Warszawa) 34 (1988), 385–391.
- Prunč, Erik: Frühkindliche Mehrsprachigkeit in einsprachiger Umgebung. – *Slovenische Jahrbücher* 1986–1988. Klagenfurt/Celovec 1988, 73–98.
- Slovenska, srbohrvaška, nemška.
- Urban Jarnik (1784–1844). Textologische Grundlagen und lexikologische Untersuchung seiner Sprache. Klagenfurt/Celovec, Verlag Hermagoras/Mohorjeva 1987–1988. 3 zv. (*Studia Carinthiaca Slovenica*.)
1. Kritische Edition der Gedichte und Übersetzungen. 1988. 352 str.
 2. Wortschatzanalyse. 1988. 372 str.
 3. Konkordanz der Gedichte und Übersetzungen. 1987. 630 str.
- Pulp and paper industry. Technical dictionary English, German, French, Slovenian, Serbocroatian. Jelka Kadunc, editor. Transl. by Jelka Kadunc in co-operation with Stane Bonač, Demeter Prelovšek (Slovenian index), Sadeta Aničič, Milorad Bukvić (Serbocroatian index). 1st ed. Lj., Industrijski biro 1988. 135 str.
- Ramovš, Fran: Pismo Frana Ramovša o jeziku in narodu. [Objavil] Janez Rotar. – *NRazgl* 37 (1988), 286.
- Pismo Želmíri Gašparikovi.
- Rehder, Peter: Das Slovenische. – Einführung in die slavischen Sprachen. Darmstadt 1986, 61–73.
- Rotar, Janez: Slovenski autori i ćirilica. – Naučni sastanak slavista u Vukove dane 17/1 (14–20. IX 1987). Beograd 1988, 307–316.
- Schellander, Anton: Sodobni slovenski jezik na Koroškem: vprašanja govornega sporazumevanja, jezikovnega znanja in jezikovne rabe v dvojezični situaciji. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 261–275.
- Skubic, Mitja: L'apporto linguistico sloveno al friulano di Gorizia. – *Linguistica* 28 (1988), 55–66.
- Smole, Vera: Poimenovanja za cvetnonedeljsko butaro. – *Traditiones* 17 (1988), 327–335.
- Smolić, Marija: Zgodba jalovosti: analiza upovedovalnega načina s posebnim ozirom na metaforični postopek. – *Wiener slawistischer Almanach* 22 (1988), 189–197.
- Florijan Lipuš, Jalov pelin.
- Snoj, Jože: Podvojena izročnost jeziku. – *Nova revija* 7 (1988), št. 77, 1393–1397.
- Pesnikov odnos do slovenščine. – Angleški prevod: A twofold commitment to language, *Slovene studies* (Columbus, Oh.) 10 (1988), 113–118.)
- Soban, Darinka: »Lidocaine, občasna arterija in komplajens.« – *Zdravstveni vestnik* 57 (1988), 339–340.
- Srebot-Rejec, Tatjana: Kakovost slovenskih in angleških samoglasnikov (kontrastivna analiza obeh sestavov po njihovi kakovosti s stališča akustične, artikulacijske in avditivne fonetike). – *JiS* 34 (1988/89), 57–64.
- Glej popr. v št. 4/5, ov. III.
- Word accent and vowel duration in Standard Slovene. An acoustic and linguistic investigation. München, Sagner 1988. XXI, 286 str. (*Slavistische Beiträge*. 226.)
- Srebot-Rejec T., M. Tavzes: Intrinsic vowel duration and frequency in Standard Slovene. – Računalniška obdelava jezikovnih podatkov (4; 1988; Portorož). Zbornik. Lj. 1988, 137–153.
- Steenwijk, Han: Sestav naglašenih samoglasnikov v belskem govoru. – *SR* 36 (1988), 331–337.
- The fate of the circumflex sign in Baudouin de Courtenay's Resian notes. – Dutch contributions to the 10th International Congress of slavists: Linguistics. Amsterdam 1988, 495–506.
- Suhadolnik, Stane: Prizadevanja za Prešernov slovar. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 325–336.
- Š. L.: Spoštujmo imena, ki so nastala med ljudstvom! – *Vestnikova revija*. Marec 88. Str. [1]. (Priloga Slovenskemu vestniku 43 (1988), št. 13.)
- Šabec, Nada: Functional and structural constraints on Slovene-English code-switching. – *Slovene studies* (Columbus, Oh.) 10 (1988), 71–80.
- Šimenc, Stanko: Pisno sporočanje za vsakdanjo rabo. Lj., Zavod SR Slovenije za šolstvo 1987. 68 str.
- Šivic-Dular, Alenka: K normiranju slovenskih zemljepisnih imen. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 55–66.
- Temeljna načela pri pisanju slovenskih zemljepisnih imen. – *JiS* 34 (1988/89), 3–14.
- Štular, P.: Nova klasifikacija načinov varjenja in sorodnih postopkov z definicijami. – *Varilna tehnika* 37 (1988), št. 4, 128.
- Šumi, Nada: Konservacija igralčevega govora. – *Maske* 4 (1988/89), št. 10/11, 93–94.

Wallfield, Joseph: Note: Hamlet's »bare bodkin« and Slovene bodalo. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 199–200.

Tehniški slovar za ceste. Slovenski, nemški, angleški in francoski izrazi. Lj., Skupnost za ceste Slovenije, Društvo za ceste Ljubljana 1988. 155 str. (Skupnost za ceste Slovenije [in] Društvo za ceste Ljubljana. 7.)

Pripravil Janez Žmavc, sodelovala Franc Krajncič in France Mlakar.

Tokarz, Emil: Zagadnienia łączliwości nominów actionis we współczesnym języku słoweńskim. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 367–373.

Toporišič, Jože: Besedni germanizmi v Trubarjevem Catechismusu. – SR 36 (1988), 109–119.

– Družbenostna vprašanja slovenskega (knjižnega) jezika. Slovenski koledar 1988, 37–44.

– Jezikoslovje s simpozija Obdobja 8. – SR 36 (1988), 437–449.

– Pinjinščina ali kako pisati kitajska imena po domače. – NRazgl 37 (1988), 754.

– Slavistično zborovanje v Mariboru 1988. – NRazgl 37 (1988), 669–670.

Glej Boža Krakar-Vogel, Dopolnilo, in Peter Kolšek, Opomba, prav tam, 705.

– Slovnica ali Slovenja jezikovna knjiga 1758. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 227–236.

– Tvorbeni model slovenskega knjižnega naglasa. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 67–82.

– Tvorbeni model slovenskega knjižnega naglasa. – SR 36 (1988), 133–180.

Vidovič-Muha, Ada: Kontrastive slowenisch-deutsche Typologie der Nominalkomposition. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 311–322.

– Nekatere jezikovnosistemske lastnosti strokovnih besednih zvez. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 83–91.

– Ob življenjskem jubileju prof. dr. Brede Pogorelec. – JIS 33 (1987/88), 93–96.

– Skladenjska tipologija zloženkov slovenskega knjižnega jezika. (Ob kontrastivni naslonitvi na nemške zloženke.) – SR 36 (1988), 181–193.

– Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženkov. Lj., Znanstveni inštitut FF, Partizanska knjiga 1988. 223 str.

Tavzes, Cvetana: Medicinski terminološki rečnik. – Terminologija, načela, normiranje, usaglašavanje rada. Beograd 1988, 174–188.

– Note: Slovene oglje 'charcoal' and English ingle 'fire'. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 87–88.

Zuanella, B[ožo]: Slovenski priimki v občini Garmak. – Dom (Cividale) 23 (1988), št. 1–17.

– Slovenski priimki v občini Srednje. – Prav tam, št. 18–22.

Zorko, Zinka: Perniški govor. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 255–272.

LITERARNA ZGODOVINA

Bajt, Drago: Postmodernizem po slovensko. – Nova revija 7 (1988), št. 73/74, 907–911.

Tudi o Mistifikcijah Branka Gradišnika in Plamenicah in solzah Andreja Blatnika.

Barbarič, Štefan: Slovensko seznanjanje s slovaško književnostjo. – SR 36 (1988), 239–249.

– Tri književne podobe Prekmurja 1934. (Župančič, J. Kozak, Kranjec.) – Stopinje 1988. 36–42.

Benhart, František: Bralnica '87. – Sodobnost 36 (1988), 295–311.

O sodobni slovenski (in češki) književnosti.

Bernik, France: Avtobiografsko v novejši slovenski vojni prozi. (Tipologija pripovednih položajev.) – Sodobni slovenski jezik, lit. in kultura. Lj. 1988, 145–149.

– The introduction of symbolism to Slovene literature. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 161–169.

Bernik, France, Marjan Dolgan: Slovenska vojna proza 1941–1980. Lj., SM 1988, 344 str.

Blatnik, Andrej: Izvojni pogoji za slovensko literaturo. – Mentor 9 (1988), št. 6/7, 1–7. Štatenberško srečanje 1988.

Bohanec, Franček: Odtisi vojne v otroški oziroma mladinski slovenski literaturi. – Detinjstvo (Novi Sad) 14 (1988), br. 1/2, 17–28.

Bonazza, Sergio: Zur Frage der slowenischen mittelalterlichen Literatur. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 249–254.

Bratuž, Lojzka: Sedej in slovenska književnost. – Sedejev simpozij v Rimu. Celje 1988, 170–190. Frančišek Borgia Sedej, goriški nadškof.

Catrinescu, Eva: Iskanje absolutnega v »obdobju dvoma«. Primerjalna študija o poeziji šestdesetih let v Sloveniji, Franciji in Romuniji. – Sodobni

- slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 103–105.
- Cesar, Ivan: Estetske i idejne odrednice slovenskog socijalnog i socijalističkog realizma. (Od ekspresionizma k realizmu.) – Revija (Osijek) 28 (1988), br. 1, 94–102.
- Debeljak, Aleš: Melanholične figure. Eseji o književnosti in idejah. – Lj., UK ZMS, KRT 1988. 248 str. (Knjižna zbirka Krt. 55.)
- Dolenc, Janez: Tolminske pravljice. – Primorska srečanja 12 (1988), 38–40.
O zbiranju in objavah.
- Dolgan, Marjan: Ideologija in slovenska pripovedna proza med vojnama. (Teze.) – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 141–142.
- Kaj se lahko še skriva v številih? – Slava 2 (1987/88), št. 2, 222–227.
O pomenu števil v književnosti, tudi pri Jakobu Zupanu in Venu Tauferju.
- Vprašanje spominske literature. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 177–185.
- Ferluga-Petronio, Fedora: Sedej in slovenska ljudska pesem. – Sedejev simpozij v Rimu. Celje 1988, 199–226.
- Giesemann, Gerhard: Mythos als Symbol der Masslosigkeit. (Beobachtungen zu Motiven und Bildern in der slovenischen Lyrik der 50er und 60er Jahre.) – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 49–61.
- Glusič, Helga: Iz sodobne slovenske književnosti v Ameriki (poezija). – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 157–163.
- Sodobna slovenska književnost v Ameriki. – SR 36 (1988), 233–237.
- Gradišnik, Janez: Revije, politika in dve dvajsetici. (Ob 20-letnici ustanovitve revije Prostor in čas in 20. številke CZ.) – Celovski zvon 6 (1988), št. 20, 7–15.
- Hladnik, Miran: Kako je z dolžino slovenske daljše pripovedne proze. – Slava 2 (1987/88), št. 2, 171–174.
- Kmečka povest in slovenstvo. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 127–139.
- Komunikacijski nesporazum. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 34–36.
Ob oceni S. Borovnik priročnika Slovenščina za popotnike M. Hladnika in T. Hočevarja.
- Hofman, Branko: Iskani in najdeni svet. – Lj., Prešernova družba 1988. 363 str.
Razgovori s slovenskimi pisateljicami. – Str. 347–363; Ančka Posavec, Bibliografija knjižnih izdaj predstavljene avtorice.
- Inkret, Andrej: Opomba o poeziji na Slovenskem. Iz zbornika »Vilenica 88«. – NRazgl 37 (1988), 515.
- Jembrih, Alojz: Dragutin Domjanić kod Slovenaca. – Gesta (Varaždin) 10 (1988), br. 29/31 (= Komparativno proučavanje jugoslavenskih književnosti 3), 195–204.
- Dragutin Domjanić pri Slovencih. – Sodobnost 36 (1988), 842–846.
Na str. 847–856 Domjanićeva pisma B. Borku in O. Župančiču.
- Jevnikar, Martin: Zamejska in zdomska literatura. – Mladika 32 (1988), št. 1–3, št. 5–10.
- Juvan, Marko: Odprto pismo »Slavi« o parodiji. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 3–10.
- Postmodernizem in »mlada slovenska proza«. – JiS 34 (1988/89), 49–56.
- Kavčič, Vladimir: Slovenska vojna proza (1941–1980). – Borec 40 (1988), 1119–1128.
Ob knjigi: Francè Bernik in Marjan Dolgan, Slovenska vojna proza 1941–1980, Lj. 1988.
- Kermauner, Taras: O OHO-ju. (Gradivo za zgodovino pisa.) – Dialogi 24 (1988), št. 7/9, 126–132, št. 10/11, 101–108.
- Slovenska dramatika dvajsetih let. Prvi del. (Gradivo za sociologijo slovenstva.) Lj., Slovenski gledališki in filmski muzej 1988. 247 str.
- Srečanja in razhajanja. Dialog o razločevanju. – Dialogi 24 (1988), št. 1/2, 49–56, št. 5/6, 60–67, št. 10/11, 84–91, št. 12, 59–69.
Tudi o sodobni slovenski književnosti, predvsem o E. Kocbeku. – Se nadaljuje.
- Vračanje mita v sodobni slovenski dramatiki. Lj., Partizanska knjiga 1988. 260 str.
- Kmecl, Matjaž: Fünf Mini-Essays mit einer Einführung in die slowenische Gegenwartsliteratur in Kärnten. – Fidibus. Zeitschrift für Literatur und Literaturwissenschaft (Klagenfurt) 16 (1988), nr. 2, 2–12.
Slov. besedilo Pet minijesjev o sodobni slovenski literaturi na Koroškem na str. 14–22.
- Kocijan, Gregor: Konstituiranje slovenske poezije in pripovedne proze v 19. stoletju. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 119–125.
- Korošec, Rajko: Razumejo, a se ne strinjajo. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 30–33.
Ob ceni S. Borovnik priročnika Slovenščina za popotnike M. Hladnika in T. Hočevarja.
- Kos, Janko: Konec modernizma I–IV. – Sodobnost 36 (1988), 240–251, 386–393, 513–520, 655–662.

– Resnica o Odru 57. – Sodobnost 36 (1988), 815–832, 938–950.

Krakar, Lojze: Kako so se nekateri znameniti Slovenci srečevali z Goethejevo umetnostjo. – JiS 33 (1987/88), 167–171.

Kropej, Monika: Štrekljevi sodelavci – zbiralci narodopisnega gradiva. – Traditiones 17 (1988), 225–257.

Kudělka, Viktor: Problémy slovinské moderny v širších souvislostech jihoslovanských. – Slavia (Praha) 57 (1988), 119–128.

Kumer, Zmaga: Jamski osemerec ali trohejski sedmerec? (Prispevek k vprašanju oblikovne zgradbe ljudskih pesmi.) – Traditiones 17 (1988), 149–167.

– Odmev svetopisemskega sporočila o Mariji v slovenski ljudski pesmi. – Bogoslovni vestnik 48 (1988), 261–266.

Mahnič, Mirko: Marija v slovenskem leposlovju 19. in 20. stoletja. – Oznanjenje 7 (1988), 57–61.

Maslennikova, N. V.: O nekaterih tipih realističnega romana v slovenski književnosti sedemdesetih let našega stoletja. – JiS 34 (1988/89), 15–22.

Mejak, Mitja: Marginalije ob liričnem jubileju. Lj., CZ 1988. 32 str.
Priloga k: Pesmi štirih. Faksimile izvirne izdaje.

Mitrović, Marija: Ekonomičnost pripovedovanja. Slovenska in srbska kratka proza v drugi polovici 19. stoletja. – Primerjalna književnost 11 (1988), št. 1, 19–28.

– Ljudska pesem in sodobna slovenska poezija. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 107–111.

Mračnikar, Helga: Prevod in prevajanje. Z vidika slovenske literature in situacije na avstrijskem Koroškem (prispevek z Obirskega srečanja). – NRazgl 37 (1988), 624–625.

Narat-Šrekl, Jožica: Izdaje slovenskih protestantskih piscev v jubilejnih letih. – JiS 33 (1987/88), 174–184.

Nartnik, Vlado: Šest ljudskih legend ob eni romanci. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 59–69.

– Začetna motivika ustnega slovstva. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 70–83.

Naše stare pesmi. [Zbral] T. Q. – Dom (Civdiale) 23 (1988), št. 1–22.

Nemec, Krešimir: Prodor nefikcije u suvremeni slovenski roman. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 151–159.

Novak, Vilko: Prekmurske rokopisne pesmarice od XVI. do sredine XVIII. stoletja. – Stopinje 1988, 31–36.

Osolnik, Vladimir: Njegoš in Slovenci. – NRazgl 37 (1988), 619–620, 651–652.

Osti, Josip: O sodobni slovenski poeziji. Uvodni esej k antologiji »Iz savremene slovenačke poezije«, ki je pred kratkim izšla v Sarajevu: pesmi je izbral in prevedel Josip Osti. – NRazgl 37 (1988), 359–360, 399–400.

Ošlak, Vinko: Literatura, meje in zeleni pas. – Koledar Družbe sv. Mohorja v Celovcu 1988, 57–62.

Paternu, Boris: Das Ausgangsmodell der slowenischen Literaturkritik. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 155–169.

– Sodobna slovenska poezija kot evolucijski problem. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 17–40.

Prevod v srbohrvaščino (Savremena slovenačka poezija kao evolucijski problem) v Radio Sarajevo – Treći program 1988, br. 59, 244–267.

Peršak, Tone: Zapiski o sodobni slovenski prozi in dramatik. – Sodobnost 36 (1988), 289–294.

Pirjevec, Marija: La situazione politica e culturale nella Slovenia napoleonica e Charles Nodier. – Acta neophilologica 21 (1988), 11–16.

Pogačnik, Jože: »Hoja za rožo čudotvorno«. O zbirki »Slovenska književnost« v tridesetih knjigah, ki jih je izdala Matica srbska v Novem Sadu, o slovenistiki in jugoslavistiki, literarnozgodovinskih projektih in metodah govori – Spraševal je France Vurnik. – NRazgl 37 (1988), 48, 39.

– Slovenska Lepa Vida ali hoja za rožo čudotvorno. (Motiv lepe Vide v slovenski književnosti.) – V Lj., CZ 1988. 318 str.

– Slovenski srednji vek in vprašanje »literarnosti«. – Sodobnost 36 (1988), 599–614.

– Srednji vek na Slovenskem kot slovstveni pojem. – NRazgl 37 (1988), 414–415.

Poniž, Denis: Vloga konkretne in vizualne poezije v konstituiranju in življenju slovenskih literarnih neoavangard 1965–1975. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 119–123.

Pretnar, Tone: O repertoarju in »pomenu« verzni oblik v slovenskem pesništvu druge polovice devetnajstega stoletja. – Słowiańska metryka porównawcza III. Semantyka form wierszowych. Wrocław 1988, 189–209.

– Šantav Pegaz moj. – Slava 3 (1988/89), št. 1, 54–58.

Verzificirana korespondenca penatov.

Rajhman, Jože: Slovenski protestantizem kot odločilna razvojna stopnja slovenske narodne biti. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 109–117.

Rotar, Janez: K poetiki angažiranosti sodobne proze. – 2000 1988, št. 42/43, 71–82.

– Sein, Fühlen, Denken. Die slowenische und kroatische Gegenwartsliteratur. – Podium (Baden) 1988, H. 69/70, 17–23.

Rupel, Dimitrij: Predlog modela za preučevanje slovenske umetnosti v šestdesetih letih. – Sodobnost 36 (1988), 1073–1083.

Scherber, Peter: Der Sonettenkranz. Eine slowenische Gattung? – Gattungen in den slavischen Literaturen. Beiträge zu ihren Formen in der Geschichte. Köln–Wien 1988, 727.

Simoniti, Primož: Ob dveh tekstih iz latinite na Slovenskem. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 95–107.

Stankowicz, Aleksandra: Rosyjskie i polskie inspiracje moderny sloweńskiej. – Studia Rossica Posnaniensia. Zst 20. Poznań 1988, 147–153.

Stanonik, Janez: The reception of American and Canadian literatures in Slovenia. – Cross-cultural studies. American, Canadian and European literatures: 1945–1985. Lj. 1988, 329–335.

Stanonik, Marija: Iskanje identitete slovenske slovstvene folkloristike. (K zgodovini razmerja med etnologijo in folkloristiko.) – Traditiones 17 (1988), 41–70.

Stanovnik, Majda: Položaj in poetika literarnega prevoda na Slovenskem 1945–1965. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 399–411.

Stojanović, Bojana: Poetika univerzalizma u mladom slovenačkom pesništvu (na primerima poezije B. A. Novaka, Š. Remica, M. Kne, J. Potokara i A. Debeljaka.) – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 131–136.

Strutz, Johann: Vorüberlegungen zu einer Typologie der slowenischen Literaturen in Italien und Kärnten. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 199–212.

Suša, Barbara: Ga mar poznaš – neznanca? Ob branju pesmi Slovencev v Avstraliji. – Zbornik avstralskih Slovencev 1988. Sydney 1988, 151–152.

Šifrer, Jože: Pisatelji in knjige. Maribor, Obzorja 1988. 318 str. (Razpotja. 39.)

Terseglav, Marko: Odmevi hajduštva in uskoštva v ljudski poeziji na Slovenskem. – Zbornik rado-va XXXV kongresa folklorista Jugoslavije. Tito-grad 1988, 540–544.

Virk, Tomo: Rošlin in Verjanko ali Mlada slovenska proza. – Problemi 26 (1988), št. 1/2 (= Literatura št. 4), 171–185.

Vogel, Herman: Sodobno slovensko pesništvo. Spremni esej k antologiji sodobne slovenske poezije, ki je izšla kot 27. knjiga zbirke Slovenska književnost v Novem Sadu. – NRazgl 37 (1988), 153–154.

Zdravec, Franc: Literatura maloštevilnega naroda, komparativistika in literarna teorija. – JiS 33 (1987/88), 81–90.

Zupančič, Metka: La reception du nouveau roman français en Slovenie. – Acta neophilologica 21 (1988), 39–51.

Žerjal, Vita: Zametki novih poetik. (O sodobni poeziji mladih avtorjev.) – Problemi 26 (1988), št. 6 (= Literatura št. 5), 116–130, št. 8 (= Literatura št. 6) 103–111.

ADAMIČ LOUIS

Adamič, France: Nekaj graje in hvale o delih in delovanju Louisa Adamiča. Ob 90-letnici rojstva. – Obzornik 36 (1988), 430–435.

– Stiki Juša Kozaka z Louisom Adamičem. – Zbornik občine Grosuplje 15 (1988), 101–109.

Glavan, Mihael: Korespondenca Louisa Adamiča v NUK. Prispevki h gradivski osnovi. – Zbornik občine Grosuplje 15 (1988), 101–109.

Krašovec, Stane: Louis Adamič pri delu. Nekaj spominov. – Prav tam, 119–122.

Petrič, Jerneja: Louis Adamic in the after-war period: the tradition of literary journalism. – Cross-cultural studies. American, Canadian and European literatures: 1945–1985. Lj. 1988, 409–411.

Žitnik, Janja: Stiki Louisa Adamiča z Edvardom Kardeljem in njuno skupno potovanje po Jugoslaviji leta 1949. – Zbornik občine Grosuplje 15 (1988), 91–99.

BALANTIČ ANTON

Pibernik, France: K problemu Balantičeve rokopisne zbirke. – Nova revija 7 (1988), št. 80, 1837–1847.

BARBARIČ ŠTEFAN

Ivanišin, Nikola: Zapis o Štefanu Barbariču 1920–1988. – Zadarska revija 37 (1988), 449–459.

Mahnič, Joža: Življenje in delo Štefana Barbariča. – SR 36 (1988), 311–312.

Novak, Vilko: Slovstvenozgodovinsko delo dr. Štefana Barbariča. – Časopis za zgodovino in narodopisje n. v. 24 (1988), 315–317.

– V spomin dr. Štefana Barbariča. – Stopinje 1988, 180–183.

Zadravec, Franc: Doktorju Štefanu Barbariču v spomin. – JiS 34 (1988/89), 70–71.

BERKOPEC OTON

Kreft, Bratko: Dr. Oton Berkopec. – SR 36 (1988), 459–460.

Moravec, Dušan: Oton Berkopec. 1906–1988. – NRazgl 37 (1988), 576.

BEVK FRANCE

Pantelev, Dimiter: Bolgarski spomini na Franceta Bevka. – Primorska srečanja 12 (1988), 516–519.

BOR MATEJ

Bor, Matej: Iz pomenka v TV Ljubljana. – Borec 40 (1988), 1134–1136.

Spraševala Alenka Zor-Simoniti.

Kreft, Bratko: Zapis o antologiji Borove lirike. – Borec 40 (1988), 1129–1132.

BOŽIČ PETER

Podpečan-Polanc, Gizela: Humanizem kot fikcija ali razmišljanje o Božičevi drami »Mravlje so še na zvezdah«. – Obrazi 18 (1988), št. 1/2, 60–66.

BUTKOVIČ PETER

Hladnik, Miran: Peter Butkovič in njegova črtica. – Primorska srečanja 12 (1988), 452–453.

CANKAR IVAN

Čepelevskaja, T.: Žanrovaja specifika proizvedenija I. Cankara »Batrak Erneji i ego pravo«. (K

voprosu o žanre pritči v slovenskoj literature.) – Sovetskoe slavianovedenie (Moskva) 1988, nr. 3, 56–64.

Golar, Manko: Očetovi spomini na Ivana Cankarja. – Obzornik 36 (1988), 436–442.

Grafenauer, Niko: Sled doktorja Fausta. – Nova revija 7 (1988), št. 78/79, 1691–1695.

Hribar, Tine: Cankar in Nietzsche (hrepenenje in volja do moči). – Nova revija 7 (1988), št. 78/79, 1700–1705.

Martinović, Juraj: Cankareva opredeljenja i preusmjerjenja. – Radio Sarajevo – Treći program 1988, br. 59, 221–243.

Nartnik, Vlado: Ivan Cankar med Solovjovom in Orwellom. – Slava 2 (1987/88), št. 2, 175–185.

Novačan, Anton: Novačanovi spomini na Ivana Cankarja. [Pripravil] Igor Grdina. – JiS 33 (1987/88), 184–187.

Ponatis iz: Naša vas (Celje) 15. 12. 1921. Z uvodom I. Grdine.

Pahor, Boris: Evropski Cankar. – Nova revija 7 (1988), št. 78/79, 1706–1708.

Snoj, Jože: Cankarjev Bog srca kot ponotrzanjeni krščanski Bog. – Nova revija 7 (1988), št. 78/79, 1696–1699.

Zadravec, Franc: Der Teufel in Cankars Werk. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 171–182.

CHINESE RINO

Merkù, Pavle: Rezijanski pesniki. – Primorska srečanja 12 (1988), 35–37.

Rino Chinese, Renato Quaglia, Silvana Paletti.

CUNDRIČ VALENTIN

Cundrič, Valentin: Svet in pesem. (Pogovor s pesnikom Valentinom Cundričem ob njegovih knjigah Blaga beseda jezika, Najdipes in Na gori spremenjenje.) – Dialogi 24 (1988), št. 10/11, 77–80.

Pogovarjala se je Sonja Koranter.

ČOP MATIJA

Pirjevec, Marija: Italijanska romantika v korespondenci Savio-Čop. – SR 36 (1988), 33–39.

DAJNKO PETER

Moder, Janko: Peter Dajnko – prevajalec Svetega pisma. Nekaj misli za improvizacijo. – Prevajalci Pomurja in Porabja. Lj. 1988, 15–25.

DALMATIN JURIJ

Giesemann, Gerhard: Psalmennachdichtungen bei Trubar, Dalmatin, Krelj – Reformatorisches Bekenntnis im Vergleich. – Gattungen in den slavischen Literaturen. Beiträge zu ihren Formen in der Geschichte. Köln–Wien 1988, 697–725.

DEBELJAK ALEŠ

Snoj, Vid: Veščina umiranja. Esej o poeziji Aleša Debeljaka. – Problemi 26 (1988), št. 13 (= Literatura št. 7), 89–117.

ELLER FRAN

Bernik, France: Fran Eller und die österreichische Moderne. – Wiener slawistischer Almanach 22 (1988), 145–154.

FINŽGAR FRAN SALEŠKI

Finžgar, Fran Saleški: Zbrano delo. Deseta knjiga. Dramatika. Ur. in opombe napis. Jože Šifrer. Lj., DZS 1988. 581 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 155.)

FRANČIČ FRANJO

Poniž, Denis: Zasledovalec samega sebe. – V: Frančič, Franjo: Jeb. Roman. Murska Sobota 1988, 177–185.

GAJŠEK VLADIMIR

Rozman, Božidar: Razdvojenost sodobnega človeka v romanu Vladimira Gajška Ikarovo perje. – JiS 33 (1987/88), 228–233.

GLAZER JANKO

Glazer, Janko: Suplent v Arandelovcu (1942). – Dialogi 24 (1988), št. 10/11, 134–136. Prva objava iz avtorjeve zapuščine.

GODINA FERDO

Vugrinec, Jože: Godinovo literarno delo z vojno tematiko. – Sodobnost 36 (1988), 394–405.

GRADIŠNIK BRANKO

Poniž, Denis: Krušljivi mitos, nepredvidljiva metafikcija. – Nova revija 7 (1988), št. 75/76, 1061–1065.

O knjigi Mistifikcije.

GRADNIK ALOJZ

Kermauner, Taras: Gradnikovo razmerje do Boga. – Oznanjenje 7 (1988), 8–17.

GRAFENAUER NIKO

Martinović, Juraj: Dva tipa soneta i dva vida njegove recepcije. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 63–80.

Niko Grafenauer, Štukature; Rajko Petrov Nogo, Bezakonje.

Nartnik, Vlado: Poskus branja. – Slava plus (1988), 13–14.

Pesem Ljubezen.

GREGORČIČ SIMON

Dolenc, Janez: Simon Gregorčič – napajali so me s pelinom. – Primorska srečanja 12 (1988), 613–615.

20. poglavje iz knjige Simon Gregorčič (Znameniti Slovenci).

Kambič, Mirko: Fotografski portret. Simon Gregorčič (1844–1906). – Obzornik 36 (1988), 573–577.

Štrancar, Marjan: Za Gregorčičevo Soči ob njeni 110-letnici in obletnici tabora v Šempasu. – JiS 34 (1988/89), 77–79.

GREGORIČ JOŽE

Glavan, Mihael: Osemdeset let profesorja Jožeta Gregoriča. – Zbornik občine Grosuplje 15 (1988), 153–154.

GRÜN HERBERT

Barbarič, Štefan: Herbert Grün in Mitja Mejak. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 217–225.

Grün, Herbert: Pisma Herberta Grüna. [Objavil] Dušan Željeznov. – Dialogi 24 (1988), št. 5/6, 114–122, št. 7/9, 160–165.

Pisma D. Željeznovu iz let 1945 in 1946.

HARTMAN MILKA

Hartman, Milka: O pevki in učiteljici. (Pogovor z Milko Hartman.) – Koroški koledar 1988, 93–98.

Pogovarjala se je Maja [Haderlap?].

HIENG ANDREJ

Šalamun-Biedrzycka, Katarina: Poljski prevod Čarodeja A. Hienga in problem pripovedne perspektive. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 427–438.

JAKLIČ FRANC

Barbarič, Štefan: Ljudski pripovednik Franc Jaklič-Podgoričan. Ob petdesetletnici smrti. – Zbornik občine Grosuplje 15 (1988), 71–78.

JANČAR DRAGO

Inkret, Andrej: Jančarjeve tri tragikomedije. – V: Jančar, D.: Tri igre. Dedalus. Klementov padec. Zalezujoč Godota. Lj. 1988, 275–304.

Udovič-Medved, Vida: Moč in nemoč Jančarjevega Briljantnega valčka. – Jis 33 (1987/88), 224–228.

JARC MIRAN

Gedrih, Igor: Jarčev roman Novo mesto v luči avtobiografske refleksije. – Sodobnost 36 (1988), 836–841.

Poglavje iz prikaza Miran Jarc in roman Novo mesto.

JENKO SIMON

Golež, Marjetka: Jenkova »Lenčica« in vprašanje ponarodelosti te pesmi. – Traditiones 17 (1988), 169–186.

JESIH MILAN

Pretnar, Tone: O verzju Jesihovega prevoda Shakespearejevega Sna kresne noči. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 413–426.

KALAN FILIP

Peršak, Tone: Zapiski o sodobni slovenski prozi in dramatiki II. Filip Kalan: Svet komedijantov. – Sodobnost 36 (1988), 833–835.

KETTE DRAGOTIN

Golar, Manko: Dragotin Kette. Iz pripovedovanja mojega očeta Cvetka Golarja. – Obzornik 36 (1988), 365–366.

KOCBEK EDVARD

Cotič, Alenka: Kocbekova predvojna politična misel. – 2000 1988, št. 42/43, 121–140.

Edvard Kocbek. Poezija, kultura, politika. Lj., Komunist 1988. 179 str. (Študijski zvezek. 10.) Vsebuje: Boris Paternu, Predgovor; Franc Zadravec, Kocbekova prednovelistična proza; Janko Kos, Kocbekova pripovedna proza v luči primerjalne književnosti; Spomenka Hribar, Narodnoosvobodilni boj kot poiesis; France Bernik, Strah in pogum v razvoju slovenske vojne proze; Marcel Štefanič, Fikcije: resnica in videz v povojni zgodovini; Matej Rode, Edvard Kocbek prevajalec; Marko Jenšterle, Kocbekovo komuniciranje z zgodovino; Marko Kerševan, Edvard Kocbek: krščanstvo, družba, politika; Vekoslav Grmič, Nekateri korenine pogledov Edvarda Kocbeka; Janko Prunk, Edvard Kocbek (1904–1981); Lev Kreft, Politični pomen Straha in poguma; Peter Kovačič, Kocbekovi nazori o narodu; Zoran Polič, Edvard Kocbek – poezija, kultura,

politika; Anton Trstenjak, Edvard Kocbek ekstatična osebnost, ne politik; Janez Gradišnik, Kocbekova nedodelana podoba.

Grdina, Igor: Vojni dnevniki Edvarda Kocbeka. – SR 36 (1988), 427–436.

Kreft, Lev: Kritika Strahu in poguma ob izidu. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 227–233.

Mikeln, Miloš: Edvard Kocbek in slovenski PEN 1975. – Nova revija 7 (1988), št. 69/70, 286–287.

Olof, Klaus Detlef: Slowenisch-kroatische Literaturbeziehungen am Beispiel Edvard Kocbek – Slavko Mihalič. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 89–102.

Paternu, Boris: Slovene modernism: Župančič, Kosovel, Kocbek. – Cross currents 7. Ann Arbor, Mich. 1988, 321–336.

Rupel, Dimitrij: The heresy of Edvard Kocbek. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 51–60.

Šetinc, Franc: Pojasnilo h Kocbekovemu dnevniku. – Nova revija 7 (1988), št. 69/70, 285.

KOPITAR JERNEJ

Bonazza, Sergio: Kopitar als Vermittler zwischen Jacob Grimm und Italien. – O dvestagodišnjici Jakoba Grima. Bgd 1988, 215–232.

Jež, Niko: Emil Korytko and Kopitar. – Etnološka stičišča 1. Lj. 1988, 29–32.

Milutinović, Kosta: Vuk i Kopitar. – Zbornik Matice srpske za slavistiku (Novi Sad) 34 (1988), 17–47.

Pogačnik, Jože: Bartholomäus Kopitar und Vuk Karadžić. – Sprache, Literatur, Folklore bei Vuk Stefanović Karadžić. Wiesbaden 1988, 71–87.

– Srpske teme u korespondenciji J. Kopitara s J. Grimmom. – Revija (Osijek) 28 (1988), 265–273. Isto v: O dvestagodišnjici Jakoba Grima. Bgd 1988, 203–214.

KORUZA JOŽE

Kmecl, Matjaž: Jože Koruza 1935–1988. – Jis 34 (1988/89), 1–2.

Kocijan, Gregor: Jože Koruza. – Prosvetni delavec 39 (1988), št. 12, 2.

Paternu, Boris: Jože Koruza (1935–1988). – SR 36 (1988), 312–316.

Isto v: Zgodovinski časopis 42 (1988), 575–578.

KORYTKO EMIL

Novak, Vilko: Emil Korytko's unpublished materials on Slovene folk life. – Etnološka stičišča 1. Lj. 1988, 13–18.

Ostroměcka-Frączak, Božena: Personality of Emil Korytko in the light of his poems, letters and ethnographic notes. – Etnološka stičišča 1. Lj. 1988, 21–28.

Pretnar, Tone: Concerning the verse forms used in the Slovene translations of Korytko's poems. – Etnološka stičišča 1. Lj. 1988, 33–37.

Glej tudi pri Kopitar Jernej!

KOSOVEL SREČKO

Locher, Jan Peter: Ansätze zu einem Vergleich der poetischen Syntax von Kosovel, Šimić und Nastasijević. – Schweizerische Beiträge zum X. Internationalen Slavistenkongress in Sofia, September 1988. Bern [etc.] 1988, 213–243.

Pirjevec, Marija: Srečko Kosovel fra tradizione e avanguardia. – Studi Goriziani 67 (1988), gennaio-guigno, 73–82.

Saksida, Igor: Interpretacija Pesmi št. X, Konsa 5 in Sferičnega zrcala. – Sodobnost 36 (1988), 311–323.

Šušteršič, Marjeta: Likovnost Integralov Srečka Kosovela. – SR 36 (1988), 61–79.

Troha, Vera: O Kosovelu in italijanskem futurizmu. – Primerjalna književnost 11 (1988), št. 2, 1–14.

Vrečko, Janez: Konstruktivizem u Sloveniji – afirmacija pojma. – Polja (Novi Sad) 34 (1988), br. 347, 13–15, br. 348/349, 79–81.

Zadravec, Franc: Srečko Kosovel (1904–1926) in ruski pesniški konstruktivizem – podobnosti in razločki. – SR 36 (1988), 195–216.

Glej tudi pri Kocbek Edvard!

KOŠAK PETER

Kmecl, Matjaž: Aurora australis, Žohar in Košak. – Sodobnost 36 (1988), 63–64.

KOTNIK STANKO

Žagar, France: Ob šestdesetletnici Stanka Kotnika. – JiS 33 (1987/88), 211–212.

KOVIČ KAJETAN

Juvan, Marko: Svet kot besedilo, besedilo kot medbesedilo. – Slava plus (1988), 16–21.
Pesem Bela pravljica.

KOZAK JUŠ

Kozak, Juš: Zbrano delo. Prva knjiga. Zgodnja proza. Ur. in opombe napis. Jože Munda. Lj., DZS 1988. 412 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 157.)

Glej tudi pri Adamič Louis!

KOZAK PRIMOŽ

Darasz, Zdzisław: Elementi dramskega oblikovanja Primoža Kozaka. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 209–215.

KRAIGHER LOJZ

Kraigher, Lojz: Zbrano delo. Deveta knjiga. Esezistika in publicistika. Ur. in opombe napis. Dušan Moravec. Lj., DZS 1988. 426 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 156.)

KRAKAR LOJZE

Krakar, Lojze: Krik. Izbrane pesmi. Sa slovenačkog prev. Milan Đorđević. Pogovor Boris Pateranu. Beograd, Rad 1988. 73 str. (Reč i misao. Nova serija. 419.)

KRANJEC MIŠKO

Hafner, Gema: Odmevnost umetniške besede Miška Kranjca. – Prevajalci Pomurja in Porabja. Lj. 1988, 65–66.

Pričevanja o pisatelju Mišku Kranjcu. Lendava, Kulturna skupnost občine 1988. 36, 34 str. (Lendavski zvezki. 10.)

Priključeno: Vallomások Vljaj Lajosról.

Zadravec, Franc: »Anketni list« kot pripovedna oblika (primer Miško Kranjec). – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 137–144.

– Obrazi ljubezenskega motiva v Kranjčevi prozi. – V: Kranjec, M.: Smehljaj. Ljubezenske novele. Murska Sobota 1988, 333–359.

– Poet prekmurskih ravnin. Miško Kranjec 1908–1983. Murska Sobota, Pomurska založba 1988. 405 str.

KREK JANEZ EVANGELIST

Mahnič, Mirko: Krekovo leposlovno delo. – Bogoslovni vestnik 48 (1988), 33–44.

KRELJ SEBASTIJAN

Glej pri Dalmatin Jurij!

KUMERDEJ BLAŽ

Hojan, Tatjana: Blaž Kumerdej (1738–1805). – Mohorjev koledar 1988, 118–119.

Slanovic, Branko: Blaž Kumerdej. – Kronika 36 (1988), 175–184.

KUNTNER TONE

Kuntner, Tone: Pogovor s pesnikom Tonetom Kuntnerjem. – Zbornik avstralskih Slovencev 1988. Sydney 1988, 140–141.
Pogovarjal se je Ivan Žigon.

KŪZMIČ MIKLOŠ

Zadavec, Jože: Vest, pomnik ali spodbuda? Prvemu prekmurskemu katoliškemu pisatelju Miklošu Kūzmiču odkrili spominsko ploščo na Kukulji v Dolnjih Slavečih. – Stopinje 1988, 71–74.

LAINŠČEK FERİ

Lainšček, Feri: Mali zeleni patriot. Pogovor s Ferijem Lainščekom. Pripravil Milan Skledar. – Mentor 9 (1988), št. 1/2, 53–58.

LEVEC FRAN

Janež, Stanko: Slovenstvo na prelomu. Zgodba iz Levčevega urejanja »Ljubljanskega Zvona« in ustanovitve Lampetovega »Doma in sveta« pred sto leti. – Obzornik 36 (1988) 814–819, 868–872. Neobjavljeni odlomek iz monografije Fran Levec, Lj. 1980 (Znameniti Slovenci).

LEVSTIK FRAN

Kmecl, Matjaž: Spomin na Levstika ob 100-letnici njegove nesrečne smrti. – Prešernov koledar 1988, 56–61.

LIPUŠ FLORJAN

Borovnik, Silvija: Lipuševa mladjevska kratka proza. – NRazgl 37 (1988), 212–213.

Strutz, Janez: Vaška tematika v novejši literaturi na avstrijskem Koroškem. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 169–175.

LOGAR JANEZ

Kocijan, Gregor: In memoriam akademiku Janezu Logarju. – JiS 33 (1987/88), 91–92.

LOKAR FRANCE

Müller, Jakob: Ob sedemdesetletnici pesnika Franceta Lokarja. – Zbornik občine Grosuplje 15 (1988), 159–161.

MAHNIČ JOŽA

Barbarič, Štefan: Joža Mahnič. – SR 36 (1988), 1–4.

Bernik, France: Dr. Joža Mahnič. Sedemdesetletnica. – NRazgl 37 (1988), 573.

Lah, Andrijan: »A cilj nam je visoko posajen...« Ob 70-letnici dr. Joža Mahniča. – JiS 34 (1988/89), 31–33.

MAISTER RUDOLF

Zadavec, Franc: Rudolf Maister (1874–1934). – V: Maister-Vojanov, R.: Pesmi. Mb., Obzorja 1988, 77–87.

MAJCEN STANKO

Lah, Andrijan: Stoletnica rojstva književnika Stanka Majcna (1888–1988). – Mohorjev koledar 1988, 124–126.

Majcen, Stanko: Kasija. Prekop. Revolucija. Izbr. in spremno besedo napis. Goran Schmidt. Lj., MK 1988. 273 str. (Knjižnica Kondor. 249.) Str. 191–273: Goran Schmidt, Oris življenja in dela Stanka Majcna.

MAUSER KARL

Mazora, Mirko: Pesmi. Pesmi izbr., ur. in spremno besedo napis. Marijan Breclj. Gorica, Katoliško tiskovno društvo 1988. 157 str. Str. 5–22: M. Breclj, Skromna popotnica Mazorovim pesmim.

MEJAK MITJA

Glej pri Grün Herbert!

MENART JANEZ

Korenevskaja, Natal'ja Mihajlovna: O Janezu Menarte. – V: Menart, J.: O naših dnjah. Stih. Moskva 1988, 3–12.

MENCINGER JANEZ

Barbarič, Štefan: Janez Mencinger (1838–1912). – Mohorjev koledar 1988, 121–124.

Mahnič, Joža: Značilnosti in problemi Mencingerjevega zgodnjega pripovedništva. – SR 36 (1988), 5–11.

MERHAR BORIS

Terseglav, Marko: Ob osemdesetletnici prof. Borisa Merharja. – Traditiones 17 (1988), 375–376.

MILČINSKI FRANE

Vuga, Saša: Frane Milčinski. – Sodobnost 36 (1988), 341.

MINATTI IVAN

Kralj, Jaka: Pesmi Ivana Minattija v Utrinkih iz leta 1944. – Obzornik 36 (1988), 140–145.

MOŠKRIČ JOŽE

Dolgan, Milan: Krleževa Golgota in dramatika Jožeta Moškriča. – JiS 33 (1987/88), 200–208.

– Liki duhovnikov v slovenski dramatik – Moškričevi župniki. – Znamenje 18 (1988), 146–154, 253–263.

Moškrič, Jože: Venec slovenske dramatike. Ur. Milan Dolgan. Lj., samozaložba 1988. 202 str. Str. 7–16: Milan Dolgan, Popolnost Moškričeve dramatike ali Moškrič in Plečnik.

MRAK IVAN

Zupet, Krištof: Dramatik Ivan Mrak. (1906–1986.) – Mohorjev koledar 1988, 143–144.

MRZEL LUDVIK

Namorš, Veljko: Znova o neki rehabilitaciji. Justične zablode in »zablode«; zadeva Ludvika Mrzela. – NRazgl 37 (1988), 664.

MUCK KRISTIЈAN

Kermauner, Taras: Predrojtvo kot nerazločljivo dno palimpsestov. (Ob Muckovi poeziji.) – Dialogi 24 (1988), št. 7/9, 101–108.

MURN JOSIP

Golar, Manko: Josip Murn-Aleksandrov. Po pripovedovanju očeta pesnika Cvetka Golarja. – Obzornik 36 (1988), 191–195.

NOVAK BORIS A.

Kermauner, Taras: Onkraj palimpsestov. – Nova revija 7 (1988), št. 73/74, 749–764, št. 75/76, 1036–1052.

PALETTI SILVANA

Glej pri Chinese Rino!

PAVEL AVGUST

Barbarič, Štefan: Avgust Pavel in slovensko ljudsko izročilo (posebej v zvezi z mitom Kralja Matjaža). Ob stoletnici rojstva A. Pavla. – Časopis

za zgodovino in narodopisje n. v. 24 (1988), 3–12.

Filo, Jože: Pavlovi prevodi slovenskih ljudskih pesmi v madžarščino. – V: Prevajalci Pomurja in Porabja. Lj. 1988, 33–45.

Gállos, Urška: Hlapec Jernej v madžarskem prevodu Avgusta Pavla. – Prav tam, 47–50.

Novak, Vilko: Po stoletnici Avgusta Pavla. – Stopinje 1988, 49–53.

– Pripombe o Avgustu Pavlu. – Časopis za zgodovino in narodopisje n. v. 24 (1988), 313–314.

Šiftar Vanek: Ob stoletnici dr. Avgusta Pavla (Agoston Pavel) 1886–1986. – Časopis za zgodovino in narodopisje n. v. 24 (1988), 13–26.

PETRE FRAN

Nemec, Krešimir: Fran Petre u tokovima slovenske znanosti o književnosti. – Radovi Zavoda za slavensku filologiju (Zagreb) 23 (1988), 85–95.

PRAČEK-KRASNA ANA

Mercina, Marija: Gospa Ana Praček. – Primorska srečanja 12 (1988), 450–451.

Prešeren, Jože: Anna Praček Krasna (1900–1988). In memoriam. – Rodna gruda 35 (1988), št. 5, 26.

PREŠEREN FRANCE

Juvan, Marko: Krst pri Savici kot »citata«. – Problemi 26 (1988), št. 8 (= Literatura št. 6), 87–102.

Paternu, Boris: Zdravljica skozi čase. – V: Prešeren, France: Prešernova Zdravljica. Lj. 1988, f. [9]–[26].

Isto v: Dialogi 24 (1988), št. 12, 48–51.

Radešček, Rado: Kletev nesrečne matere. – Rodna gruda 35 (1988), št. 4, 12–13.

O sledi ljudskega izročila v Prešernovi pesmi Romanca od Strmega gradu.

Pretnar, Tone: Součinkovanje cezure in refrena v dolgem trohejskem verzu Prešernovih Gazel. – Stih u pesmi. Novi Sad 1988, 137–147.

Rode, Matej: Krst pri Savici v prevodih. – JiS 33 (1987/88), 171–174.

Shao-Hua, Diao: France Prešeren na Kitajskem. – Obzornik 36 (1988), 82–85.

Isto v: Prevajalci Pomurja in Porabja. Lj. 1988, 97–99.

Vurnik, France: Prešeren. Slovenstvo – ilirizem – slovanstvo. – Rodna gruda 35 (1988), št. 2, 26–27.

Zorec, Črtomir: Utrinki s poti po Prešernovih stopinjah. – Obzornik 36 (1988), 133–135, 226–229, 460–462, 562–565, 656–659.

Od 3. nadaljevanja naslov Utrinki.

PREŽIHOV VORANC

Cooper, Henry R., Jr.: The structure of Prežihov Voranc's Samorastniki. – Slavic and East European Journal (Tempe, Arizona) 32 (1988), nr. 1, 72–83.

Hladnik, Miran: Prežihov Boj na požiralniku in metodološka vprašanja analize pripovedne proze. – SR 36 (1988), 339–348.

PRIJATELJ IVAN

Stanovnik, Majda: Prijateljeva kritika slovenskih prevodov Puškina. – Prevajalci Pomurja in Porabja. Lj. 1988, 111–122.

QUAGLIA RENATO

Glej pri Chinese Rino!

RAVLJEN DAVORIN

Orožen, Božena: Davorin Ravljen – član »zveste čete«. – Celjski zbornik 1988, 163–176.

REBULA ALOJZ

Skaza, Aleksander: Usoda 'romana' v pripovedništvu Alojza Rebule. (Zastavitev vprašanja.) – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 161–168.

REMIC-JAGER VERA

Vurnik, France: Frankolovski zločin v dramskih upodobitvah Vere Remic-Jager. – Borec 40 (1988), 1293–1296.

ROVAN PAVLA

Gaborovič, Nada: Osemdeset let Pavle Rovano-ve. (Besede na priložnostni slovesnosti v Čobalovi galeriji v Mariboru, 21. januarja 1988.) – Borec 40 (1988), 380–381.

ROŽANČ MARJAN

Kermauner, Taras: Ob Rožančevi drami Prizori s Hudičem. – 2000 1988, št. 42/43, 83–120.

SELIŠKAR TONE

Markovič, Mirko: Specifičnosti humora »Slavnog vojevanja« Branka Čopića i »Mazgi« Toneta

Seliškara kao izraz društvene strane književnog dela. – Detinjstvo (Novi Sad) 14 (1988), br. 1/2, 50–54.

SLOMŠEK ANTON MARTIN

Habjan, Vlado: Prosvetitelj Anton Martin Slomšek – Prešernov sošolec, neusojeni primas in njegov zgodovinski pomen za Slovence. Odlomek iz še ne objavljene monografije. – Obzornik 36 (1988), 87–100.

SMOLE DOMINIK

Bobrownicka, Maria: Problemi strukture Smoletove Antigone. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 187–192.

Brlenič-Vujić, Branka: Mitska slika u Matkovićevom Heraklu i Smolevoj Antigoni. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 193–207.

STRNIŠA GREGOR

Grafenauer, Niko: Odisej v labirintu. – Nova revija 7 (1988), št. 71/72, 357–363.

Hladnik, Miran: Kaj se izluči iz želoda? – Slava plus (1988), 24–26.
Ciklus Želod.

Hribar, Tine: Transcendentalna logika očesa. – Nova revija 7 (1988), št. 71/72, 364–392.

Kejžar, Franc: Aktualnost Strniševih dram. – V: Strniša Gregor: Svetovje. Lj. 1988, 389–398.

Korošec, Rajko: V želodu je zelena prikazen hrasta. – Slava plus (1988), 27–33.
Ciklus Želod.

Kržišnik, Erika: Kapica ima fantička. (Razmerje med zunanjo in notranjo obliko.) – Slava plus (1988), 34–43.
Ciklus Želod.

Novak-Popov, Irena: O vesoljski zavesti. – Slava plus (1988), 44–50.
Ciklus Želod.

Pavlič, Darja: Cohenova sistematika komparacij, aplicirana na poezijo G. Strniše. – Res 1 (1988), str. 43–50.

Pretnar, Tone: O verz u in kitici. – Slava plus (1988), 51–53.
Ciklus Želod.

– Strniševa štirivrstičnica. – Seminar slov. jezika, lit. in kulture 24 (1988), 143–155.

Snoj, Jože: Ptič feniks Strniševe poezije. – Nova revija 7 (1988), št. 71/72, 393–402.

Stanek, Janez: Na poti k etični umetnini. – Nova revija 7 (1988), št. 71/72, 407–416.

Strehovec, Janez: Znanost pesnenja. – Nova revija 7 (1988), št. 71/72, 403–406.

Tauffer, Veno, Jože Snoj, Niko Grafenauer: Iz pogovora o Strniševih »Ljudožercih« na 6. srečanju slovenskih pesnikov v Kranju. – Nova revija 7 (1988), št. 71/72, 423–427.

Virk, Jani: O Itaki nič novega. – Nova revija 7 (1988), št. 71/72, 420–421.

SVETINA IVO

Svetel, Boris: Ivo Svetina: Marija in živali – pesniški apokrif kot izhodišče postmodernističnega zatekanja k idealiteti. – SR 36 (1988), 293–299.

ŠALAMUN TOMAŽ

Brejč, Tomaž: Tomaž Šalamun in Julian Schnabel. Uvodni esej v ponatis pesniške zbirke Poker. – NRazgl 37 (1988), 284–285.

Debeljak, Aleš: Osnove literarne hagiografije. »Obča mesta« iz poetike Tomaža Šalamuna. – Mentor 9 (1988) št. 4/5, 59–62.

Jackson, Richard: The elegies of style. – The Georgia review 42 (1988), nr. 4 (Winter), 856–866.

ŠEGA DRAGO

Dolgan, Marjan: Jubilej profesorja Draga Šege. – Jis 33 (1987/88), 209–210.

ŠELIGO RUDI

Kardum, Simon: Revolucija, partija in Šeligova Ana. – Slava 2 (1987/88), št. 2, 117–134. Str. 135–137: Diskusija.

ŠTIH BOJAN

Gradišnik, Janez: Bojan Štih. – Mohorjev koledar 1988, 147–148.

ŠTREKELJ KAREL

Kropej, Monika: Štrekljevi sodelavci – zbiralci narodopisnega gradiva. – Traditiones 17 (1988), 225–275.

TAVČAR IVAN

Pogacar, Timothy: Childhood in the works of Ivan Tavčar: a comparison of the early works and the novel Visoška kronika. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 149–160.

TEMLIN FRANC

Vugrinec, Jože: Franc Temlin – prvi prekmurski prevajalec. – Obzornik 36 (1988), 735–737.

TORKAR IGOR

Torkar, Igor: Nekriv-kriv. Intervju Sodobnosti. [Spraševal] Ciril Zlobec. – Sodobnost 36 (1988), 1116–1123.

TRDINA JANEZ

Banaš, Leopoldina Veronika: Janez Trdina i Rijeka. – Dometi (Rijeka) 21 (1988), 237–246.

Godina, Maja: O karakterologiji ali Trdinova primerjanja Dolenjcev z Gorenjci. – Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije 5. Lj. 1988, 253–264.

TRUBAR PRIMOŽ

Dimnik, Martin: Primož Trubar and the mission to the South Slavs (1555–64). – The Slavonic and East European Review (London) 1988, 380–399.

Gerlanc, Bogomil: Trubarjev Ta slovenski koledar. – Slovenski koledar 1988, 45–47.

Rajhman, Jože: Trubarjeva Cerkovna ordninga. – Znamenje 18 (1988), 307–318.

Rotar, Janez: Trubar in južni Slovani. Lj., DZS 1988. 416 str.

– Viri Trubarjevega poimenovanja dežel in ljudstev in njegova dediščina. – Zgodovinski časopis 42 (1988), 315–361.

Glej tudi pri Dalmatin Jurij!

UDOVIČ JOŽE

Gradišnik, Janez: Spominu Jožeta Udoviča. – Mohorjev koledar 1988, 150–151.

Udovič, Jože: Pesmi. Lj., CZ 1988. 432 str.

Str. 5–8: Jože Udovič. Govorica poezije in pot do pesmi; str. 431–433: Drago Šega, Urednikova beseda.

VEGRI SAŠA

Poniž, Denis: Krhko ropstvo vrsta reči. (Zapis o konstelacijama Saše Vegri.) – Savremenik (Bgd) 34 (1988), knj. 8, 562–565.

Str. 556–557: Franci Zagoričnik, Saša Vegri.

VIDMAR JOSIP

Erjavec, Aleš: Vidmar in Ziherl. Nekateri teoretski vidiki polemike iz leta 1956. – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 235–241.

Kalezić, Zagorka: Vidmar in Krleža. Dialogi 24 (1988), št. 10/11, 91–96.

Maksimović, Vojislav: Vidmarovi pogledi na stvaralaštvo Ivana Cankara. – Mostovi (Pljevlja) 20 (1988), br. 101/102, 58–63.

Piletić, Svetozar: U svijetu Vidmarove estetske analize. – Prav tam, 73–76.

Pogačnik, Jože: Strukturna obilježja Vidmarove književne kritike. – Prav tam, 37–46.

VIDMAR MAJA

Žerjal, Vita: Erotika in eksistenca v poeziji Maje Vidmar. – JiS 33 (1987/88), 154–159.

VINCETIČ MILAN

Vincetič, Milan: Za svetlimi obzorji. Spraševal je Milan Skledar. – Mentor 9 (1988), št. 4/5, 51–56.

VODNIK VALENTIN

Kos, Janko: Tematizacija slovenstva in jugoslovanstva v poeziji slovenskih razsvetljenцев. – Gesta (Varaždin) 10 (1988), br. 29/31 (=Komparativno proučevanje jugoslovanskih književnosti. 3.), 29–42.

– Valentin Vodnik kot nacionalpolitični pesnik slovenskega razsvetljenstva. – SR 36 (1988), 13–32.

Vodnik, Valentin: Zbrano delo. Besedilo pripravil in opombe napisal Janko Kos. V Lj., DZS 1988. 510 str. (Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. 154.)

VODOVNIK JURIJ

Cvetko, Igor: Jest sem Vodovnik Juri. O slovenskem ljudskem pevcu 1791–1858. Besedilo uredila Marjetka Golež. Lj., Partizanska knjiga; Slov. Konjice, Kulturna skupnost občine 1988. 327 str.

VUGA SAŠA

Lah, Andrijan: Vugov Krtov kralj ali blesteča beseda slovenske proze. – Sodobnost 36 (1988), 663–669.

WOLKENSTEIN OSWALD

Habjan, Vlado: Prvi slovenski posvetni verzist Oswald Wolkenstein (1377–1445) in njegov čas. – Obzornik 36 (1988), 306–313, 379–384, 463–472, 569–573.

ZAGORSKI CVETKO

Šifrer, Jože: Cvetko Zagorski in njegovo vračanje k sebi. – V: Zagorski, C.: Vračanje k sebi. Lj. 1988, 241–255.

ZIDAR PAVLE

Murn, Ante: Selo i vlast u Zidarovu romanu »Sveti Pavel«. – Radovi. Sveučilište u Splitu. Filozofski fakultet – Zadar god. 27, sv. 27. Razdio filoloških znanosti 17. 1987/88, 207–219.

ZIHERL BORIS

Glej pri Vidmar Josip!

ZLOBEC CIRIL

Brazzoduro, Gino: Zlobec e la verità della poesia e dell'amore. – La battana (Rijeka) 25 (1988), giugno, 37–42.

Jähnichen, Manfred: Wege zur Synthese. (Bemerkungen zur Poesie von B. Koneski und C. Zlobec.) – Sodobni slovenski jezik, knjiž. in kultura. Lj. 1988, 81–88.

Zlobec, Ciril: Akademik, pesnik, prevajalec, publicist Ciril Zlobec o svojem delu. Vprašanja in odgovori. – Obzornik 36 (1988), 313–315.

ZOREC IVAN

Kozlevčar-Černelič, Ivana: Literarno delo pisatelja Ivana Zorca. – Zbornik občine Grosuplje 15 (1988), 79–89.

ZUPAN VITOMIL

Berger, Aleš: Apokalipsa samotnega staranja. – V: Zupan, V.: Apokalipsa vsakdanjosti. Lj. 1988, 221–229.

Debeljak, Aleš: Literature against the politics of oblivion. – Slovene studies (Columbus, Oh.) 10 (1988), 61–64.

Fenomen zapora v romanu Levitan.

Kreft, Mojca: Fragment o dramatik Vitomila Zupana. – Obrazi 18 (1988), št. 1/2, 49–54.

Stojanović, Bojana: Zupanovo »Putovanje na kraj proleca« ili čitanje kruga. – Polja (Novi Sad) 34 (1988), br. 357, 540–542.

ZUPANČIČ KATKA

Petrič, Jerneja: Pesniški opus Katke Zupančič. – Rodna gruda 35 (1988), št. 3, 28–29.

ŽOHAR JOŽE

Glej pri Košak Peter!

ŽUPANČIČ OTON

Golar, Manko: Oton Župančič. Po očetovem pripovedovanju. – Obzornik 36 (1988), 107–111.

Novak-Popov, Irena: Vesolje v kaplji rose: pripevek k pomenski analizi Župančičeve zbirke V zarje Vidove. – SR 36 (1988), 419–426.

Glej tudi pri Kocbek Edvard!

ANTOLOGIJE

Antologija savremene slovenačke poezije. Prir. Marija Mitrović. – Prokuplje, Književno društvo »Rade Drainac« 1988. 494 str.

Str. 5–19: Ciril Zlobec, Zapis o slovenačkoj poeziji; str. 477–484: Bibliografski podaci.

Iz savremene slovenačke poezije. Izbor, prevod, predgovor i bilješke Josip Osti. Sarajevo, Međunarodna književna manifestacija Sarajevski dani poezije 1988. 174 str.

Str. 5–15: Josip Osti, O savremenoj slovenačkoj poeziji; str. 159–169: Bilješke o piscima.

Javorov hudič. [Prir.] Franc Černigoj. Lj., Kmečki glas 1988. 285 str. (Glasovi. 1.)

Ljudsko izročilo Prekmurja. [Zapisal] Števan Kūhar. Zbr. in ur. [in] spremno besedo napis. Vilko Novak. Murska Sobotna, Pomurska založba 1988. 280 str. (Zbirka Panonika.)

Oblaki so rudeči. Ljudske in umetne iz prve svetovne vojne. Izbor in spremna beseda Janez Povše. Trst, ZTT 1988. 220 str. (Knjižna zbirka Kulturna dediščina.)

Str. 201–207: Janez Povše, Katera preteklost je živa?

Poti do obzorja. Izbor in spremna beseda Zmago Šmitek. – Lj., Borec 1988. 435 str.

Str. 377–417: Zmago Šmitek, Slovenska doživetja prostranstev.

Slovenska muza pred prestolom. Antologija slovenske slavlilne državniške poezije. Pesmi je izbr., bibliografijo in imenski seznam sest. ter spremno študijo napis. Marjan Dolgan. Lj., Univ. konferenca ZSMS, Knjižnica revolucionarne teorije 1988. 272 str. (Knjižna zbirka Krt. 57.)

Str. 261–272: Marjan Dolgan, Gloria in terra regnantis.

Sveta si, zemlja. Slovenska pokrajinska in domovinska pesem. Izbr., ur. in spremno besedo napis. Franc Zdravec. Lj., Prešernova družba 1988.

466 str. (Zakladnica uspešnic Prešernove družbe.)

Škrjanček poje. 200 slovenskih narodnih in ponarodelih pesmi z melodijo in harmonijo. Zbral in ur. Stanko Prek. Lj., DZS 1988. 277 str.

METODIKA

Bates, Julia, Sabina Grahek, Miran Hladnik, Urška Krevs, Mateja Povalej: Pisati – kako in čemu? – Slava 2 (1987/88), št. 2, 215–221. Šola kreativnega pisanja.

Berilo 2. Opombe so napisali po idejni zasnovi Janka Kosa Peter Kolšek, Andrijan Lah, Stanko Šimenc. Pri pripravi Berila in izboru besedil je sodeloval Tine Logar. Ur. Janko Kos. Mb., Obzorja 1988. 195 str.

Černigoj, Ksenija: Učiteljev govorni vzor kot sredstvo spodbude. – JiS 33 (1987/88), 212–223.

Golob, Berta: Branje za značko. – JiS 34 (1988/89), 47–48.

– Igrarije – besedne čarovnije. Lj., MK 1988. 47 str. (Velika izobraževalna slikanica.)

– Jezikovni vozli. Lj., Borec 1988. 69 str. (Zbirka Liški.)

– Sporočanje. Vaje za slovenski jezik v 5. razredu osnovne šole. Lj., Zavod SR Slovenije za šolstvo 1988. 36 str.

Korošec, Rajko: Vloga izobraževalne šolske televizije (oziroma televizijske kasete in videa) pri slovstvenem pouku. – JiS 33 (1987/88), 151–153.

Kotnik, Stanko: Spodbude. Mb., Obzorja 1988. 421 str.

Kraker Vogel, Boža: Mentorji literarnih dejavnosti o pisnem preverjanju bralne sposobnosti. – Mentor 9 (1988), št. 8/9, 85–87, št. 10, 59–61.

– Možni cilji in metode tekmovanja za Cankarjevo priznanje. – Slava plus (1988), 3–11.

– Smotri, vsebine in metode pouka slovenske književnosti. – JiS 34 (1988/89), 65–69, 89–97.

Lupinc, Olga: Upovedovalne zmožnosti učencev na šolah s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem. – Bilten Slavističnega društva Trst–Gorica–Videm, št. 2, 1988, 6–12.

Ogris, Tomi: Pouk slovenščine na glavni šoli. Koliko spodbude (motivacije) ima mladostnik, ki obiskuje glavno šolo, za učenje slovenščine? – Koroški koledar 1988, 80–92.

Šimenc, Stanko: Pisno sporočanje za vsakdanjo rabo. Lj., Zavod SR Slovenije za šolstvo 1987. 68 str.

Žagar, France: Oznake v osnovni šoli. – JiS 34 (1988/89), 23–30.

– Tvorjenje povedi in besedil v nižjih razredih osnovne šole. – Prosvetni delavec 39 (1988), št. 7, 10.

DODATEK

JEZIKOSLOVJE

Dimnik, Martin: Gutenberg, humanism, the reformation, and the emergence of the Slovene literary language, 1550–1584. – Canadian Slavonic papers (Toronto) 26 (1984), no. 2/3, 141–159.

Dular, Janez: Kontrastivni prikaz slovenskega in srbskohrvškega glasoslovja. – Jugoslovanski seminar za strane slaviste 38. Sarajevo 1987, 57–73.

Greenberg, Robert: From Common Slavic to Slovenian: on the margins of Lencek's The structure and history of the Slovene language. – International journal of Slavic linguistics and poetics (Columbus, Oh.) 35/36 (1987), 285–298.

LITERARNA ZGODOVINA

Kumer, Zmaga: »Lepá vodá Ljubljánčicá«. – Traditiones 16 (1987), 247–254.

Paščenko, E. M.: Z istorii slovens'koï fol'kloristiki. – Slov'jans'ke literaturoznavstvo i fol'kloristika (Kiïv) 15 (1986), 80–89.

Pirjevec, Marija: Il tramonto del realismo socialista e l'affermarsi dell'individualismo nella narrativa slovena degli anni Cinquanta. – Studi Goriziani 65 (1987), gennaio-giugno, 89–97.

NOVAČAN ANTON

Bolhar, Alojzij: Dr. Anton Novačan. – Obrazi 17 (1987), št. 1/2, 56–58.

PREŠEREN FRANCE

Bandič, Miloš I.: Soneti France Prešerna: o ishodiščima i strukturi lirizma. – Književnost (Bgd) 42 (1987), knj. 85, 2096–2106.

ŠUSTER DRABOSNJAK ANDREJ

Andrej Šuster Drabosnjak. Pastirska igra. Po starem rokopisu Andreja Šusterja Drabosnjaka za predstavlo priredila dr. Herta Lausegger. Celovec/Klagenfurt, Krščanska kulturna zveza 1987. 33 str.

Gledališki list. – Vsebuje mdr.: Herta Lausegger. Pastirska ali božična igra; Pavle Zablatnik, Drabosnjakova pastirska igra na odru. – Povzetki referatov simpozija o A. Š. Drabosnjaku: Pavle Zablatnik, Drabosnjak kot dramatik; Niko Kuret, Drabosnjakove izgubljene igre: Jurij Fikfak, Recepcije Drabosnjakovega dela; Bruno Hartman, Uprizarjanje Drabosnjakovih iger na poklicnem odru; Herta Lausegger, Jezikovne značilnosti Drabosnjakovih besedil.

TRUBAR PRIMOŽ

Petkovska, Nada: Primož Trubar – pojava i značenje. – Literaturen zbor (Skopje) 33 (1986), br. 6, 3–15.

Primus Truber in Kempten. 28. Juni bis 6. Juli 1986. Kempten [1986]. 70 str.

Vsebuje: Johannes Scholz, Festpredigt; Ulrich Gäbler, Primus Truber, der Domherr von Laibach, bewegt deutsche evangelische Gemeinden; Marjan Smolik, Primus Truber, der Pfarrer von Kempten, bewegt slowenische katholische Gemeinden; Hans Wiedemann, Ausstellungskatalog.

Marko Kranjec s sodelovanjem
Anke Sollner-Perdih in Marije Cvetek
Filozofska fakulteta v Ljubljani

V oceno smo dobili:

Vuk Stefanović Karadžić 1787–1864, Dokumentation des Festaktes der Akademie der Wissenschaften aus Anlaß des 200. Geburtstages, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1989.

Večer z Alojzom Rebulo, Slovenski kulturni klub – Trst, Trst 1989.

S'postaviteľnô e: ikoznanie 3'89, Unive: si tetsko izdatelstvo »Kliment Ohridski«, Sofija 1989.

B'lgarski ezik i literatura 5/89, Veliko T'rnovo 1989.